

השיבה הארבע-מאות וארבע של הכנסת השישית

יום רביעי, ד' סיון תשכ"ט (21 מאי 1969)
ירושלים, הכנסת, שעה 11.30

א. שאילתות ותשובות

3. כוחות ישראליים, שהשתתפו במצעד שנערך בירושלים ב-2 במאי 1968, שדדו בית-חרושת למסמדים בקלנדיה ולאחר מכן העלו אותו באש. הנזק נאמד בעשרת אלפי דיגרים. כשפנה בעל בית-החרושת לאחר-איים בירושלים, פגש שם שורה ארוכה של בעלי בתי-מלאכה מאזור התעשייה בוואדי אל-ג'וז, שבאו אף הם להתלונן על מקרי שוד דומים שבוצעו באותו היום.

4. בליל ה-15 במאי שנה זו דפקו אנשי צה"ל על דלת ביתו של מוסטפה עבד אל-רחמן חילוה מכפר ביתוניה וביקשו לערוך חיפוש בביתו. בעל הבית ביקש להביא את המוכתר, כדי שיהיה נוכח בעת החיפוש. התשובה שקיבל: יריות מתת-מקלעים וזריקת רימוני-יד. האיש נהרג. ההסבר שניתן: הוא התנגד לכוח הישראלי.

5. בחודש אוגוסט הטילו כוחות הכיבוש הישראליים מס בסכום של 7,000 דיגרים (כשבעים אלף לירות ישראליות – המתרגם) על תושבי כפר אל-חדר שבאזור בית-לחם. הסיבה: גיתוק קו הטלפון העובר בשדות הכפר.

6. ב-20 באוגוסט חטף הליקופטר צבאי ישראלי את מר קאסם עבד-אל-מלך אל-ג'עברי, בעת שעבד בכרמו יחד עם שני חבריו במחללת-אל-ראמה שבחברון. הוא נלקח למקום בלתי-ידוע. לאחר עינויים אכזריים הוחזר האיש לכלא חברון. כתוצאה מן העינויים ומן הטיפול הרשלני קיפח האיש את חייו. נציג הצלב האדום הבין-לאומי בדק את הגופה.

7. בשעה ארבע-וחצי אחר-הצהריים, באותו היום, נסע הנער חסן אל-בטאט, בן 14, אל דהריה, באוטובוס הכפר. הנער היה תלמיד השנה הראשונה בבית-הספר התיכון. כוח צה"ל עצר את האוטובוס והוריד את כל הנוסעים לשם ביקורת תעודות זהויה. כשנשאל הנער לתעודת זהויה שלו, השיב כי השלטון-נות סירבו לתת לו תעודה בגלל גילו הצעיר. תשובה זו לא שיכנעה את אנשי הכוח והם נטלו אותו עמחם. בשעה אחת-עשרה בלילה החזירו אותו לבית הוריו כשהוא מחוסר הכרה וגוסס. הוא הספיק לומר לאמו רק משפט אחד – "היכו אותי על צווארי" – הקיא דם, הובל לבית-החולים ונפטר בדרך.

8. בחודש אוגוסט שנה זו הפכו טרקטורים של צה"ל כאלף דוגמים של אדמה זרועה חיטה, בכפר ברדלה שליד טובאס, נקמה בפלחי המקום.

9. התפרסמה רשימה ארוכה של מורות ומורים שנועצו בגלל פעילותם במסגרת התאחדות המורים. ביניהם: מיסר אבו שויש, פדוא אל-כרוון, סלימן קראג'א, רפעת אבד-אל-ג'ואד ואחרים. כל העצורים האלה עברו עינויים אכזריים, שבוצעו בידי כוחות ישראליים.

10. כשהיה האזרח אחמד עדואן, מכפר

היז'ר ר. הקטין:

הנני מתכבדת לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע שאילתות ותשובות.

1. נתונים על מעבר אנשים מן השטחים המשוחררים לארצות ערביות ומהן לשטחים המשוחררים

חבר-הכנסת ש. כהן-צידון שאל את שר הבטחון ביום כ' באדר תשכ"ט (10 במארכ 1969):
אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. כמה אנשים מתושבי השטחים המשוחררים עברו לירדן מאז חודש נובמבר 1968?

2. כמה אנשים עברו לשטחים המשוחררים מירדן ומארצות ערביות אחרות במשך אותה תקופה?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלה 1 – כ-59,000 (כולל חודש אפריל).

לשאלה 2 – כ-66,000.

2. ידיעה על כניסת כוח עיראקי לדרום סוריה

חבר-הכנסת נ. פלד שאל את שר הבטחון ביום א' בניסן תשכ"ט (20 במארכ 1969):

לפי מירסומים בעתונות נכנס כוח עיראקי לדרום סוריה.

אי לזאת הריני מתכבד לשאול:

האם נכונה ידיעה זו?

שר-הבטחון מ. דיין:

הידיעה נכונה.

3. חקירת תלונות של תושבים באזור יהודה ושומרון

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר הבטחון ביום כ"ז בניסן תשכ"ט (15 באפריל 1969):

הגיעו לידי תרגום לעברית של קטעים מתוך עתון בשם "אלוטון", המופץ בשטחים המוחזקים.

בחוזר שקיבלתי מפורטים המקרים דלהלן:

1. בדאשית חודש מאי שנה זו עצרו כוחות צה"ל את מר עבד אל-עזיז מנוצר, בן 60, בביתו אשר בכפר אום-צפא שבאזור דמאללה. לאחר שלושה ימים הוחזר למשפחתו, כשהוא בלתי-שפוי בדעתו וכשסימני מכות אכזריות נראים על פניו הנפוחות ועל ראשו. עתה הוא מאושפז בבית-חולים לחולי-רוח בבית-לחם.

2. בחודש מאי שנה זו שוחרר ממעצר בן חודשיים ימים מר מוחמד עבד-אל רחמן ערמאן, מכפר חלחול, כשהוא בלתי-שפוי בדעתו. בבטנו ניכרו צלקות של ניתוח, שנעשה בגלל דלקת חמורה.

שר-הבטחון מ. דיין:

ההביעה יכולה להיות מוגשת על-ידי אנשי המשפחה או מישור מטעמם, שיהיה מוסמך מטעמם; לדידי, אפילו ראש עיר או כל נכבד אחר שהם יסכימו מטעמם לייצג אותם, ואז תיערך חקירה.

4. מיצוץ ביתו של עבדול רחמן אום-זערור

חבר-הכנסת נ. פלד שאל את שר הבטחון ביום כ"ז בניסן תשכ"ט (15 באפריל 1969):

ב"הארץ" מיום 1 באפריל 1969 נתפרסמה ידיעה ש"דירתו של עבדול רחמן אום-זערור (48) משכם, שבנו נעצר כחשוד בהנחת חומר נפץ בסניף בנק לאומי, נהרסה אתמול על-ידי אנשי משמר הגבול". הריני מתכבד לשאול:

1. על אילו ראיות היה מבוסס החשד על בנו של הנ"ל, שהניח את חומר הנפץ בסניף בנק לאומי?
2. בפני מי הובא חומר הראיות המבסס את החשד על הנ"ל, מי קיבל את ההחלטה על פיצוץ בית אביו ומהו הי גימוקי ההחלטה?

שר-הבטחון מ. דיין:

הנאשם הודה כי היה זה מעשהו, ואת האישור למיצוץ הבית נתתי אנוכי.

5. המצב בשכם לאחר פגישת נכבדי העיר עם שר הבטחון

חבר-הכנסת נ. פלד שאל את שר הבטחון ביום כ"ז בניסן תשכ"ט (15 באפריל 1969):

הריני מתכבד לשאול:

1. מה היו הטענות והבקשות של נכבדי שכם בפגישתם עם שר הבטחון ב-2 באפריל 1969?
2. אילו אמצעים ננקטו על-ידי השלטונות הישראליים לבקבות הפגישות?
3. מה היתה התפתחות המצב בשכם מאז אותה פגישה?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלה 1: הטענות היו בענייני עצורים שבבתי-הכלא, על יד קשה שמגלים חיילים בעת פיזור הפגנות, ופיצוץ בתים שבעליהם חפים, כביכול, מפשע.
לשאלה 2: (א) הובטחו לנכבדים כי משלחת שלהם תוכל לבקר את העצורים ולהיווכח כי לא נפגעו. (ב) אם הנכבדים יבטיחו, כי בתי-הספר בשכם, שעליהם הוטל עוצר, לא יישמשו מרכז להתפרעויות — נבטל את העוצר.

לשאלה 3: כיום המצב בעיר פחות או יותר רגוע.

6. אי-מתן רשות להיפגש עם נשים עובדות בשכם

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר הבטחון ביום כ"ז בניסן תשכ"ט (15 באפריל 1969):

ביום 1 באפריל 1969 נסעתי לשכם מתוך מגמה להיפגש עם הנשים שפתחו ביום 31 במארכ 1969 בשב"י תת שבת בבניין העירייה בעיר. בהגיעי למקום נמסר לי

עורטה שבאזור שכם, רועה את עדר הצאן שלו, ביחד עם בנו, פתח עליהם כוח של צה"ל באש. זה אירע ב-6 בספטמבר 1968, בשעה 5.30 אחרי-הצהריים. האב נפגע במתניו ומת במקום, ואילו בנו נמלט וסיפר את הדבר לתושבי הכפר. התושבים הודיעו על כך לשלטון-נות. השלטונות הכחישו את הדבר, טענו כי לצה"ל אין יד בדבר.

11. כוח צבאי ערך מצור על הכפר עוג'א, צפונית ליריחו, במשך ארבעה ימים רצופים. בוצעו פעולות מתוך מטרה לאלץ את בני הכפר לנטוש את אדמותיהם ולהגר אל הגדה המזרחית, כפי שאירע לשבט ערב אל-נציראת.

כותבי המכתב שהגיע אלי (כולם אזרחים ישראלים) מציינים, כי בדקו את המקרה השלישי ואת המקרה השביעי, ומצאו כי העובדות הכלולות בו הן נכונות. כפי שמציינים הכפונים במכתבם פנו אל כל חברי הכנסת.

הגני מבקש לדעת:

1. האם הטענות המפורטות לעיל נבדקו?

2. אם נבדקו — מה העלתה הבדיקה?

3. האם נמצא אשם גורם ישראלי כלשהו בביצוע אחד המעשים דלעיל?

4. האם ננקטו הליכים כלשהם כנגד מאן-דהוא בעקבות החקירה שהתקיימה, אם נתקיימה?

5. אם ננקטו הליכים — מה היו ההליכים?

6. אם לא נערכה חקירה כלשהי — מדוע לא נערכה?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלות 1, 6 — גורמי החקירה המוסמכים בדקים מקרים רק על סמך תלונת הנפגע או מטעמו. עד כמה שידוע לי הוגשו עד כה תלונות לממשל רק בקשר לשניים מהמקרים שמנית. המקרים המנויים בסעיפים 3 ו-7 לשאלתה נבדקו על ידי מחלקת החקירות של המשטרה הצבאית, ובמקרה אחד גם על-ידי התובע הכללי המקומי, אשר לפי החוק הקיים ביהודה ושומרון סמכויות החקירה במקרים כגון אלה מופקדות בידיו.

לשאלה 2 — הבדיקות העלו: לגבי בית-החרושת למסמרים — כי בעל המפעל הצית את מפעלו במטרה לביים נזקים ולזכות בפיצויים. לגבי מקרה הנער חסן אל-בטאט — ראה תשובתי שניתנה ביום 12 בינואר 1969 לשאלתה של חבר-הכנסת אמיל חביבי באותו עניין.

לשאלות 3, 4, 5 — לא.

הי"ד ר. הקטין:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

כבוד השר, מכיוון שידוע לי בגסיוני האישי שהמעור-בים אישית, קרובי המשפחה של אנשים מסוג זה, בדרך כלל מוודים להגיש תלונות. האם אין מקום לסטות מהמדיניות לחקור רק בפרשות שבני המשפחה עצמם מגישים תלונות?

מהכפר נחלין, אשר שכר את הבית בעיר מתושב מקומי בשם אבו-עומר. בבית-לחם טוענים, כי בעל הבית לא היה מעורב בפעולות מחבלים".

הנני מבקש מכבודו להשיבני:

1. הנכון שנהרס בבית-לחם ביתו השכור של המורה מוסטפה חאדר?
2. מדוע נהרס הבית?

שר-הבטחון מ. דיין:

בהתחשב בדיירים הנוספים שבבית הוחלט לא להרוס את דירתו של המורה הנזכר, אלא לאטמה.

9. צידון הצבאי של ארצות ערב

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר הבטחון ביום ו' באייר תשכ"ט (24 באפריל 1969):

ויאיל נא כבודו להשיבני:

1. מהו לפי ידיעתו מספר כוחות היבשה, הים והאוויר של צבאות מצרים, עיראק, סוריה וירדן?
2. מאילו מקורות בא צידם הצבאי העיקרי?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלה 2: מקור צידון הצבאי של מצרים, סוריה ועיראק הוא בעיקר ברית-המועצות; של ירדן — ארצות-הברית ובריטניה.

10. דברי מפקד חיל-הים על אבדן

הצוללת "דקר"

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר הבטחון ביום י"ז באייר תשכ"ט (5 במאי 1969):

בעתון "הארץ" מיום 25 באפריל 1969 מופיעה ידיעה על הצוללת "דקר", ולפיה אמר מפקד חיל-הים, האלוף אברהם בוצר, ש"אין להניח שהצוללת טבעה כתוצאה מהתקפה מצרית".

רצוני לשאול את כבודו השר:

1. האם נכונה הידיעה?
2. האם מדבריו של מפקד חיל-הים מתפרש שידוע לנו איזה גורם אחראי לטביעת "דקר"?
3. מיהו הגורם שיש להניח ש"דקר" טבעה כתוצאה מהתקפתו עליה?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלה 1: התשובה חיובית.

לשאלות 2, 3: אין לפרש מדבריו של מפקד חיל-הים שגורם כלשהו תקף את "דקר".

11. שיחרור תלמידי ישיבות משרות צבאי

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמולינו שאלה את שר הבטחון ביום י"ז באייר תשכ"ט (5 במאי 1969):

בעתון "הארץ" פורסם: "מ-79 בריגות חרדים שתקפו את ביתו של מנהל בית-החולים "שערי צדק" בירושלים היו חציים בגיל 18-35, רובם לומדים בשי"ב בות, ולפי הנוהג לגבי העוסקים בלימודי תורה כנראה שוחררו משרות בצה"ל".

רצוני לשאול את כבודו השר:

מפי מושל העיר, כי לפי דרישת שר הבטחון איני רשאי להיפגש עם הנשים השוכנות.

הנני מבקש לדעת:

1. האם ניתנה ההוראה דלעיל על-ידי שר הבטחון?
2. אם ניתנה — מדוע ניתנה?
3. האם נאסר על עתונאים כלשהם להיפגש עם הנשים השוכנות? אם כן — מי הם העתונאים אשר עליהם נאסר להיפגש עם הנשים השוכנות? האם הותר לעתונאים כלשהם או לאישי ציבור אחרים להיפגש עם הנשים השוכנות? אם כן — למי הותר?
4. האם הוציא שר הבטחון הוראה כללית, אשר לפיה נאסר על חברי כנסת או אישי ציבור ישראלים אחרים להיפגש עם הנשים השוכנות? אם כן — מתי הוצאה ההוראה?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלה 1 — כן.

לשאלה 2 — מתוך שיקול, כי עירוב גופים מפלג-תיים ישראלים בעניין זה יפריע להרגעת הרוחות וליישוב הבעיות.

לשאלות 3, 4 — לא.

היו"ר ו. הקטין:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנר.

אורי אבנר (העולם הזה — כוח חדש):

האם נובע מזה שיש מדיניות למנוע מחבר כנסת בכלל, או מחברי כנסת מסויימים, לאסוף בשטחים המוחזקים את המידע הדרוש להם למלא תפקידם?

שר-הבטחון מ. דיין:

יש מדיניות לנהל ולהבטיח חוק וסדר בשטחים המוחזקים ולמנוע הפרעות מצד בני-אדם, אפילו הם חברי כנסת.

7. השלום מענק ותוספת שכר למשרתים בצבא יותר משלושים חודש

חבר-הכנסת א. אבנר שאל את שר הבטחון ביום כ"ז בניסן תשכ"ט (15 באפריל 1969):

"הארץ" של יום 21 במארס 1969 מוסר, כי בתקציב המדינה ל-1969/70, שהוגש לאישור ועדת הכספים מטעם משרד הבטחון, לא נכלל מענק למסיימי שירות חובה סדיר בתום שלוש שנים, וכן לא נכללה התוספת המיוחדת לחיילים המשרתים בשירות סדיר מעל לשלושים חודש.

הנני מבקש לדעת:

האם הידיעה דלעיל נכונה?

שר-הבטחון מ. דיין:

בינתיים החליטה הממשלה על המשך תשלום המענק ותוספת השכר למשרתים מעל לשלושים חודש.

8. ידיעה על הריסת דירתו של המורה מוסטפה חאדר

חבר-הכנסת א. חביבי שאל את שר הבטחון ביום כ"ז בניסן תשכ"ט (15 באפריל 1969):

ב"דבר" (31 במארס 1969) נמסר: "בשבוע האחר-ון נהרס בבית-לחם ביתו של מורה בשם מוסטפה חאדר

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?
2. מה היה נוסח מכתבו של ראש העיר?
3. מה הן התקנות הקבועות לגבי קשר בין ממלאי תפקידים בערי השטחים המשוחררים לבין עתונאים זרים?
4. האם נכונה הידיעה, כי שר הבטחון שוקל קביעת תקנה שלפיה ראיונות של ראשי הערים בגדה לעתונאים תבוצע עם המושל הצבאי באזור?

שר-הבטחון מ. דיין:

- לשאלות 1, 2 — ראש העיר העביר אלי רק תלונת הנשים השוכחות.
לשאלה 3 — אין שום הגבלות.
לשאלה 4 — לא.

15. דברי שר הבטחון על המצב בתעלת סואץ

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר הבטחון ביום י"ח באייר תשכ"ט (6 במאי 1969):

שר הבטחון הצהיר בעת הרצאה בקיבוץ מרחביה, כי פריצה רוסית לתעלה אינה אפשרות ריאלית — כך מוסר עתון "מעריב" ביום 30 במארס 1969.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

האם נכונה הידיעה?

שר-הבטחון מ. דיין:

ב"מעריב" נאמר, שבאסיפה בקיבוץ מרחביה הבעתי את דעתי כי "פריצה רוסית לתעלה אינה אפשרות ריאלית. נאצר הוא המעוניין בכך שהתעלה תישאר סגורה כל עוד נמצאים כוחות ישראל בגדה המזרחית של הסואץ. תעלת סואץ עצמה אינה קו-התקפה מלחמתי. כל אניה שתכנס לתוכה ותשוט באיטיות בא-פיק הצר, תהיה חשופה לפגיעה. פגז של תותח טנק יכול להטביע אותה".

מבלי להתייחס לפרטי הניסוח, הרי בכללם משקפים דברים אלה את הערכתי.

16. האמברגו הצרפתי על משלוח מטוסים לישראל

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר הבטחון ביום י"ח באייר תשכ"ט (6 במאי 1969):

אורי דן, כתב "מעריב" בפאריס, כותב בעתונו מיום 30 במארס 1969, כי מפעל למיראזים יוקם בארגנטינה, דרכו ניתן יהיה לייבא מטוסים אלו לארץ ולעקוף את האמברגו הצרפתי החל על מטוסים אלו. אבקש את כבוד השר להשיבני:

לפי ידיעות שברשותך, האם יש אמת בדיעה?

שר-הבטחון מ. דיין:
אינני יודע.

17. המצב הבטחוני של ישראל בזמן הקרוב

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר הבטחון ביום י"ח באייר תשכ"ט (6 במאי 1969):

עתון "מעריב" מיום 30 במארס 1969 מוסר מפי

1. מה מספרם של חיילי הגיוס מבין 79 האזרחים שנאסרו באשמת תקיפת מנהל בית-החולים "שערי צדק"?

2. כמה מהם שירתו כבר בצה"ל?

3. כמה שוחררו משירות בצה"ל כתלמידי ישיבות?

4. המוכן כבוד השר לבדוק מחדש את עניין שיחרורם מצה"ל של אלה מבין תלמידי הישיבות שהשתתפו בתקיפת מנהל בית-החולים "שערי צדק"?

שר-הבטחון מ. דיין:

שירות בצה"ל איננו תחליף לעונש על עבירות פליליות.

12. רכישת נשק חדש על-ידי ירדן

חברת-הכנסת ש. ארבלי-אלמזלנו שאלה את שר הבטחון ביום י"ז באייר תשכ"ט (5 במאי 1969):

בעתונות פורסם שממלכת ירדן קיבלה בחודשים האחרונים נשק וציוד מלחמתי רב.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. באילו מדינות רכשה ירדן נשק?
2. מה הם סוגי הנשק שסופקו על-ידי המדינות השונות לירדן מאז מלחמת ששת הימים?
3. ההופעל הנשק שסופק בפעולות לוחמה נגד ישראל?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלה 1 — בעיקר מארצות-הברית ומבריטניה.

לשאלה 3 — אינני יודע.

13. דברי שר הבטחון על השטחים המשוחררים

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר הבטחון ביום י"ח באייר תשכ"ט (6 במאי 1969):

"בנאומו בעצרת מילוה הבטחון ביום 31 במארס 1969 קרא שר הבטחון ליצירת עובדות חדשות באותם שטחים משוחררים, שלגביהם אין עוררין כי לא יוחזרו במשאומתן להסדר כולל במזרח התיכון" — כך מוסר עתון "הארץ" מיום 1 באפריל 1969.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?
2. אם כן, אילו הם השטחים?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלה 1 — כן.

לשאלה 2 — אלה שהממשלה תראה אותם בתור כאלה.

14. העברת מכתב תלונה של ראש עיריית שכם לעתונאים זרים

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר הבטחון ביום י"ח באייר תשכ"ט (6 במאי 1969):

ידיעות בעתונות, המספרות על שביתות הנשים בשכם, ופגישותיו של ראש העיריה חג' מעוז אל-מסרי, מציינות כי העתק ממכתב תלונה של ראש העיר הועבר לכתבים זרים.

עומדת לתקוף את הנגב הדרומי ולנתקו מגבול המדינה.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם לאור פירסומי של מר גלבע או עוד לפני כן נקט שר הבטחון בהליכים לבירור הטענות דלעיל?

2. אם נערכה חקירה — מה העלתה?

3. אם לא נערכה — מדוע לא נערכה?

שר הבטחון מ. דיין:

לשאלה 1: לא.

לשאלה 2: מפני שאני יודע שאין להן שחר.

היו"ר ר. הקטין:

שאלה נוספת לחבר הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

האם הדברים עברו צנוורה צבאית?

שר הבטחון מ. דיין:

אילו דברים?

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

הספר של מר גלבע.

שר הבטחון מ. דיין:

אינני יודע.

21. אמצעים למניעת זיהום האוויר עקב

הקמת תחנת הכוח רדינג ד'

חבר הכנסת י. תמיר שאל את שר הפיתוח ביום כ"ב בשבט תשכ"ט (10 בפברואר 1969):

יואיל גא השר להשיב בכנסת:

1. האם קיים מעקב בקשר לבינוי תחנת רדינג ד' בכל הכרוך בתביעות להקטין את זיהום האוויר כתוצאה מפליטת העשן מארובות מפעל הכוח החדש?

2. בכמה יעלה הבינוי של רדינג ד' עד לתחילת תיפועל התחנה?

3. כמה יושקע באמצעי מניעת זיהום האוויר?

סגן שר הפיתוח י. שערי:

לשאלה 1: קיים מעקב בקשר לבינוי תחנת הכוח בתל-אביב, הכרוך בתביעות להקטין את זיהום האוויר.

כעת פועלים שני מכשירים לבידוק SO₂, — אחד במעבדה של משרד הבריאות והשני בבית-הספר "ניצ" נים" שבזרמת אביב. בקרוב יופעלו עוד שני מכשירים, שהוזמנו במיוחד מחוץ-לארץ. תוך חודש עד שלושה חודשים יגיעו ארצה.

לאחרונה הגישה ועדת מומחים, שמונתה על-ידי שרי הבריאות, הפיתוח והפנים, בהתאם להחלטת הממשלה, את הדו"ח שלה. הוועדה המליצה להקים בשלב ראשון רשת של 13 תחנות ביקורת, מתוך זה 9 תחנות קבועות ו-3 ניידות. כמו-כן תוקם תחנה למדידת נתונים מטאורולוגיים ברמת-השרון. הוועדה המליצה בשלב שני על הקמת עוד שתי תחנות קבועות. המלצות הוועדה — אלו ואחרות — תתבצענה.

משרדנו עוקב אחרי בעיית זיהום האוויר עקב תחנות כוח, והוא ער לבעיה הזאת. לא רק ביחס לתחנה המוקמת בתל-אביב.

לשאלה 2: האומדן להקמת התחנה על שתי

שר הבטחון, כי הקיץ הקרוב יהיה קריטי מבחינה בטחונית. עוד מצוין העתון, כי ישראל עתידה לעמוד במבחנים צבאיים בתקופה זו.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

האם נכונה הידיעה?

שר הבטחון מ. דיין:

הכתבה ב"מעריב" מוסרת שבאסיפה בקיבוץ מר-חביה תיארתי את הקיץ הקרוב, בפרוס השנה השלישית להימצאותנו בשטחים החדשים, כתקופה קריטית ביותר, שבה צפויים לישראל מבחנים קשים, מדיניים ואולי גם צבאיים, — ואכן זו הערכתי.

18. פקודות המטכ"ל בעניין פעולות

מדיניות-ציבוריות של חיילים

חבר הכנסת ש. תמיר שאל את שר הבטחון ביום י"ח באייר תשכ"ט (6 במאי 1969):

עתון "הארץ" מיום 14 באפריל 1969 מוסר, כי נבדקת האפשרות של תיקונים בפקודות המטכ"ל לגבי פעולות מדיניות-ציבוריות של חיילים.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

האם נכונה הידיעה?

שר הבטחון מ. דיין:

העניין הועלה לדיון בממשלה.

19. העברת שכר לתושבים בשטחים

המשוחררים מארצות ערביות

חבר הכנסת ש. תמיר שאל את שר הבטחון ביום כ"ה באייר תשכ"ט (13 במאי 1969):

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. כמה תושבים בשטחים המשוחררים מקבלים שכר מממשלות זרות?

2. מאילו ממשלות מקבלים תושבי השטחים המ-שוחררים שכר?

3. מה הוא השכר החודשי הכולל שמתקבל מירדן או ממדינות אחרות, המקיימות יחסי איבה עם ישראל?

שר הבטחון מ. דיין:

לשאלה 1: אינני יודע. לפי הערכות העוסקים בדבר — לפחות כמה אלפים.

לשאלה 2: ירדן ומצרים.

לשאלה 3: אינני יודע. לפי והערכות — כמה מיליונים ל"י. רוב הכסף מופקד על שמו של העובד בירדן או במצרים.

20. טיב המידע שמסר ראש המודיעין

לממשלה לפני מלחמת ששת הימים

חבר הכנסת א. אבנרי שאל את שר הבטחון ביום כ"ו באייר תשכ"ט (14 במאי 1969):

במהדורה חדשה של ספרו טוען מר א. גלבע, מעסקני מפלגת העבודה, כי ראש המודיעין, האלוף אהרן יריב, מסר לממשלה לפני המלחמה אינפורמציה בלתי-מדויקת.

לפי דבריו של מר גלבע העלים האלוף יריב מהממשלה, שתנועת יחידה מצרית לעבר גבול אילת היתה תגובה הגנתית לפעולות מסוימות של צה"ל, וזאת על מנת ליצור את הרושם שאותה יחידה מצרית

— שאלות ותשובות (שערי, מיקוניס); הצעות חוק של חברי כנסת (הקטין, אבנרי) —

22. תכנית להנחת צינור מסדום לאילת

חברי הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר הפיתוח ביום ז' בניסן תשכ"ט (26 במאירס 1969):

כפי שנתפרסם בעתונות מתנהל משא-ומתן עם חברה יאפנית על הקמת שותפות לביצוע תכנית להנחת הצינור הגדול מסדום לאילת, שדרכו יעברו האשלג והמלח ממפעלי ים-המלח ישר לאניות.

אי לזאת הנני לשאול את כבוד השר:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. מה ההשקעה הדרושה להנחת הצינור הנ"ל?
3. מה הם תנאי השותפות עם החברה היאפנית?

סגן שר הפיתוח י. שערי:

הנושא נמצא עדיין בשלב של מחקר ומשא-מתן טכני בלבד. המחקר והבדיקות הטכנולוגיות נעשים הן בארץ והן ביאפן. אי לכך עדיין אי-אפשר לקבוע אומדן השקעות או תנאי שותפות אפשריים.

יחידותיה — שהראשונה מהן מתוכננת להתחיל בפעולה במאי-יוני 1970 והשנייה באפריל-מאי 1971 — הוא 181 מיליון ל"י, בלי ריבית בזמן ההקמה. מן הראוי לציין עם זאת, כי ההתייקרות שחלה בעת האחרונה במחירי הקבלנים עלולה להגדיל את ההשקעה. בימים אלה יהיה אומדן מתוקן.

לשאלה 3: אומדן ההשקעות למניעת זיהום האוויר הוא כלהלן:

תוספת מחיר לארובה המוגבהת מחילות גזים מתחנת רדינג ב' לארובה	1,600,000 ל"י
2 מיכלים לשמן דל-גפריט	1,200,000 ל"י
מלאי ראשון של שמן דל-גפריט	900,000 ל"י
הקמת 13 תחנות ביקורת של זיהום אוויר כנ"ל	1,000,000 ל"י
תיפעול ואחזקה לשנה	553,000 ל"י
בסך-הכל	122,000 ל"י
	5,375,000 ל"י

הצד התקציבי והכספי הובטח.

ב. הצעות חוק של חברי כנסת

1. חוק למתן עיטורים, תשכ"ח-1967 *

זוהי, בקיצור נמרץ, המגמה של הצעת חוק זו: להנהיג בישראל, כבכל מדינות העולם, עיטורים על אומץ-לב אישי, על הצלת חיי אדם תוך חידוף-נפש, על פציעה בקרב.

יכול מישו לבוא ולומר: חיילי צה"ל אינם זקוקים לעיטורים. הם לוחמים מתוך הכרה, מתוך אהבת ארצם ועמם, מתוך ידיעה שאין ברירה.

זה נכון. ולראיה: במשך עשרים ואחת שנים מעולם לא חסרו גיבורים בקרב.

אולם אפילו קביעה זו, מוטב להרהר בה שנית. הנסיון של כל הצבאות, בכל התקופות, בכל המשטרים, של כל המצביאים — הביא לידי הענקת עיטורים לגיבורי קרב. הנסיון מוכיח כי זהו גורם מדרבן, דחף נוסף על שאר הדחפים המפעילים חייל שהוא עומד לבדו — ותמיד הוא עומד לבדו — מול המוות.

אני זוכר כי בקרב על בית-דאראס, ביוני 1948, ימים מעטים לפני כינונו הרשמי של צה"ל, חיפשו בפלוגתי מתנדבים לפעולה מסוימת. שני תותחים, נכמות גדולה של פגזים, ניטשו בשדה, תחת אש מצרית ועילה. היה צורך להוציאם משם. כל תותח היה שווה את משקלו בזהב. אז הכריז המפקד — על דעת עצמו — שכל המתנדב למשימה זו, שנראתה כמשימת-התאבדות, יזכה באות הצטיינות. אני מניח כי היו נמצאים מתנדבים גם בלי זה, אך אני יודע כי ההבטחה הזאת הלהיבה את הדמיון ונתנה דחיפה נוספת. באותם הימים היו כולם בטוחים שעניין הענקת עיטורים לצה"ל הוא דבר מובן מאליו, ויבא בקרוב.

אולם לא זה הנימוק העיקרי למשטר של הענקת עיטורים. העיטור דרוש כדי לממש את תודת האומה

היו"ר ר. הקטין:

אנו עוברים לסעיף ה' בסדר-היום: הצעות חוק של חברי כנסת, דיון מוקדם. ראשונה — הצעת חוק למתן עיטורים, תשכ"ח-1967, — הצעת חבר-הכנסת אבנרי. רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. השבוע הכירה המדינה כולה את דמותו של צנחן ששמו נסים מבורך. שנתיים אחרי המלחמה, בה נפצע בראשו בקרב על עזה, נפל קרבן לגילויים מחפירים של אדישות, אטי-מות-לב וכפיות-טובה. הוא, שסיכן את חייו ושילם את מחיר הדמים, נתקל בסירוב לקבלו לעבודה במוסד ציבורי, עבודה שהוא יכול היה למלא אותה.

בכל מדינה אחרת בעולם היה החייל מבורך מתהלך ברחוב כשעל חזהו עיטור של גיבור-קרב — לב-ארגמן או צלב-ויקטוריה או צלב-ברזל — עיטור שהיה יוצר אוטומטית את היחס הנכון שאיש כמוהו ראוי לו.

השבוע הכירה המדינה גם את דמותו של חייל אחר — פקיד-בג ששמו דוד ורדי — שהציל בערגותו ובגבורתו מוצב שלם של צה"ל. בעוד שנתיים — מי יזכור את ורדי, איך יתייחסו אליו?

איש כמו מורכזי רחמים, שכל המדינה העטירה עליו גילוי הערצה לחדש-חדשים — מי יזכור אותו בעוד חמש שנים? מי מבטיח כי לא יתייחסו אליו, בעוד שנתיים, כפי שהתייחסו בשבוע שעבר אל מבורך?

בכל מדינה אחרת בעולם היו אנשים כמו ורדי ורחמים, אנשים כמו מאיר הירציון ואריק שרון, מתהלכים כשעיטור של אומץ-לב בקרב מגלה לעיני כול מי הם, ומה עשו למעננו.

חוברת כ"ו, ישיבה ת"ד

— הצעות חוק של חברי כנסת (אבנר, הקטין, ששון) —

נות מיוחדת במילוי תפקידים בלתי-קריביים. גישתנו שלנו מכוונת יותר אל החייל הקרבי.

כל אלה פרטים. אנו מציעים לכנסת להעביר את הצעת החוק לוועדה, כדי לחייב את עצם העקרון של הענקת עיטורים לחיילי צה"ל.

יכול משהו לתמוה ולשאול: מדוע דווקא אנחנו — סיעה שהיא סיעת שלום מובהקת, שכל מעייניה נתונים לסיום מלחמה ולהפסקת קרבות — מציעים לכנסת הצעה זו? התשובה היא: כושר ההגנה והאמינות של צה"ל הם מרכיבים חיוניים בכל מבנה שלום. יתירה מזו: הם הערכה העליונה לכל שלום שיושג. אנו כופרים באמירה הרומאית: "הרוצה בשלום ייכון למלחמה", אולם אנו דוגלים באמירה: "הרוצה בשלום ייכון להגנה".

וארחיק לכת: אם יתגשם חזונו, אם יקום השלום בינינו ובין העולם הערבי כולו, אם תהיה ישראל משולבת במרחב שיהדרו בו השלווה והידידות — גם אז רוצים אנו כי עם ישראל יזכור את הגיבורים שנתנו כה הרבה, כדי שזוכה למצב הזה.

ברוח זו, כבוד היושבת-ראש, אנו מציעים לכנסת לקבל הצעת חוק זו כאות תודה צנוע של האומה, באמצעות נבחרי האומה, לגיבורי האומה.

היו"ר ד. הקטין:

רשות הדיבור לשר המשטרה, לתשובה.

שר המשטרה א. ששון:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. שר הבטחון הגיש לממשלה הצעת חוק לעיטורים בצבא הגנה לישראל. ההצעה מדברת על שלושה עיטורים, שיבואו לציין שלושה דברים: מעשי גבורה, עוז ומופת של חיילים שנעשו בזמן שירותם. עיטור הגבורה — בשל מעשה גבורה עילאית, שנעשה בעת לחימה מול פני האויב תוך חירוף-נפש; עיטור העוז — בשל מעשה גבורה, שנעשה במילוי תפקיד קרבי תוך חירוף-נפש; עיטור המופת — בשל מעשה שנעשה באומץ-לב, והוא ראוי לשמש מופת. שר הבטחון יהיה רשאי להעניק את עיטור הגבורה, והרמטכ"ל — שני העיטורים האחרים.

שר הבטחון יהיה גם רשאי להתקין תקנות בדבר אופן ענידת העיטורים שיוענקו לפי חוק זה, וכן יהיה רשאי לקבוע בהן את הנסיבות שבהן מותר לענוד אותם. וביחס למי שעשה מעשה הראוי לעיטור, והוא אינו בחיים, רשאי שר הבטחון, או הרמטכ"ל, לפי העניין, להעניק את העיטור לשאר-בשרו.

כן מדברת הצעת החוק של שר הבטחון על אותות מערכה לציין השתתפות במלחמה, במערכה או בקרב. צורתם וסוגי הזכאים לקבלתם של האותות האלה ייקבעו: לגבי חיילים — על-ידי שר הבטחון; לגבי מי שאינם חיילים — על-ידי הממשלה.

הצעת חוק זו נמצאת כעת בדיון בוועדת השרים לענייני סמלים וטקסים, שיש לי הכבוד לעמוד בראשה, וקרוב לוודאי שהיא תאושר על-ידי הממשלה ותונח על שולחן הכנסת תוך השבועיים הבאים.

הצעת החוק באה למלא צורך שהיה מורגש מאז קום המדינה, והוא — הסדר תחיקתי לציין לשבח בדרך של מתן עיטור לחייל המחרף נפשו בקרב או

למי שהצטיין — מעל לצו התפקיד ומעבר לקריאת החובה — בשירות עמו, תוך חירוף-נפש. איש כזה — לא זה בלבד שהוא זכאי ליחס מיוחד, אלא שחובה היא לציבור להעניק לו יחס מיוחד.

העיטור דרוש כדי להמחיש את תודת האומה למשפחות, לבני ביתו של הגיבור החי, ועל אחת כמה וכמה לבני ביתו של הגיבור שמסר את נפשו. אין תחליף לעיטור מבחינה זו.

העיטור דרוש כדי ליצור אווירה חינוכית, ביחד בקרב הדור הצעיר. העיטור, הנראה לעין, מגביר את הזהירות הנוער עם מי שסיכן את חייו, כדי שיחיה הוא.

העיטור דרוש כדי ליצור את היחס הנכון אל הפצוע. קיים כיום אות הנכה, אולם נכים רבים חוששים לענוד אותו, מפני שאינם רוצים להכריז על עצמם בפומבי כעל כושר גופני לקוי.

(לי זה מובן בהחלט. אמנם, אחוזי הנכות שקיבלתי בעקבות פציעתי גופלים מן המינימום הדרוש לקבלת אות, אך אילו היתה לי הזכות לאות, לא הייתי עונד אות, מאותה סיבה.)

ואילו עיטור הניתן אוטומטית לכל פצוע קרב, גם למי שהחלים לחלוטין (כמוני), יהווה אות כבוד, אות חיובי שירצו לענוד אותו. לא ידבק בו אותו טעם-לוואי שדבק באות הנכה. אזכיר שוב את לב-ארגמן של הצבא האמריקני, הניתן אוטומטית לכל פצוע, על כל פציעה — אפילו פציעה שנייה או שלישית — והיוצר אוטומטית זכויות מסוימות ויחס מיוחד.

מכל הבחינות האלה אין הצל"ש מהווה תחליף לעיטור. הצל"ש הוא דבר חד-פעמי, הנשכח מיד. אין הוא נראה לעין, אין הוא יוצר יחס-קבע, אין הוא נותן סיפוק למשפחה, אין לו אלא השפעה חינוכית חולפת.

כבוד היושבת-ראש, אני מציע לכנסת להתייחס להצעה זו מבחינה עקרונית בלבד. הצענו מבנה מסוים — אך כל פרט בהצעה ניתן לשינוי ולהחלפה. למשל, הצענו כי האות יוענק על-ידי הנשיא, על-פי המלצת רשות ציבורית מיוחדת. יכול משהו אחר לבוא ולהציע כי האות יוענק על-ידי הנשיא בהמלצת הרמטכ"ל, או שר הבטחון. זהו עניין לדיון ולא עניין עקרוני. יכול להיות ויכוח על שמות העיטורים — אם יש לקרואם על שמות גיבורי ישראל מימי קדם: עיטור ברי-גורא, עיטור בר-כוכבא וכו' — או אם יש להסתפק בהגדרה יבשה המציינת את התוכן: אות הקרב, אות הפצוע, אות הגבורה וכו'. גם זה אינו עניין עקרוני.

לפני חמש-עשרה שנה, כאשר היה דיון מסוים בכנסת על נושא זה, עלה הדיון על שרטון בגלל נקודה זו. היו חילוקי-דעות בין דוד בן-גוריון, פנחס לבון ואחרים על נושא זה.

יכול להיות ויכוח על סוגי העיטורים ועל העילות להענקתם. איש אינו מעוניין, בוודאי, ליצור כת של קצינים, שחום מכוסה מה שנקרא באנגליה "סלט ירקות", כמו במדינות מסוימות ששם קיים פולחן מיליטריסטי. אנו מציעים עיטורים על אומץ-לב אישי בקרב, על היחלצות מיוחדת, על הצלת פצועים, על פציעה. יכול משהו לבוא ולהציע סוגים נוספים, למשל: על הצטיי-

– הצעות חוק של חברי כנסת (ששון, הקטין, אבנרי, סנהדראי, י. ש. שפירא) –

אורי אבנרי (העולם הזה – כוח חדש):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. שר המשטרה מעמיד אותי כאן במצב משונה במקצת. הגשתי הצעת חוק זו ב-21 בנובמבר 1967, לפני קרוב לשנתיים, מיד אחרי מלחמת ששת הימים. אם גיבשה עתה הממשלה, בזמן האחרון, הצעת-חוק דומה משלה, אין טעם שאעמיד את הצעתי להצבעה. אילו היתה מתקיימת הצבעה, והרוב היה, על סמך דרישתו של שר המשטרה, מסיר הצעתי, היה נוצר רושם מוטעה לגמרי על גישת הכנסת לחוק. לאור ההודעה שהממשלה מתכוונת להביא חוק דומה לאישור הכנסת, תוך השבועות הקרובים, עוד בכנסת הזאת, אני מציע לא להעמיד את הצעתי להצבעה – מה גם שעל הצעתי אין חל חוק הרציפות, בעוד שהוא יחול על הצעות הממשלה.

לכן, לאור הודעה זו, אני מציע לא להעמיד את הצעתי להצבעה.

הי"ר. ר. הקטין:

אם כן, לפי הסכמתו או בקשתו של חבר-הכנסת אבנרי, הצעת החוק לא תועמד להצבעה.

המצטיין באומץ-לבו. מתן עיטור על מעשים אלה בא לבטא את חוקרת המדינה לחייל, אשר מעשה הגבורה שלו או אומץ לבו הם כבוד לה ומופת לחבריו לנשק. ביטוי זה של חוקרת המדינה למעשי גבורה נהוג ברוב צבאות העולם.

הצעת חוק בנדון הוגשה לכנסת השנייה עוד בסוף 1954, נדונה על-ידי ועדת החוץ והבטחון של הכנסת, ואף הגיעה לקריאה שנייה, אולם הליכי החקיקה לגבי הצעת החוק לא נסתיימו.

הצעת חבר-הכנסת אבנרי שונה בכמה דברים מהצעת שר הבטחון. למשל: היא מדברת על הקמת שלושה מוסדות – רשות, מועצה ומינהלה – לקביעת הזכאים לקבלת העיטורים והאותות, בעוד שרצוי לשמור את כל העניין במסגרת צה"ל בלבד.

מכל מקום, תהיה הזדמנות להבר-הכנסת אבנרי, כאשר יתקיים הדיון בכנסת על הצעת החוק של שר הבטחון, להציע כתוספת ובתיקון לחוק הזה את אשר ייראה לו לרצוי. על כן, אבקש להסיר את הצעת חבר-הכנסת אבנרי מסדר-היום.

הי"ר. ר. הקטין:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי.

2. חוק הירושה (תיקון), תשכ"ט – 1969 *

הי"ר. ר. הקטין:

הכנסת תעבור להצעת חוק הירושה (תיקון), תשכ"ט – 1969, – הצעת חוק של חברת-הכנסת סנהדראי. רשות הדיבור לחברת-הכנסת סנהדראי.

טובה סנהדראי (מפד"ל):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. בבואי להציע תיקון לחוק הירושה, כוונתי לעורר תשומת-לב הבית לפינה כאובה בחברה, בחברה האנושית בכלל, לרבות החברה שלנו, והיא – עולמם העצוב והכאוב מאוד של המפגרים. הילד המפגר, שהגורל המר לו והיפלה אותו לרעה, נולד מפגר. ילד זה גדל ומתפתח מבחינה פיסית, אך נשאר לצערנו בפיגורו מבחינה שכלית. באופן טבעי ילד זה מתבגר, בא בשנים ומגיע לפעמים לגיל זיקנה, אבל תמיד הוא זקוק לעזרת הזולת, והוא זכאי לעזרה, לעזרה גדולה ומתמדת. הראשונים שזו חובתם והם עושים זאת באהבה וברצון, אלה הם ההורים. נוספים להם הממשלה, משרד הסעד, אר-גוני ההורים, ועד כמה שאפשר – מוסדות ציבור שונים. אך כאמור, הראשונים לדאגה הם ההורים; וכל זמן שהם חיים, הם עושים כמיטב יכולתם ואף למעלה מזה. אך מגיע הזמן, בדרך הטבע, שההורים הולכים לעולמם. ואני בטוחה שגם ברגעיהם האחרונים מופנית דאגתם לבנם או לבתם המפגרים. משום כך אני כמעט בטוחה שהצעתי הבאה להעדיף בחוק הירושה את הילד המפגר על הורשם האחרים, הבריאים, היא לרצונו של ציבור ההורים.

חוק הירושה על סעיפיו הרבים, פסח – לדעתי, בלי כוונה – על זכותו המועדפת של המפגר בירושת הוריו. פשוט, לא היה מי שיוכיר את קיומו, כי לילד

הי"ד ר. הקטין:

הכנסת תעבור להצבעה. לפינוי הצעה אחת — להעביר את הצעת החוק של חברת-הכנסת סנהדראי לוועדת החוקה, חוק ומשפט לדיון טרומי.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק הירושה (תיקון), תשכ"ט—1969, לוועדת החוקה, חוק ומשפט לדיון טרומי נתקבלה.

הצעת החוק לדיון טרומי בוועדה. אני חושב שזוהי הצעה הראויה לדיון, ומטרתה רצויה. לפני הוועדה התיינה שתי בעיות לטיפול, ואני רוצה להודיע שאנו נביא את הדבר לפני הוועדה. הוועדה תצטרך להגדיר את המונח נכה, אשר בו משתמשת הצעת החוק, ותצטרך לברר מה מצבו של ילד חולה-נפש. דברים אלה לא הובהרו בהצעה. אולם משום כך מעבירה הכנסת הצעות, שהיא רוצה ביקרן, לוועדה לדיון טרומי. שם יובהרו הדברים. ואז תובא הצעת חוק מושלמת לקריאה ראשונה.

3. חוק נפגעי תאונות דרכים, תשכ"ט—1968 ***הי"ד ר. הקטין:**

מכאן ברורה מטרתו של החוק המוצע. אין אנו פוטרים את חברות הביטוח מחובתן בתשלום נזיקין, אלא אנו רוצים להסיר עולל הנעשה לנפגעים אשר משום מה אינם מקבלים פיצויים או שאת הפיצויים המגיעים להם הם מקבלים אחרי הליכים משפטיים מייגעים.

בהצעת החוק אנו מנסים למלא את הדרישות הצודקות של הארגון למען נפגעי תאונות דרכים בישראל, אשר פנה פעמים רבות לכנסת בבקשה לטפל בבעיה כאובה זו.

רצוני לצטט באזניכם מאחד התזכירים של ארגון זה, המבהיר בעיה זו בציינו, כי "רווחת בציבור דעה שהיא מוטעית ביותר, כי נפגע תאונת דרכים, עקב התאונה אשר אירעה לו, מתעשר כביכול מקבלת הפיצויים שהוא זכאי להם. אך למעשה למעלה מ-50% מנפגעי תאונות הדרכים בישראל אינם זכאים ואינם מקבלים פיצוי כלשהו עקב היותם גורמים או תורמים ברשלנותם הם להיווצרות התאונה. אבל גם אותו חלק "מאושר" אשר זוכה לקבל פיצוי, מי פיצוי שלם ומי פיצוי חלקי, סובל סבל רב, הנמשך שנים רבות עד אשר הוא זוכה לו. טחנות הצדק טוחנות לאט. ברוב המקרים, רק לאחר ארבע—חמש שנים מיום הפגיעה הנפגע זוכה לתשלום. גם נפגע זה הזוכה לפיצוי, ברוב המקרים אין הפיצוי מאפשר לו להיות משוקם באופן ממש ואינו מאפשר לו לחזור לחיים תקינים. ברוב המקרים ולאחר מספר שנים, כשכספי הפיצוי נאכלים, חוזר הנפגע למעמסה על הציבור. נפגע תאונת דרכים אינו זכאי לקבל טיפול רפואי חיוני, אף אם הנו חבר קופת-חולים מוכרת, והוא חייב לשאת בהוצאות ריפוי ואישפוזו גם אם הוא מבוסס בקופת-חולים. הסדר זה הוא בלתי צודק בהחלט".

כנסת נכבדה. בשנת 1966 פירסמה הוועדה הבין-משרדית לענייני נזקים מתאונות דרכים ותאונות עבודה, בראשותו של היועץ המשפטי לממשלה מר בן-זאב, דין-וחשבון ובו ציינה את ליקויי ההסדרים הקיימים, הקשורים בבעיות תאונות הדרכים והסבל הנגרם לנפגעים. הוועדה קבעה: (א) במקרים רבים עלול קרבן של תאונת דרכים להישאר ללא סעד, כגון כשהתאונה נגרמה שלא ברשלנותו של הנגה הנתבע לדין, או כשחסרות ראיות להוכחת רשלנותו של נהג זה, או כשהנגה הפוגע לא זוהה, או שהוא חסין מפני תביעה

הכנסת תעבור להצעת חוק נפגעי תאונות דרכים, תשכ"ט—1968, — הצעת חברת-הכנסת טובי, שתנומק על-ידי חברת-הכנסת חביבי. רשות הדיבור לחברת-הכנסת חביבי.

אמיל חביבי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. החוק שאנו מציעים, חוק נפגעי תאונות דרכים, בא למלא דרישות הומאניות ואלמנטריות של נפגעי תאונות בארצנו.

בהצעת חוק זו אנו מנסים לפתור את שתי השאלות המכאיבות ביותר לנפגעי תאונות הדרכים, והן: לרוב עובדות שנים רבות, ולפעמים משש שנים, עד שמסתדר עניין הנזיקין המגיעים לנפגע. יש ונפגע תאונות דרכים אינו מקבל בכלל נזיקין מכל מיני סיבות.

אנו מציעים שתוקם קרן סיוע לנפגעי תאונות דרכים, אשר תמומן ב-50% על-ידי חברות הביטוח וב-50% על-ידי המדינה. קרן הסיוע לנפגעי תאונות דרכים תנוהל על-ידי המוסד לביטוח לאומי. כל אדם שנפגע בתאונת דרכים יהיה זכאי לטיפול הרפואי הדרוש לריפוי פציעתו שנגרמה לו בתאונות דרכים. הוצאות הריפוי ימומנו על-ידי קרן הסיוע לנפגעי תאונות דרכים. הקרן תממן את כל הוצאותיו של נפגע אשר כתוצאה מן התאונה איבד את מקורות מחייתו. אם אין לו מקורות הכנסה אחרים, יסיפקו לקיומו ולקיום משפחתו, תשלם לו הקרן גימלת קיום חדשה מיום פציעתו עד גמרו ההליכים המשפטיים הקשורים בקביעת הנזיקין וקבלת הפיצויים שייקבעו. לצורך חישוב השיעור של גימלת הקיום לנפגע, תשלם הקרן לנפגע אותו סכום כאילו היה נפגע תאונת עבודה. נפגע שהוכרה תביעת הנזיקין שלו וקיבל פיצויים על פציעתו בתאונת הדרכים וזכה לסיוע מן הקרן בצורת טיפול רפואי וגימלת קיום — יחזיר לקרן את דמי הסיוע שזכה להם. הניכויים מדמי הפיצויים של הנפגע לקרן תמורת הסיוע שקיבל לא יפגעו בסכום הראשוני של 3,000 לירות. אדם שנפגע בתאונת דרכים ולא זכה בתביעת הנזיקין או זכה בסכום של פחות מ-3,000 לירות ונתקיימו בו התנאים הבאים: נשאר נכה באופן השולל ממנו כושר לעבוד, נשאר נכה ללא מקור קיום — יהיה זכאי לתשלום גימלת קיום חדשה שית מן המוסד לביטוח לאומי בשיעור הגימלה המשולמת לנפגע בתאונת עבודה.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני מקבל את הצעתך, חבר-הכנסת חביבי, ואתייחס לגופם של העניינים בדברך. סבורני שחבר-הכנסת הנכבד חביבי השתמש בארגומנטים טובים להצעה גרועה. נכון שהבעיה קיימת ושלפני שנים מספר, בשנת 1966, מונתה ועדה בראשותו של היועץ המשפטי דאז, מר בן-זאב. ועדה זו הכינה דין-וחשבון. דין-וחשבון זה נתקל בבעיות סבוכות מאוד, הן בתחום החקיקה והן בתחום הפיסקלי. המסקנות של הדין-וחשבון התעכבו. לדעתי, יש צורך להעלות מחדש לדיון את הדין-וחשבון, שאתה תומך בו, וגם אני תומך בו. אולם אין הדבר ניתן להיעשות בתקופת כהונתה של הכנסת הנוכחית.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

מה הפריע ומנע קיום הדיון עד כה? העניין נמשך שנים.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

אין זה בדיוק עניין של שנים. אני מכיר חוקים רציניים שממשך חקיקתם היה ארוך מזה. כאן מדובר בתקופה של שנתיים. זהו חוק כבד ורציני.

לכן ההצעה שהצעת, פירושה האמיתי הוא להלאים את הביטוח לנפגעי תאונות דרכים בלי לעשות ביטוח, מפני שלפי הצעת החוק שלך תצטרך הממשלה לשאת ב-50% מהוצאות הביטוח, ופירוש הדבר להעמיס על תקציב הממשלה לא ביטוח אלא שירות לנפגעי תאונות דרכים. הכוונה שלנו היא ביטוח רציני ואחראי, בפיקוח הממשלה ובפיקוח המדינה. ייתכן, גם על-ידי המוסד לביטוח לאומי.

משום כך, אני מציע להסיר את ההצעה מעל סדר-היום. אני יכול רק לומר שנעלה את הבעיה לדיון מחדש, אני מקווה במושב הראשון של הכנסת הבאה. נביא הצעת חוק יסודית, העשויה לפתור את הבעיה.

הי"ר ר. הקטין:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת חביבי.

אמיל חביבי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

גברתי היושבת-ראש. בודאי שמחים אנו שכבוד השר מתייחס בחיוב לשאלת הפתרון של הבעיה הכאובה הזאת. אבל לא מובן לי מדוע ההצעה שלנו איננה הצעה טובה.

אין זה נכון שאנו מציעים להעמיס את פתרון השאלה הזאת על שכם הממשלה. אנו מציעים פתרון-ביניים. הצענו כי 50% ימומנו על-ידי חברות הביטוח, ואילו 50% הנותרים — מתקציב המדינה. הסכום שהקדן משלמת כפיצויים מוחזר אחרי זמן מסוים רובו ככולו.

אפשר להעביר את ההצעה לוועדה. אם יש הצעות אחרות טובות יותר, ברור שגם אנו נתמוך בהן.

הי"ר ר. הקטין:

רשות הדיבור לשר העבודה.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

חבר הכנסת הנכבד בא ומדבר שנית כדי לאשר את דברי. מה אמרתי? אמרתי כי מה שאתה מציע הוא להטיל 50% מעומס ההוצאות על הממשלה. כך

(למשל דיפלומט) או אם פוליסת ביטוח צד ג' אינה מכסה את המקרה הנדון (כגון טרמפיסט ולנהג אין פוליסה המכסה סכומים נוספים). (ב) אם היתה רשלנות מצד קרבן התאונה, עשויה החבות לפיצויי להצטמצם או אף להתבטל. (ג) ניהול משפט נזיקין, זהו עניין ממושך, מסוכן ומורט עצבים. לעתים קרובות כרוכות במשפט נזיקין חקירות קשות ומייגעות של עדים ומומחים בפרטי פרטים על אירוע התאונה, על הסיבות שבין התאונה והפגיעה, ועל מצבו של הנפגע או שאיריו וגודל נזיקיהם; משפט כזה גורם לנפגע או לשאיריו תוספת סבל על הסבל, שכבר נגרם להם על-ידי התאונה, ועומד כמכשול חמור בדרך לשיקומם והתגברותם על האסון שהמיטה עליהם התאונה. (ד) יש מקרים שההסדר שבפרשה עשוי להיות לרעת הנפגע, אשר נאלץ לקבל את התנאים המוצעים לו בלחץ המצב הכלכלי והאישי הידוד ומתוך חשש להיכנס להתדיינות ממושכת ויקרה שתוצאותיה אינן ודאיות.

ועדת בן-זאב הציעה הסדר-ביניים, והוא מתן סעד ראשוני לכל הנפגעים. אולם חשוב מכל, היא הציעה חקיקת חוק ביטוח לנפגעי תאונות דרכים. אנו תומכים בחקיקת חוק ביטוח לנפגעי תאונות דרכים כפי שהוצע על-ידי הוועדה. אנו קיוונו, מאז פירסום מסקנות ועדת בן-זאב — לפני שלוש שנים — שהממשלה תנקט את ההסדר שהציעה הוועדה, אולם לצערנו לא ננקט שום צעד בכיוון זה. החוק שאנו מציעים בא לקראת ביצוע המלצות ועדת בן-זאב.

כנסת נכבדה, הכנסת דנה פעמים רבות במכת תאונות הדרכים. כולנו היינו מאוחדים שצרה גדולה היא. בחודש אפריל שנה זו נפגעו בתאונות דרכים 1,491 איש. מספר ההרוגים היה 21, מספר הנפגעים 12,000 הגיע ל-280. מספר הנפגעים בדרכים מגיע לכדי קשה איש לשנה. נכון שיש לעשות למען הקטנת מספר תאונות הדרכים, אבל נראה שמכה זו היא חלק מדמותה של החברה המודרנית. לכן חובת התורה ליטול על עצמה את העול, האחריות והדאגה לטיפול ולקיום של נפגעי תאונות דרכים ובני משפחותיהם. החוק שאנו מציעים אינו עוסק בשאלת הניזקין, אף כי הכרחית יזמה תחיקתית בתחום זה כדי לסתום פרוצות בחוקי הניזקין הקיימים.

הארגון למען נפגעי תאונות דרכים, שכמה חברי כנסת מסייעות הקואליציה מסייעים בידו, הכין אף הוא הצעת חוק וגם העביר אותה לכנסת. לדעתנו, ניתן להשתמש בכמה אלמנטים המופיעים בה.

כנסת נכבדה. אני פונה לשר העבודה בבקשה שיתייחס לחוק, שאנו מציעים, לגופו של עניין. זהו עניין אנושי, אין זו שאלה פוליטית ולא מפלגתית. יש בארץ תחיקה סוציאלית מתוקנת, והחוק המוצע בא להוסיף עליה. איננו מתיימרים לחשוב שהחוק המוצע על-ידנו הוא כליל השלמות. אנו פונים לשר העבודה שייסיים להעביר את הצעת החוק לוועדה לדיון מוקדם, ובה ייענה לתביעה הצדקת של נפגעי תאונות הדרכים ומשפחותיהם להקל על מנת חלקם.

הי"ר ר. הקטין:

רשות הדיבור לשר העבודה, לתשובה.

חוברת כ"ו, ישיבה ת"ד

— הצעות חוק של חברי כנסת (אלמוגי, הקטין, אבנרי); חוק הביטוח הלאומי (תיקון) (הקטין, אלמוגי) —

הז"ר ר. הקטין:

רשות הדיבור לחבר הכנסת אבנרי להודעה על הימנעותו מהצבעה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. נמנעתי מהצבעה כדי להביע באוזני השר את מחאתי נגד הנוהג שאינו חדש, הוא ותיק למדי — של הממשלה כלפי יומה חקיקתית מצד חברי הכנסת. לא רציתי להגיד את הדברים האלה לגבי הצעת החוק של עצמי, שנדונה היום, כי העניין של אותה הצעה היה יקר מדי לי. אני רוצה להגיד זאת עכשיו.

מה קורה כאן? חבר כנסת מציע הצעת חוק, שהממשלה מחייבת את העקרון המונח ביסודה. כאשר ההצעה מגיעה לדיון, קמה הממשלה ואומרת: אנו בעצמנו עומדים להציע אותה הצעה, או הצעה דומה, ולכן אנו מבקשים להסיר מסדר-היום את הצעת חבר הכנסת. כך קרה להצעת החוק שלי, ודבר דומה לכך קורה במקרה זה.

כבוד השר, הדין-וחשבון מונח לפניכם מזה שנתיים ומעלה. הבעיה כאובה ובעורת, כי בינתיים נפצעים יום יום אנשים בתאונות דרכים. רבים מהם נשארים — בגלל החלל הריק בחוק — ללא פיצוי. איוז הצדקה יש לכם לבוא, אחרי שבמשך שנתיים לא באתם ביוזמה חקיקתית ממשלתית, ולומר: אנו מציעים להסיר את הצעתו של חבר כנסת פלוני מעל סדר-היום, משום שאנו עומדים להציע הצעה דומה באותו עניין?

אני מבקש את השר להעיר את תשומת-לב הממשלה כולה לכך שהנוהג הזה פוגע במסגרת הפרלמנטרית הסדירה.

ג. חוק הביטוח הלאומי (תיקון), תשכ"ט—1969 (*) (קריאה ראשונה)

הביטוח הלאומי הוא מפעל שונה משאר מעשי החקיקה, שבהם עסקה הכנסת עד לאותו יום, מאז קום המדינה. ראש הממשלה, הגברת גולדה מאיר, שרת העבודה דאז, נחנה ביטוי לסיופק ולציפיה של הכנסת והעם, כאשר הצהירה בין השאר: "עם הביטוח הלאומי עשינו צעד רחב קדימה בדרך להגשמתן של כל אותן המטרות הגדולות, שהציב לעצמו דור הבונים והחלוצים בישראל".

במשך חמש-עשרה שנות קיומו נטל הביטוח הלאומי חלק נכבד בקידום החברתי, התרבותי והכלכלי של המדינה. הוא עשה לקליטתם של העולים ולשילובן של קבוצות אוכלוסיה מפוצלות לחברה אחת. הוא טיפח את הבטחון החברתי-כלכלי, המשמש תנאי לקידומו כחברה מתקנת. בחמש-עשרה שנות קיומו העניק המוסד שני מיליון ורבע גימלאות וקיצבאות בסכום כולל של 1,970,000,000 לירות. באותו פרק-זמן גבה מן המבוטאים סכום של 2,443,000,000 לירות לשם חלוקתו מחדש לטובת הנצרכים יותר. אנו יודעים כי חלק מן האנשים שקיבלו קיצבאות אלה הם: 200,000 קשישים עם נשיות, הם, אלמנות ויתומים, אשר קיבלו קרוב ל-800 מיליון לירות.

כתוב בהצעתך: "תוקם קרן סיוע לנפגעי תאונות דרכים, אשר תמומן 50% על-ידי חברות הביטוח ו-50% על-ידי הממשלה".

אתה עושה שלושה דברים גם יחד: מוסיף לחייב את קיומן של חברות הביטוח, ואילו בסעיף לאחר זה מתפרש כאילו אתה מלאים אותן, ובנוסף על כך אתה רוצה להעמיס 50% על הוצאות הממשלה. את זה אמרתי בראשית דברי. אתה הודית בכך. מסיבות אלו, חוק זה איננו הולם את הדברים שאנו מבקשים להם פתרון.

הכל יודעים שאילו הסכמתי להעביר את הצעת החוק לוועדה, לכנסת זאת היא לא היתה חוזרת.

הואיל ואני חושב שחוק כזה עלול להזיק, הוא רע — גם לנפגעים הפוטנציאליים, גם לממשלה וגם לחברות הביטוח — אין לי אלא לבקש את הכנסת להסיר את ההצעה מעל סדר-היום.

הז"ר ר. הקטין:

אנו עוברים להצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה	— מיעוט
בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום	— רוב
נמנעים	— 2

ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום נתקבלה.

הז"ר ר. הקטין:

הכנסת תעבור עתה לסעיף ו' של סדר-היום: חוק הביטוח הלאומי (תיקון), תשכ"ט—1969, קריאה ראשונה. רשות הדיבור לשר העבודה.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. ב-1 באפריל 1969 מלאו חמש-עשרה שנה לקיומו של המוסד לביטוח לאומי. מועד זה ראוי לציון מיוחד.

בזמנים כתקנם היינו מקדישים, בלי ספק, תשומת-לב רבה יותר לבעיות ולהישגים במדיניות הסוציאלית. אך גם עתה ברור, כי דווקא יעדינו הבטחוניים והכלכליים מחייבים אותנו לבדוק היטב שירותים ופעולות במדיניות החברתית, המביאים תמורות מרחיקות לכת בחברה הישראלית: במבנה החברה, ברמתה התרבותית, במשק ובחיינו של האזרח ושל העולה שבכוח ובמעל.

יום קבלת חוק הביטוח הלאומי בקריאה שנייה ושלישית היה יום של מעמד חיגיגי והתרוממות-רוח בבית-המחוקקים הישראלי. היתה אז הרגשה, כי חוק

עם זאת ידוע לנו היטב, שגם כאשר נפעיל תכנית חדשה של ביטוח פנסיוני לכל אזרחי המדינה - ואני תקווה, כי הוועדה הציבורית, בראשותו של מר צבי בריניב, תכין הצעת חוק לקראת המושב הראשון של הכנסת הבאה - יעבור זמן לא קצר עד אשר ייהנו הפנסיונרים מפריה המלא. לפיכך, עלינו להמשיך ולתקן את המערכת הקיימת של הביטוח הלאומי ולהכניס לתפקידים הצפויים לה. גישה זו הנחתה אותי בהחלטתי להעלות את קיצבות היוקנה והשאידיים החל מיום 1 באוגוסט 1969 ב-16.6%.

מן הראוי לציין, כי על אף העובדה, שהעלאה זו מגדילה את ההוצאה ב-24 מיליון לירות לשנה, היא איננה מונעת מחסור מן המתקיימים עליה.

והרי כמה נתונים :

לפני ההעלאה (בלירות)	אחרי ההעלאה (בלירות)	
68.05	79.25	מבוטח יחיד
102.05	118.90	מבוטח + 1 תלוי
129.25	150.60	מבוטח + 2 תלויים
154.20	179.65	מבוטח + 3 תלויים ויותר
51.05	59.60	אלמנה בגיל 40-50

הקיצבה הכוללת הטבה סוציאלית :

לפני ההעלאה (בלירות)	אחרי ההעלאה (בלירות)	אחרי ההעלאה מזה הטבה סוציאלית
93.05	104.25	25.00
143.60	160.45	41.35
180.05	201.40	50.80
209.65	235.10	55.45
75.30	83.85	24.25

הדגשתי טבלה זו כדי להוכיח, כי בשיטה הקיימת, גם אם עושים אנו מאמצים כספיים גדולים, הנה בשלב זה גם 24 מיליון ל"י, שהוא סכום נכבד מאוד, עדיין אין בו תשובה לבעיה. כי הכנסה יחסית והוצאה שוויונית אינן עונות ואין יכולות לענות על שאלת הקיום והבטחת הקיום של הפנסיונר בעתיד.

נוסיף לחתור להרחבת ביטוחה של האוכלוסיה מפני מירב הסיכונים בחייו של האדם ומשפחתו בת-קופה הפנסיונרית, ובתוך זה גם הסעיף שדיברנו עליו לפני רבע שעה בערך - עניין הפגיעות מתאונות דרכים, תוך הגברת הייעול, החסכון, הפישוט והשיפור של השירות לכל אזרח.

חברי כנסת נכבדים, מקורות ההכנסה שלנו מצומצמים הם, הצרכים של ההוצאה גדולים הם, ואחד הגורמים לסתירת הפער הוא גורם הייעול, גורם החסכון. על כן החלטתי עקרונית לשלב את הגבייה של הביטוח הלאומי במינהל הכנסות המדינה, תוך שמירה על-פי החוק על מהותו וייעודו של המוסד לביטוח לאומי. שילוב זה יקל על האזרח למלא חובתו, יעמיק וייעל את מערכת הגבייה. דעתנו היא כי אין תחום בחינו שאין בו הכרה, ועתה גם אפשרות, לייעל ולחסוך. באנו משוכנעים כי עוד לא היתה כתקופה הנוכחית הרת חומרות ומלאת סיכויים להעלאת חפריון והייעול.

בשנה אחת משלם כיום המוסד מעל ל-140,000 יחידות של קיצבות זיקנה ושאידיים, שמקבליהן מהווים אוכלוסיה של קרוב לרבע מיליון נפש קשישים, אלמנות ויתומים. מספרן של הקיצבאות גדל מדי שנה בשנה ב-8,000 קיצבאות חדשות, בערך (אחרי ניכוי הפטירות).

הסכום השנתי הממוצע לקיצבת זיקנה אחת הוא עתה 1,120 לירות. כ-40% ממקבלי קיצבות זיקנה מקבלים בנוסף לה גם הטבה סוציאלית, מחמת מצבם הכלכלי הקשה.

במשע-עשרה השנים זכו קרוב למיליון אמהות לגימלת אמהות בסכום כולל של 238 מיליון לירות במענק לידה ודמי לידה.

202,000 אמהות עובדות קיבלו דמי לידה בסכום המתקרב ל-100 מיליון לירות. כ-600,000 ילדים משלושת הילדים הראשונים למשפחה נהנים מקיצבת ילדי עובדים, ולזכותם של 220,000 ילדי שכירים וילדי עצמאיים משתלמת קיצבה של משפחות מרובות ילדים החל מן הילד הרביעי.

עלי להביא לידיעת חברי הכנסת, כי תוכננה העלאה של לירה אחת לכל ילד, ובו בזמן העברת 33 מיליון לירות מענף הביטוח של ילדי שכירים לענפים חשובים אחרים נושאי גרעונות.

אולם החלטתי להשאיר סכום זה של 33 מיליון לירות באותו הענף, כדי לאפשר העלאה גבוהה יותר משל לירה אחת לילד, וזה החל משנת 1970.

התקבולים של המוסד בשנת התקציב 1969/70 יגיעו מכל המקורות עד 660 מיליון לירות, סכום שהוא כ-150 מיליון לירות מעל להוצאה השוטפת של המוסד.

אין ספק, כי מהותן של פעולות המוסד, הן מבחינה כספית והן מבחינת הנהגים משירותיו, מעמידות אותו במקום ראשון בין המשרדים הסוציאליים במדינה, הדואגים לבטחון הקיום של האוכלוסיה. במעמדו זה - שמכוונתו וזכותו, אך גם חובתו, ולצד חובותיו יש לציין, ששירותי המוסד עדיין אינם הולמים את צרכי האוכלוסיה שבעידן זה.

חברי כנסת נכבדים, כשם שנתיישנה תכנית בוורידג', שהיתה בשעתה חלון בשדה הביטוח הסוציאלי, ונסתמן ההכרח בארצות מתקונות להפעיל תכנית ביטוח חד-שית - כך עומדים גם אנו על סף חידושה של התכנית הפנסיונרית, שגינה לעתיד ולא לעבר.

התכנית חייבת להתחשב בתביעות חדשות, הנובעות מן הצורך בניידות עובדים, בחסכון, בעידוד עבודתה של האשה ו"שחרורה" מבחינת ביטוחה, ביטוח הגן לעובדים בעבודה חלקית, ועוד. ולדי כל אלה הרינו חייבים להבטיח את כוח-הקנייה של הגימלה בצמידות לעלייה בתפוקה וברמת החיים של האוכלוסיה. ברור היום לכל העושים במערכת הביטוח, כי קיצבה סבירה לכל פנסיונר במדינה אינה אפשרית אלא אם כן נעבור לשיטה של פנסיה יחסית וצמודה לשכרו של העובד, תוך הגנה מיוחדת על אותו פנסיונר, ששכרו היה נמוך מאוד כאשר היה פעיל במעגל העבודה והמשק, וכשם שאנו נודקת לחידושים בענף הפנסיה, כך נודקת לשיפורים רים ביתר הענפים, שבכוח ובפועל, במערכת הביטוח הסוציאלי.

לימודיהם בכתי-ספר יסודיים. גם במקרה דנן הממשלה אינה מעניינת לפטור את משרד החינוך והתרבות ממתן הקלות בשכר-לימוד אשר הוא נותן בדרך כלל לילדים. אלא שהמוסד לביטוח לאומי יספק, במידה שהדבר הכרחי, כספים למחייתם של היתומים בזמן לימודיהם. לא רק שהילד יקבל לימוד חינוך – אלא יקבל גם באמצעות המוסד לביטוח לאומי עזרה כספית למחיה בשעה שהוא לומד.

מטרת הגימלאות החדשות היא למנוע שמותו של המפרנס יגרם ירידה ניכרת של רמת חיי המשפחה. באופן כזה גם נבטיח שסיכויי של היתום להתקדם בחיים לא יקופחו על-ידי מותו ללא עת של האב.

עובדה שני תאונות עבודה או אלמנות של נפגעים אלה, שנפגעו בשנת 1955 והשתכרו בשעתם סכום שהיה קרוב לשכר הממוצע שהיה קיים באותו זמן – מקבלים כיום קיצבת נכות או קיצבת תלויים נמוכה הרבה יותר מחבריהם שנפגעו בשנת 1965, הואיל והתנודות של השכר אינן משתקפות בשיעור הקיצבאות המשתלמות לסוג הראשון, ופה יש עיוות מושוע. אנו מצמידים את אחוז הקיצבאות אל רמת המחיה אל למדד כלשהו. אולם אין הצמדה לשינויים ברמת השכר. יוצא איפוא שמי שנפגע ונפטר לפני שנים מוסיף לקבל לפי רמת השכר שהיתה קיימת לפני שנים. במידה מסוימת קצת יותר, מפני שהוא צמוד למדד מסויים. זהו עיוות חמור שאנו באים עכשיו לתקנו.

לשם תיקון המעוות של העבר בחרנו בדרך, שלפיה תגדלנה הקיצבאות הנ"ל ב-4% לכל שנה שעברה מאז קרות הפגיעה ועד ה-31 במארכ 1966. לדוגמה: אלמנות נפגע בעבודה, שנהרג בשנת 1955, תקבל תוספת של 44% מקיצבת הנוכחית (כלומר: 4% לכל שנה, כפול 11). מספר האלמנות הוא כ-1,130, ומספר נפגעי עבודה שנכנסות לפחות 50% הוא כ-650. תוספת זאת תשתלם ללא הבדל אם האלמנה והנכה עובדים או לא.

הסדר זה בא כדי שלא לפגוע ברצונם להמשיך בעבודה ולהשלים הכנסותיהם מן הקיצבה.

מטרת התיקונים המוצאים בביטוח אמהות מתמ-צית בעיקר באלו:

1. הרחבת הביטוח על כל הנשים העובדות ונשי עובדים, אף אם אינן תושבי ישראל. הדבר יובטח על-ידי תשלום דמי ביטוח לענף ביטוח אמהות גם בעד עובדים ועובדים עצמאיים, אף אם אינן תושבי ישראל. תיקון זה בא למנוע שלילת זכויות למענק לידה ודמי לידה, אף אם נתקיימו כל יתר תנאי הזכויות, אם משפחתה של התובעת טרם החליטה סופית על כוונתה להשתקע בארץ, וסעיף זה נוגע במיוחד בשאלת קליטת עולים חדשים.

2. תיקון נוסף מכון לבטל את הקשר בין מעמד התובעת כעובדת או עובדת עצמאית בזמן הלידה, לבין הזכויות לדמי לידה, ולהתנות את הזכויות – בניגוד למצב הקיים כיום בחוק – במילוי תנאי תקופת ההכשרה הנדרשת בלבד. כעת, אף אם נתקיימו בתובעת כל תנאי הזכויות, אין היא זכאית לדמי לידה, אם למשל לפני הלידה נפסקו בינה לבין מעבידה יחסי עובד ומעביד.

3. מוצע פשוט תנאי הזכויות ובעקבותיה גם הרחבת הזכויות. עד כה נדרשה היוולדת, לשם זכויות

ביצועו של השילוב בגבייה אינו אלא אחד מן האמצעים הרבים שאנו מצויים לאחוז בהם להשגת מטרת הייעול והחסכון.

לביטוח הלאומי צפויים תפקידים חדשים בדאגה לבטחון הקיום של כלל האוכלוסיה, בכלל זה האוכלוסייה שנהנית כיום ממערכות אחרות של "תשלומי העברה" של המדינה. ביצוע תשלומים אלה עונדו מפוצל, יקר, ולעתים קרובות אינו הולם את צרכיו וצרכי שיקומו של האדם בישראל, הנתבע למילוי חובות והוא זקוק וזכאי גם לזכויות של אזרח בחברה מתקנת.

נעשה כמיטב יכולתנו לטפח את הביטוח הלאומי כמכשיר בעל עוצמה ויכולת במערכת הבטחון הסוציאלית; לבטחון הקיום, לביטוח הבריאות של האוכלוסיה. ובדרך למימושם של יעדים אלה אני בא לפתוח בקריאה ראשונה של הצעת תיקון מקיפה של חוק הביטוח הלאומי.

חברי כנסת נכבדים, בחמש-עשרה שנות קיומו של המוסד לביטוח לאומי תיקנה הכנסת את החוק חמש-עשרה פעם. ואני מבין בזה לאישור הכנסת הצעת תיקון שהיתה צריכה לשאת את מספר 16, לולא הופיע בינתיים הנוסח המשולב של החוק.

המספר הרב של תיקוני החוק שאישרה הכנסת בעבר אין בו כדי להצביע על ליקויים יסודיים בחוק המקורי, אלא הוא בא להעיר על השינויים המתמידים הדרושים כדי להתאים את החוק לצרכים המשתנים במציאות הישראלית.

המוסד לביטוח לאומי ער לשינויים אלה, ויוזם מדי פעם בפעם את התיקונים אשר יביאו לידי התאמת החוק לרשימות החיים במשק ובחברה מתפתחים.

ההצעה כוללת הפעם 63 סעיפים, והיא מונחת לפניכם. ביניהם סעיפים ענייניים, וסעיפים טכניים. אני מפרט להלן את החשובים בסעיפים הענייניים, ואתעלם כמובן מן הסעיפים הטכניים.

לחוק המקורי יתווסף על-פי הצעת התיקון פרק 11 – הכשרה מקצועית ודמי מחיה לאלמנות וליתומים.

אלמנות ויתומים אמנם זכאים כבר כיום, על-פי החוק הקיים, לקיצבת תלויים, אם הבעל והאב נפטר כתוצאה מתאונת עבודה, ולקיצבת שאירים – אם המ-פרנס נפטר מסיבה אחרת. קיצבאות אלה מהוות הכנסה לחיית המשפחה שנתאלמנה, אולם לרוב אינן מספיקות כדי לשמור על רמת החיים הקודמת של המשפחה לאחר מות מפרנסה. לכן מוצע עתה לאפשר לאותן האלמנות שאינן בעלות מקצוע, הכשרה מקצועית, לרבות דמי מחיה, כדי שתוכלנה ללמוד מקצוע.

ההסדר המפורט ייקבע על-ידי תקנות שיתקין שר העבודה בהתייעצות עם שר האוצר. הממשלה בחרה בצורת חקיקת-עזר במקרה זה, על מנת להבטיח כי יודקו למקורות המיוחדים של המוסד לביטוח לאומי רק אם לא תוכל האלמנה לכסות את צרכיה מן המקורות הכלכליים להכשרה מקצועית, בעיקר בתקציב משרד העבודה. כי במשרד העבודה יש תקציב להכשרה מקצועית.

הוא הדין לגבי הבטחת המשך הלימודים העל-יסודיים והמקצועיים של יתומים אשר סיימו את חוק

לברכתו של שר העבודה ליובל חמש-עשרה שנה של הביטוח הלאומי, אם כי לפי המסורת המקובלת נהוג למדוד יובלות בעשרים וחמש ובחמישים שנה. אבל לגבי מפעל מבוקר, מפעל רב-היקף, טוב שנוכחי גם יובל קצר יותר, כדי שנוכל להעריך מה נעשה באותו פרק-זמן, מה פעל המוסד וכיצד פעל.

שר העבודה בצדק זינק וחרג מעבר למסגרת המצומצמת של החוק שהונח לפניו, ודיבר על כל בעיות הביטוח הלאומי. לא אוכל להכדיק את השר במסגרת הזמן המוגבל שלי, אבל גם אני אתייחס לכמה בעיות שאינן קשורות וצמודות דווקא לחוק שהונח לפניו.

אבל קודם לכן, לחוק זה: החוק נקרא "חוק הביטוח הלאומי (תיקון)". אין זה התיקון הראשון, ואני בטוח גם לא האחרון. גם המבוא לחוק שהונח לכנסת מדגיש, כי "הצורך בהטבות אלה עלה מתוך השינויים במצאי המצאויות הכלכלית והחברתית שחלו במשך השנים". ומאחר ששינויים אלה הם עדיין בעיצומם — גיאות כלכלית במקום שפל, הרחבת הפער הסוציאלי בין המסודרים ומובטחים בקיומם ובפרנסתם לבין אלה שנאבקים על קיום סדיר, גדול מספרם של אלה שהגיעו לגיל יוקנה וקיצבת הביטוח הלאומי מהווה לפעמים משנת עיקרית לקיומם, עליה במספר האלמנות והיתומים, גם בגלל הריבוי באוכלוסיה, גם בגלל המצב הבטחוני ובמידה לא קטנה גם בגלל התאונות בדרכים — כל זה מעמיד ויעמיד את הביטוח הלאומי לפני אתגרים תקציביים וסוציאליים הולכים וגוברים.

התיקונים המוצעים בחוק ראויים בלי ספק להערכה. שינוי השיעור לנכה מחמת פגיעה בעבודה, הרחבת המושג "תאונת עבודה", ביטול "תקופת הכשרה" למתן קיצבה למשפחות מרובות-ילדים, דבר שיש בו משום התחשבות מיוחדת בעולים חדשים, הדאגה להקנות לאלמנות וליתומים הכשרה מקצועית, הרחבת הזכות לגימלות לידה וכו', אלה הם תיקונים המרחיבים את מעגל הטיפול של הביטוח הלאומי. אבל אורה, אחד התיקונים החשובים שמביא החוק הוא ההקלה בעניין תקופת הפיגור בתשלומי דמי ביטוח. בזה ניטל העוקץ המכאיב שגרם לא מעט מרירות והתמרמרות, כאשר לפי החוק הקיים נשללו או צומצמו מאוד הגימלות לשאירים ולנפגעי עבודה בגלל הפיגורים. לצערי, גם החוק המתוקן, המוגש היום, עדיין לא מצא תקנה לבעיות קיצבת הזיקנה, בעיות שהועלו בוועדת העבודה של הכנסת וזכו ליחס חיובי של הנהלת המוסד לביטוח לאומי, ואף-על-פי-כן הפתרון עדיין מאתנו והלאה. המדובר על שיעור הקיצבה, על הזכויות לקיצבה של עולים אשר הגיעו לפני 1 באפריל 1968, ועל המדד לקיצבת קיצבת הזיקנה. גם הגדלת הקיצבה ב-16% אין בה עדיין משום תיקון רציני למצבו של הזקן.

אין אני מאשים בכך את הביטוח הלאומי, כי אחרי ככלות הכל קובע משרד האוצר. ומשרד האוצר קובע לפי מצבו של תקציב המדינה בכללו. אך כשם שתקציב המדינה ממין גיוראות שונות ולפיהן הוא שוקל עדי-פות זו או זו, כך חובה להקדיש תשומת-לב מיוחדת לגיורא זו, המיוצגת על-ידי שכבה סוציאלית חלשה, נטולת מרפקים וכוח של לחץ, אף כי זוהי שכבה המקיפה כבר כיום למעלה מן 120,000 איש, זקנים בישראל.

לדמי לידה מלאים, בנוסף על עשרה חדשי עבודה במשך תקופה של ארבעה-עשר חודשים, שקדמו ליום הזכויות הראשון, להפסיק את עבודתה שלא לפני החודש החמישי להריונה, או בנסיבות אחרות יכלה להפסיק את העבודה בלי להיפגע בזכויותיה רק על-פי המלצה רפואית. עתה מוצע לקבוע את מידת הזכויות רק על-פי מידת תקופת ההכשרה.

4. כדי להקל על רכישת זכויות לעולות חדשות מוצע לזכות בדמי לידה של שישה שבועות גם יולדת הנמצאת בארץ פחות מארבעה-עשר חודשים ותוך תקופה זו חדלה להיות מבטוחת, עובדת או עובדת עצמאית, לפחות שישה חודשים.

ביטוח משפחות מרובות-ילדים; הצעת התיקון בעלת המשמעות הגדולה ביותר בנושא זה היא, לנתת את הקשר בין הזכויות לקיצבת משפחה לבין חובו של המבטוח בתשלום דמי ביטוח בתאריך היווצר העילה. בהתאם למצב הקיים, אין מבטוח נעשה זכאי לראשונה לקיצבת משפחה, כל עוד חובו בתשלום דמי ביטוח עולה על שנים-עשר חודשים. כתוצאה מכך קורה, שמבטוח לא זו בלבד שלמעמים במשך שנים הוא מפסיד את הקיצבה, אלא אף חובו עולה וגדל והוא מתרחק מן המטרה, שהיא הזכויות. לעומת זאת, ניתן במצב הקיים לקצץ בקיצבת משפחה על חשבון חוב בדמי ביטוח לא יותר מ-50%, לאחר שהמבטוח נעשה זכאי.

כעת אנו מציעים, שזכויות של המבטוח תהא מותנית בקיום העילה בלבד, היינו שיש לו ילד רביעי. לעומת זאת יוכל המוסד לקצץ על חשבון חובו בדמי ביטוח גם 100% של הקיצבה, כל עוד החוב עולה על שנים-עשר חודשים.

מגמת ההצעה היא להבטיח את הזכויות לקיצבת משפחות מרובות-ילדים — ללא כל תנאי נוסף לקיום עצם העילה — ובד בבד להבטיח את זכויות המבטוח ומשפחתו לגבי כל ענפי הביטוח הקיימים בביטוח הלאומי.

בתחום תשלום דמי הביטוח כוללת הצעת החוק הוראות ביחס להעלאת המקסימום לתשלום דמי הביטוח. עד כה נקבע ששר העבודה, באישור ועדת הכספים של הכנסת, רשאי לשנות מקסימום זה. להבא ייקבע מקסימום זה על-ידי אותם הגורמים, אולם בהתאם לתנודות השכר הממוצע כפי שנקבע על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מתקופה לתקופה. אם חל שינוי בשכר הממוצע בתקופה מסוימת לפחות ב-50 לירות לחודש, ייקבע המקסימום לתשלום דמי הביטוח בהתאם לכך.

ולסיכום, חברי הכנסת הנכבדים, בשנה השש-עשרה לקיומו של המוסד לביטוח לאומי אנו מבקשים אישורה של הכנסת לתיקון התחמשה-עשר בחוק הביטוח הלאומי. כבעבר כך בעתיד ישקוד המוסד להעלות את הבטחון הסוציאלי למען הבטחון הלאומי.

היו"ר ר. הקטין:

אני מודה לשר העבודה על דבריו הבהירים והמבהירים. הדיון הוא אישי במסגרת של עשר דקות לערך לנואם. רשות הדיבור לחברי הכנסת ארם, ואחרי לחברי הכנסת שער.

משה ארם (המערך, עבודה-מפ"ם):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. גם אני מצטרף

הזכות לבטחון סוציאלי, לקיום מינימלי, נהפכה בימינו לזכות יסודית לכל אזרח במדינה מתקדמת, ובוה למעשה אנחנו מטילים על המדינה המודרנית תפקיד שלא היה לה לפני כן — התפקיד להבטיח קיום מינימלי לכל אזרח במדינה, שלא יהיה רעב ללחם, שלא יהיה איש הנתון במצוקה, אם הוא חולה, אם הוא נכה או נתון בצרה אחרת. מוטלת על המדינה אחריות סוציאלית, אחריות שלא היתה קיימת לפני שנים רבות.

המוסד לביטוח לאומי הניח את היסודות לאחריות סוציאלית כזאת, אך יש לציין כי לפי שעה הוא רק הניח את היסודות, ויש עוד להקים את הבניין, כי כל זמן שאין ביטוח אבטלה, כל זמן שאין ביטוח בריאות ואין ביטוח פנסיוני במובן המודרני של המלה, למעשה עדיין לא עשינו את עיקר המלאכה. לפי שעה שלוש מיני הביטוח האלה עודם בדיון.

אני פותח בשאלת הביטוח הפנסיוני, שעליו התעכב גם שר העבודה בדברי ההקדמה שלו.

שר העבודה י. א. אלמוגי :

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית) :
במיוחד, ואף אני אדבר במיוחד. בצדק אמר שר העבודה, כי התפיסה של בורד'ג' התיישנה — התפיסה של הבטחת פנסיה מינימלית, שווה לכל אדם, על-ידי המדינה. בימינו המדינה רואה מתפקידה להבטיח לאיש הפרש מחיי העבודה המשך של קיום, פחות או יותר, לפי אותה הרמה שהיה רגיל אליה לפני כן, ואם הוא מגיע למקסימום של 70% מן ההכנסה הקודמת, בדרך כלל הדבר מאפשר לו המשך קיום באותה הרמה, כי ילדיו אינם סמוכים עוד על שולחנו, הוא כבר הוציא את הוצאות היסוד לשיכון וכיוצא באלה, ולכן יש הכרח לחוקק חוק אשר יבטיח פנסיה יחסית להכנסתו של כל אחד, כמובן עד לתקרה מסויימת.

לדעתי, אם אנחנו ניגשים לעשות צעד מהפכני כזה, מחובתנו לעשות זאת מתוך הבטחת מקסימום של בטחון למבוטח, מתוך הבטחת מינימום של הוצאות ומתוך הבטחת ניידות מקסימלית של האוכלוסיה במסגרת הביטוח הזה. מי שקרא את הספר הלבן, שפורסם בימים אלה על-ידי קרוסמן בשם ממשלת הליי-בור, מצא בו ניתוח מלא ביותר. הדרגות המקצועיות שנתברכה בהן אנגליה, קרנות אשר בשעתן תרמו בוודאי תרומה חשובה ביותר לקידום הביטוח הסוציאלי, אינן יכולות לעמוד בהתחייבויות של הבטחת פנסיה ריאלית, גם לפי ערך הכסף, גם לפי רמת השכר וגם לפי רמת החיים שתהיה בעוד חמישים או שבעים שנה. כי איש שנכנס היום למסגרת הביטוח הסוציאלי, כעבור ארבעים וחמש שנה עשוי לקבל פנסיה במשך עשרים שנה, ובמשך תקופה ארוכה כל-כך רמת החיים בוודאי תכפיל את עצמה, תחמש את עצמה כמה פעמים. הקונים, שתרמו את תרומתם, מחובת התורה להבטיח להם את חלקם בגידול הכללי של הכלכלה, של המשק, בצמיחה הכלכלית זאת אין יכולה לעשות קרן מוגבלת, שהיא מבוססת על אישוב אקטוארי מצומצם למדי. ולא אדבר על כך, שההתפתחות הטכנולוגית בימינו הביאה לידי כך, שההרכב המקצועי באוכלוסיה משתנה בצורה מהירה, ואם קרן פנסיה בנויה רק על

מונחות לפני מסקנות המחקר, שפורסם בספטמבר 1967 על-ידי הוועדה הבין-משרדית לתיאום השירותים הסוציאליים. המסקנות מתייחסות גם לבעיית המדד, כיצד מודדים את שיעור הקיצבה לזיקנה. שר האוצר אמר שזה צמוד ליוקר המחיה, ועל כך למעשה הוויכוח עם ועדת העבודה. במסקנות נאמר: "השוואת ערכה של קיצבת הזיקנה משנת 1957 מבחינת כוח-הקנייה עם השכר הממוצע באותה שנה, לעומת היחס שבין כוח-הקנייה של קיצבת הזיקנה לבין השכר הממוצע בשנת 1966, מראה שערך הקיצבה מבחינת כוח-הקנייה ירד כדי 50% מערכה הקודם". מה יועיל, אם כן, 16.5% המגיעים ל-80 ל"י לעומת השכר שעלה? אי-אפשר להצמיד זאת רק למדד יוקר המחיה, מפני שאחרי ככלות הכל רמת החיים נקבעת גם לפי השכר.

מאחר שזוהי בעיה תקציבית — ואנחנו יודעים שמשרד האוצר רואה את העניין באספקלריה זו — שמה הגיע הזמן — ואני אומר זאת באוני שר העבודה וגם באוני שר האוצר שאיננו כאן — להעלות את הגג של התשלומים. הגג הוא כיום 700 ל"י, כלומר, גם מי שמרוויח יותר, 1,200 ל"י, 2,000 ל"י או 3,000 ל"י לחודש, משלם לביטוח הלאומי כאילו הוא מרוויח 700 ל"י. רובם המכריע של הפועלים במעגל הייצור לא היו נפגעים על-ידי העלאת התקרה, כי זהו בדרך כלל השכר הממוצע, שפועל בייצור מקבל וחי עליו. לא יקרה שום אסון אם המעבידים יטפסו קצת יותר גבוה מעל לגג הנומך הזה, נגיד, עד הגג של 1,500 ל"י. אגב אורח, זוהי גם דעתו של מר לוטן, המנהל הכללי של המוסד לביטוח לאומי, שפרש. ייתכן — אני אומר בגילוי-לב — שהעלאת הגג היתה פוגעת במקצת בשכבה הפקידותית הבכירה, אולי גם הבינונית, אך בנמוכה — בוודאי לא. גם הם אינם צפויים על-ידי כך למפולת, אך דבר זה יתן את האפשרות לשר האוצר להעלות שיעור התשלום של המעביד לביטוח הלאומי בעד עובדיו, ועל-ידי כך לזכות את הקשישים, אם לא בקיום של כבוד, הרי לפחות בקיום סביר פחות או יותר.

אמרתי בראשית דברי שחוק הביטוח הלאומי (תיקון) אינו התיקון הראשון והאחרון. עוד צפויה לנו מערכת שלמה בפעולת הביטוח הלאומי: חוק ביטוח בריאות חובה, כמובן באמצעות קופת-החולים, הבנויה על עזרה הדדית; חוק פנסיה מקיפה, שניהולה יישאר כמובן ביד המבוטחים ונציגיהם, אם אין רוצים לעשות זאת פלסתר; ואחרון אחרון — חוק הביטוח מפני אבטלה. חוקה ביד, ששר העבודה ישקיע במסכת מסועפת זו את הלהט והתנופה שהוא רגיל בהם, כדי לבצע את המשימות בקצב הראוי.

הי"ר ר. הקטין :

רשות הדיבור לחברי-הכנסת שערי, ואחריו לחבר-הכנסת פלד.

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, שר העבודה, בהביאו לפנינו את הצעת התיקון לחוק הביטוח הלאומי, לא הסתפק, ובצדק, בהסברת התיקונים המוצעים, אלא דיבר על המוסד לביטוח לאומי, על הישגיו ועל בעיותיו. גם אני רוצה להקדיש כמה מלים לנושא רחב זה.

אבטלה - יכולה לתת לנו הון השקעה חשוב ביותר. ואם, בנוסף על כך, אנחנו רוצים ללכת היום בדרך של צמצום הצריכה השוטפת, הרי דווקא הנהגת ביטוח פנסיוני תוציא כספים מדי הציבור הרחב, מידי כולם, כספים אשר החזרתם תהיה בעוד עשרים, שלושים וארבעים שנה. זאת אומרת, זוהי הדרך המתאימה לחסוך היום למען העתיד. אותו נימוק חל גם על המקרה של ביטוח אבטלה, כי אין היום חוסר-עבודה, ואם ננהיג ביטוח כזה, יוכל לתת לנו 120 מיליון לירות לשנה, כאשר מסכום זה רק 15 עד 20 מיליון נוציא כעת, ואילו היתר יהיה בגדר חסכון שנוכל להשתמש בו למטרות אחרות.

אשר לביטוח הבריאות, אני מצטער שלא התקדמנו במידה מספקת בקדנציה זו של הכנסת, ונדמה לי שאין כל סיכויים כי נוכל לקבל חוק ביטוח בריאות עוד בקדנציה הזאת. אבל אם אנחנו עושים זאת - נעשה זאת בצורה הגיונית. אל ניצור עובדות חדשות אשר יכבידו על העתיד. אם חברי-הכנסת ארם דיבר על כך שקופת-החולים של ההסתדרות מיוסדת על עורה החדית, אני חושב שהעורה ההדדית הטובה ביותר היא המקיפה את האוכלוסיה כולה. אז זוהי עורה החדית מלאה. כיום קופת-החולים של ההסתדרות בכל זאת אינה כוללת, למשל, את אלה שפרשו מן העבודה ולא היו חברי ההסתדרות; אינה כוללת את אלה שאינם עובדים; אינה כוללת את העניים והמרודים ביותר אשר אינם יכולים לשלם. גם אינה כוללת את העשירים, שאולי היו צריכים לשלם יותר, כי גם כיום הם משלמים יותר כשהולכים לרופא פרטי. כאשר יש ביטוח אשר מקיף את כל האוכלוסיה, הוא כולל בתוכו גם את החלשים וגם את החזקים, גם את השכירים וגם את העשירים - ואז העורה ההדדית מלאה.

אעיר עתה כמה הערות לסעיפי החוק. יש בחוק הרבה הצעות טובות שאני תומך בהן. רצוני רק לשאול: אם כבר קובעים משהו בעניין דמי הקבורה, האם לא הגיע הזמן שהעזרה הזאת תהא פטורה מתשלום בעד חלקות קרקע לקבורה, כדי למנוע את בזיון המת? מחוסר זמן לא אוכל להתעכב בפרטים על נושא זה, אך הדברים ידועים.

דבר שני: אם יש הקלות מסוימות כלפי העולים החדשים, האם אין מקום שבכלל נקבל איוו הנחה יסודית, שעולה חדש הוא כעין מי שבא ארצה מיום קום המדינה? למעשה הוא חוזר למולדתו. יש חלק גדול של עולים חדשים אשר לא באו מוקדם יותר מפני שלא יכלו לבוא. פתאום מתבדר שהם איבדו זכויות משום שאיחרו לבוא.

שמואל מיקונים (מק"י):

מדוע לא לתת להם פנסיה בעד אלפיים שנות גלות?

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית):

המדינה עצמה היא באמת תמורה לאלפיים שנות גלות. אבל לאיש שבא צריך לתת מינימום של קיום. לא אוכל להרחיב את הדיבור בנושא זה, אבל הרעיון היסודי של הביטוח הסוציאלי הוא זה, שאין הוא בנוי על תשלום בלבד, דוגמת הביטוח המסחרי. כאן האוכלוסיה כולה מהווה יחידה אחת, הכל ערבים

ציבור מסויים, אשר שיין למקצוע מסויים, הנתונים עלולים להשתנות במשך הזמן, ופתאום נהיה עדים לעובדה שבמקצוע זה או זה יהיו יותר פנסיונרים מאשר עובדים.

אנחנו עדים להתפתחות דינמית ביותר בתחום מים רבים במשק, בתחום החקלאות ובענפים אחרים, ואנחנו עדים לתופעה שמקצועות מסויימים נעלמים ותוך כדי כך מופיעים מקצועות חדשים. אם אתה מבסס זאת על הביטוח של כלל האוכלוסיה, קיימת ההנחה שתמיד יעלה מספר הצעירים על מספר המבוגרים. מלבד זאת, אם הביטוח הוא בידי חוק של המדינה, הרי אם יש התפתחויות דמוגרפיות בלתי-צפויות, אתה יכול לתקן או את התשלומים או את התחייבות האוצר, ובאופן כזה להבטיח את הפנסיה לכל.

הואיל ואנו מוויינים בהבטחת הניידות ויש קושי בביצוע הדבר, והואיל ובקורות הקיימות, אשר תרמו תרומה חשובה ביותר, יש תקנות שונות, באו לכלל מסקנה, שאם רוצים לבצע את הביטוח הפנסיוני באמצעות הקרנות הקיימות, יש לאחד אותן, כדי שלא ייווצר מצב שבקרן אחת יתנו 30%, בקרן שנייה 40%, בקרן שלישית 45% ובקרן רביעית 50%. אם צריך לאחד את התקנות כדי להבטיח ניידות וגם צדק סוציאלי, נשאלת השאלה: מה זכות הקיום של קרנות נפרדות ואם מישורו אומר: קרן אחת לשכירים וקרן אחת לעצמאיים, אינני רואה מה ההצדקה להפריד בין שני סוגים אלה דווקא, אם ההנחה היא שהזכויות צריכות להיות שוות פחות או יותר.

אני רוצה לציין שגם במסגרת זכויות שוות אפשר לקבוע זכויות מיוחדות לבעלי-מקצוע מסויימים. אם יחליטו, למשל, שכורים פורשים לפנסיה בגיל מוקדם יותר, כפי שמקובל בארצות מסויימות, אין זה מנוע אחדות של המבנה.

שר העבודה דיבר על כך, וגם הביע הסכמתו לאחד את הגבייה של מס ההכנסה ושל דמי הביטוח הלאומי. אני מבין על כך. בה אנו חוסכים מנגנוני גבייה כפולים ומיותרים. למה לא נעשה זאת גם כאשר ננהיג את הביטוח הפנסיוני מדוע יש לקיים או מצב שקרנות שונות יגבו בנפרד, כל אחת באמצעים שלה, כאשר אפשר לעשות זאת במגוון מרכזי האין אותו ההגיון חל גם על מקרה זה?

לכן אני רוצה להגיד: טוב מאוד שבעיה זאת עומדת היום על סדר-היום. אין בינינו ויכוח מי יותר פועלי ומי פחות פועלי. גם ביטוח סוציאלי על-ידי המדינה הוא מתקדם ופועל, ומי שהוא סוציאליסט יוכל לקרוא לכך סוציאליזם. אבל אין פה שאלה אם סוציאליזם הוא או אינו סוציאליזם, אם יש כאן נאמנות ופועלים או אין נאמנות לפועלים. השאלה היא אחת: איזה הסדר משרת יותר את הציבור, גם את הפועלים וגם את כלל אוכלוסיית המדינה, כי הזכות של ביטוח סוציאלי היא לא רק בעיה של הפועלים, אלא גם של העצמאיים.

רצוני לומר כמה מלים לשאלה של ביטוח אבטלה. לי נדמה שכעת הזמן לבצע זאת. מנהיגים ביטוח כזה לא כאשר יש חוסר עבודה אלא כשאין חוסר עבודה כדי ליצור רזרבות. ולא אדבר על כך שהנהגת שני מיני הביטוח הללו ביחד - ביטוח פנסיוני וביטוח

העיקרי. סעיף זה בא לתקן תקנה חשובה מאוד, אשר צריכה להבטיח את הערך הממשי של קיצבת הנכות, שערכה ירד בתוקף עליית המחירים ועליית רמת החיים. אני כמובן מקדם בברכה את ההצעה. אולם כאן יש הגבלה האומרת שהשיעור יהיה תופס רק לגבי "קיצבת הנכות המשתלמת לנכה שדרגת נכותו 50% ומעלה...". נשאלת השאלה: מה מצבו של הזכאי לקיצבת נכות, שדרגת נכותו היא למטה מ-50%? נניח שדרגת הנכות של הזכאי היא 35%–40% או 25%, מה יהיה דינו? אם אנו מכירים בעובדה שהערך הממשי של הקיצבה ירד פלאים, האם אנו יכולים להרשות לעצמנו ליצור דירוג כזה בין הנכים, שאין לו הצדקה ואשר יפגע בשכבות ניכרות של הזכאים לקיצבת נכות? אני מציע כי בסעיף זה יבוא תיקון ובמקום המלים "שדרגת נכותו 50% ומעלה" ייאמר: "שדרגת נכותו 25% ומעלה".

כאמור, כמה הצעות ותיקונים נוספים יהיה נוח יותר מבחינת הזמן להביאם בוועדת העבודה. אני רוצה בהודמנות זו להעיר כמה הערות בקשר לדבריו הכלליים של שר העבודה.

אני מקדם בברכה את ההחלטה להעלות את קיצבת הזיקנה ב-16.6%. אני שמח שאזנה של הממשלה היתה קשובה במקרה זה לתביעה שבאה לכלל ביטוי גם במלוא הכנסת וגם בוועדת העבודה. הצרה היא שהצעד שעשתה הממשלה איננו מספיק, כי ההעלאה בשיעור של 16.6% של קיצבת הזיקנה, ערכה הממשי הנומינלי וגם הריאלי הוא מעט מוער, ועדיין אינה נותנת לאדם, המקבל את קיצבת הזיקנה ועיקר קיומו על קיצבת הזיקנה, את המינימום ההכרחי לקיומו.

על כן נדמה לי שאין להסתפק בהגדלת הקיצבה כפי שהוחלט עליה, ויש לדאוג שקיצבת הזיקנה תועלה במידה נוספת. ההרגשה היא שעשינו מעשה גנוח, אבל אל לנו לשכוח שמה שנעשה איננו מספיק ואיננו פותר את הבעיה. אני מבטיח לשר העבודה – ואני מניח שגם הוא מעוניין בכך – שלא נרפה מלהפעיל לחץ כדי שאותה שכבה החיה על קיצבת הזיקנה הדלה של הביטוח הלאומי תקבל תוספת, מעבר למה שהוחלט לשלם לה עכשיו.

בהודמנות זו אינני יכול שלא לעורר את שאלת הגיל של הזכאים לקיצבת זיקנה. כיום זכאים לקיצבת זיקנה גברים מגיל 70 ונשים מגיל 65. מן הראוי לתקן את החוק ולקבוע את הזכאות, כפי שמקובל בקשר לפרשיה לגימלאות, החל מגיל 65 לגבר, וגיל 60 – לאשה.

אני מקדם בברכה את הודעת שר העבודה בדבר ההחלטה להעלות את הקיצבה למשפחות מרובות-ילדים ואת הקיצבה לילדי עובדים. השר נימק את ההחלטה הזאת בכך, שקיימים במוסד לביטוח לאומי אמצעים להגשמת החלטה זו. אבל בשל חשיבות הנושא וחיפוחו אני שואל: מדוע צריך לחכות לגבי הגשמת החלטה זו לשנת 1970? לדעתי מן הראוי להגשים את ההחלטה בדבר הגדלת הקיצבה למשפחות מרובות-ילדים והקיצבה לילדי עובדים כבר בשנת 1969, למשל – החל מ-1 באוגוסט 1969, באותו תאריך שמתכוונים להעלות את קיצבת הזיקנה. אנו מרבים לדבר על עידוד הילודה. הדברים הנאים האלה נמדדים בסיוע

זה לזה, והעולה החדש צריך להיות חלק מן האחדות והעדרות הזאת. מובן שיש להביא בחשבון גם שנות עבודה, הכשרה, תשלום וכי, אולם גם העולה החדש איננו יכול להיות לגמרי מחוץ לחומה הזאת. הוא אולי החלק החלש ביותר בין החוליות, כי אין לו רזרבות והוא מתחיל הכל מחדש.

יש כאן הצעה טובה מאוד: להקל על הקשר שבין התשלום והזכות לקבל גימלה. אני חושב שיש ללכת קצת מעבר לזה. בכל מקרה שהקרבן על אי-תשלום איננו האיש עצמו, כי אם משפחתו, לא צריך לענוש את משפחתו. מה אשם הילד, למשל, אם אביו איננו איש מסודר, ואולי הוא אפילו פורק עול ולא שילם את התש-לומים בזמנם?

מרדכי ביבי (המערך, עבודה-מפ"ם):
אולי אין הפרטה מצויה בכיסוי?

יהודה שערי (המפלגה הליברלית העצמאית):
גם זה ייתכן. למרות העובדה כי הביטוח הסוציאלי בנוי על תשלומים, הייתי יכול להרחיק לכת ולומר: כשם שאין שולחים הביתה ילד של שום שאביו לא שילם מס הכנסה – זו אולי דוגמה מרחיקה לכת, אבל יש חובה לבנות מס ויש אמצעים שאפשר להשתמש בהם לצורך זה – כך אסור שאי-תשלום יפגע באלה אשר יסבלו על לא עוול בכפם.

היו"ר ד. הקטין:
רשות הדיבור לחבר הכנסת פלד, ואחריו לחבר הכנסת גרוס.

נתן פלד (המערך, עבודה-מפ"ם):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. הצעת החוק המובאת לפנינו כוללת הרבה הצעות חיוניות. הכנסת תעביר דאי את הצעת החוק לוועדת העבודה, בטוחני שלרוב המכריע של ההצעות תהיה תמיכה בוועדה, ולא נוכל כאן בזמן הקצר העומד לרשותנו לדון בפרטי הדברים. לפיכך, רצוני להעיד לגבי הצעת החוק עצמה רק כמה הערות קצרות.

בסעיף 10 להצעה מוצע תיקון חשוב לסעיף 36 לחוק העיקרי, הבא להבטיח את זכותו של מבטח עקב פגיעה שאינה תוצאה של העבודה וגרמה על-ידי אדם אחר בכלי או בחפץ אחר הנמצאים לצרכי העבודה במקום העבודה או בקרבת מקום. אולם בהצעת התיקון מפורש שהזכאות הזאת תהיה מותנית בפגיעה שנגרמה על-ידי כלי או חפץ אחר הדרושים לצרכי העבודה והנמצאים במקום העבודה. דומני שהגבלה זו מיותרת, ומן הראוי להשמיט אותה מהצעת התיקון. אם המחוקק מכיר בכך שאדם הנפגע במקום העבודה – ולא דווקא במישרים תוך כדי עבודתו אלא מאיזו סיבה אחרת – זכאי ליהנות מן הזכות המוענקת בחוק, הרי אין להגביל את הזכות הזאת בכך שהפגיעה נגרמה על-ידי כלי או חפץ אחר הנמצא במקום לצורך עבודה. אם אדם נפגע בזמן העבודה ובמקום העבודה מסיבה כל-שהיא – יש להבטיח את זכאותו. ההגבלה הכלולה בהצעת התיקון תהיה בלתי-מוצדקת ותגרום עולל לנפגעים.

הערה שנייה, אשר נראית לי כבעלת משמעות רבה לגבי חוק זה, מתייחסת לתיקון לסעיף 73 לחוק

שותף אני לדבריו של שר העבודה, מר אלמוגי, כי הקמת המוסד לביטוח לאומי היתה צעד מבורך והתקדמות רצינית בפיתוח השירותים הסוציאליים במדינת ישראל. עם כל הבעיות הבטחוניות, שאינן מרפות מאתנו מאז קום המדינה ועד היום הזה, עם כל הבעיות האחרות שאינן יורדות מעל הפרק, בעיות כלכליות, ובעיות פיתוח הארץ וקליטת העלייה — הצלחנו להקים מוסד זה, אם גם בממדים שעודם מצומצמים. על כן יש לברך על יזמת השר להרחיב את פעולותיו של המוסד.

חברי הכנסת, עלינו לזכור שעם ישראל מאז ומתמיד היה עם של חסד וצדקה. האב הראשון שלנו, אברהם אבינו, היה איש החסד הראשון. ואנו המשכנו במסורת זו לכל אורך ההיסטוריה שלנו. בימים קדומים כמו מוסדות צדקה וחסד, אם גם במושגים ובמסגרות אחרים בהתאם לתקופה ההיא. אבל היה זה אחד מסימני ההיכר של עם ישראל, שעסק בצדקה וחסד. עכשיו קוראים לזה שירותים סוציאליים. אבל משמעותם של השירותים הסוציאליים מקורה בתורה ובדברי חז"ל — חסד וצדקה. ואנו ממשיכים במסורת זאת. אם יכולנו לעשות זאת בתקופה קצרה, למרות כל הבעיות שיש לנו, הרי זה נעוץ בעבר שלנו, ובעובדה שבדמנו הוא לעסוק בחסד ובעזרה הדדית.

אנו יודעים כי המענקים הניתנים למשפחות, ובמיוחד למשפחות מרובות-ילדים, אינם הולמים את הצרכים. אין בהם ביטוי ממשי לעידוד הילדה. אנו יודעים כי קיצבת הזיקנה לזקנים היא מצומצמת. מאידך גיסא אין להתעלם מכך, שמעט הקיצבה הניתנת לזקנים, בשביל רבים מן הזקנים היא מקור הפרנסה היחיד, שאליו הם נושאים את נפשם. יש זקנים המחכים לתאריך ה-3 בחודש כדי לקבל מעט הקיצבה שעליה הם חיים כל החודש.

דבריו של השר מעוררים בזה שהכרזו על כוונתו להרחיב ולפתח את המוסד לביטוח לאומי. מה שיש לציין לשבח במיוחד הוא, כי המוסד לביטוח לאומי הצליח לנתק עצמו מכלל זיקה מפלגתית ומעמדית, דבר שלא הצליחו לעשותו שירותי הבריאות. דיבר על כך גם חבר הכנסת שערי, ששירותי הבריאות עודם במסגרת מפלגתית ומעמדית. לעומת זאת המוסד לביטוח לאומי הוא מוסד לאומי ללא כל זיקה מפלגתית.

שר העבודה דיבר על איחוד ושילוב של הגבייה. אני חושב שיש לברך על כך. הדבר יחסוך הרבה הוצאות וישפר את הגבייה.

כאן המקום להזכיר ולציין את עבודתו המסורה והיסודית של ד"ר לוטן, הפורש מעבודתו במוסד לביטוח לאומי. ד"ר לוטן הוא האיש שהירבה לעשות לפיתוח המוסד. הוא הצליח לשלב תיאוריה סוציאלית במינהל תקין הלכה למעשה. בזכות מסירותו ומרצו הוכנסו כמה שיפורים בעבודת המוסד. אני חושב שבחירתו של ד"ר כץ במקום ד"ר לוטן היא בחירה מוצלחת. ד"ר כץ ידוע כאיש בעל ידיעות רבות בעבודה הסוציאלית. הוא עסק כל ימיו בעניינים סוציאליים, ובוודאי ימשיך בדרך קודמו לשפר את שירותי המוסד לביטוח לאומי. אני מאחל לו בהדממות זו הצלחה בתפקידו החדש.

החוק ארוך מאוד, ובכל זאת רצוני להעיר שתי הערות. והראשונה, בעניין עידוד הילודה. אנו עוסקים

הממשי שאנו מושיטים ובעזרה שאנו נותנים למשפחות מרובות-ילדים. נעמוד במבחן אם נעשה את הפעולה לא בשנת 1970 אלא מיד וללא דיחוי.

שר העבודה מסר לנו כאן על ההחלטה לאחד את הגבייה של דמי הביטוח הלאומי עם הגבייה של מס ההכנסה. כלומר — למסור את הגבייה לאגף מס ההכנסה. אני תומך בכל מהלך של ייעול וקימוץ. אבל אני יודע שבקרב האנשים שעניין הביטוח הלאומי יקר להם, וחשוב להם, הצעד הזה מעורר גם ספקות; האם שכרו של הקימוץ — והקימוץ כאן אינו יכול להיות גדול, כי גביית דמי הביטוח הלאומי תוסיף למגנון מס הכנסה פעולות נוספות ומיוחדות, באשר הביטוח הלאומי משולם גם לגבי אנשים שאין להם תיקים באגף מס הכנסה — לא יצא בהפסדו של הייחוד של היחס לביטוח הלאומי, כפי שנתפתח במשך שנות קיומו של המוסד הזה?

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

היחס הוא בגלל ההוצאה ולא בגלל ההכנסה.

נתן פלד (המערך, עבודה — מפ"ם):

אני מציע לך, אדוני השר, לשקול את הדבר היטב. כי השאלה היא, אם צירוף הביטוח הלאומי למס ההכנסה לא יפגע במעמדו של הביטוח הלאומי בקרב האוכלוסיה. אני מביע ספק. ואני אומר שמן הראוי לשקול את הדבר.

אני רוצה לצרף את קולי לתביעה שלא נדחה עוד את הנהגת הביטוח מפני אבטלה. שעה זו, שהיא שעת תעסוקה מלאה, היא דווקא השעה המתאימה להנהגת ביטוח מפני אבטלה. כאשר אנו נמצאים במצב של מצוקה, תמיד יטענו שאין שהות ואין פנאי לעשות את כל ההכנות והבירורים, וצריך לתת תשובה לאתגר. ואז נותנים תשובה מאולתרת, כפי שהיה הדבר בתקופת המיתון. אם נשקיף על בעיה זו מבחינת חשיבותה הסוציאלית, הרי ברור שצריך לחוקק חוק ביטוח מפני אבטלה, וליצור קרן מצטברת שגם תתרום תרומתה למגמת ההיסכון, שכולנו מעוניינים בה, וגם תעקור מלבו של האיש העובד את הפחד שביום מר ונמחר יישאר הוא נטול בסיס קיום מינימלי, שלא באשמתו, אלא באשמת החברה.

אני מבקש את שר העבודה, לפי מיטב המסורת הדינמית שלו, לתת דחיפה מהירה לקידום פתרונו של בעיה זו.

היו"ר ר. הקטין:

רשות הדיבור לחבר הכנסת גרוס, ואחריו לחבר הכנסת שושטק.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת. אני מצטרף לקדמיה, שבידו על הצעת החוק שהביא לפנינו שר העבודה. יש בחוק המוצע תיקונים רציניים מרחיקי לכת. אם קוראים את המבוא להצעת החוק, משתכנעים שמגמת החוק היא, שהמוסד לביטוח לאומי ירחיב את פעולותיו, אם בהענקת גימלאות לסוג אנשים חדש, ואם בהסרת סייגים לגבי אנשים שכבר נהנים מגימלאות, אך הדבר כרוך בהתרוצצות עד לקבלתן. חלק גדול מן הסייגים האלה, מוצע להסירו בהצעת החוק שלפנינו.

אליעזר שוטסק (המרכז החפשי):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת. התיקונים המוצעים בחוברת של הצעת החוק תיקונים חשובים הם, וכמובן יש להעביר את הצעת החוק לוועדה. אולי ניתן אף להחיש את העבודה בוועדה בחוק זה. ועוד אעמוד בהמשך דברי על כמה הערות לחוק עצמו, אבל גם אני חושב שהגיע הזמן שהביטוח הלאומי ייפך באמת למוסד הכולל בתוכו כל מה שאפשר לכלול בתחום הנקרא "ביטוח סוציאלי".

נדמה לי שהאזרה במדינת ישראל מתעניין כיום בביטוח כפי שהוא מתעניין בבטחון.

דבורה נצר (המערך, עבודה—מפ"ם):
גם זה בטחון.**אליעזר שוטסק (המרכז החפשי):**

אף-על-פי שרוב ההתעניינות של הציבור ושל הפרט היא בבטחון— בכל זאת הנקודה הזאת של הביטוח קובעת הרבה מאוד בחיי האזרח.

וקודם כל, ביטוח מפני אבטלה. אני חושב ששר העבודה, וכולנו יחד, נצטער אם לא ננצל את הגיאות הקיימת במשק או את מצב התעסוקה הטוב הקיים עכשיו בארץ על מנת להנהיג את הביטוח מפני אבטלה.

הוא הדין לביטוח בריאות. אני יודע כי אם מדב"רים בימים אלה על ביטוח בריאות, תיכף ומיד מטילים אימה ופחד על הציבור ואומרים: זה כרוך בתקציבים, ואין למדינה כסף. היום עולה תקציב הבריאות במדינה יותר מאשר היה עולה אילו היה ביטוח הבריאות נעשה דרך הביטוח הלאומי. אינני יודע בדיוק את סכום ההוצאות שאנו מוציאים על ענייני הבריאות, אך אני חושב שהוא בסדר-גודל של שלושת רבעי מיליארד לירות לשנה— זה כולל הוצאות של קופות-החולים, של המרפאות, של העיריות ושל הממשלה, ובכל זאת האזרח איננו מבוסה, והאזרח נאלץ לשלם עשרות לירות לחודש כמסים לקופות-החולים. אילו היה נעשה חשבון-אמת היה מתברר, שהסירוב להגהיג במדינה ביטוח בריאות ממלכתי— ולא ביטוח דרך קופות-החולים אלא על-ידי שירות ממלכתי כולל— הרי זה לא מסיבות כספיות אלא בגלל שיקולים שלטוניים, כי קופות-החולים הן מכשיר שלטוני גדול מאוד של תלות האזרח בביטוח בריאות מפלגתי או הסתדרותי. משהו עשה פעם מעל במת הכנסת את החישוב, שאילו היתה תוספת של אחוז מסויים של תשלומי האזרח למס הכנסה למען צרכי ביטוח בריאות וביטוח אבטלה— תוספת זו לא היתה מהווה מעמסה גדולה אפילו על המס, וזה כולל גם ביטוח פנסיה.

על כן, אינני יודע מדוע קוראים להצעות המנסרות בחלל ביטוח בריאות; ההצעה לביטוח דרך קופות-החולים איננה ביטוח בריאות. זו רק הטלת חובה על האזרח להירשם בקופות-החולים הקיימות. ואין לקרוא לכך ביטוח בריאות של הממשלה.

אותו הדבר יהיה בוודאי גם לגבי הפנסיה. מדברים על ביטוח פנסיה. אף בוודאי יקבע שגם זה צריך להיעשות דרך קרנות הפנסיה הקיימות. וזה לא רצוי. גם

בסוגיה זו שנים. נושא זה נהפך לבעיה רצינית, לבעיה לאומית. אני יודע שהאפשרויות שלנו מוגבלות. איננו יכולים להידמות לבלגיה או לצרפת. יחד עם זאת, אינני חושב שאנו יכולים להסתפק בכך שהחל מן הילד הרביעי ניתן מענק של 12.5 לירות, לילד החמישי— 13 לירות, לילד השישי— 15 לירות ולילד השמיני— 17 לירות לחודש. כאשר המענק הוא 17 לירות לחודש, אין לצפות מכך לעידוד הילודה. אני יודע שיש לנו הוצאות גדולות לצרכי הבטחון, אבל חושבני שאחד מצרכי הבטחון הוא גם עידוד הילודה. אומרים שהבעיה היא לא דווקא כספית. משפחות מרובות-ילדים, המקבלות מענק של 17 לירות לחודש בעד ילד, הרי זה כמעט ולא כלום. בכל אופן, אין זה מוסיף הרבה. אנו צריכים לשנות את המדיניות שלנו לגבי משפחות מרובות-ילדים. אנו צריכים לשנות את התודעה בנושא זה. אין בהצעה כדי לשנות את התודעה לגבי משפחות מרובות-ילדים. אנו חושבים שעל-די שאנו נותנים כמה לירות או כמה עשרות לירות בחודש, אנו יוצאים ידי חובתנו. אבל בכך איננו מספקים את הצרכים; איננו יוצאים ידי חובתנו לגבי בעיית עידוד הילודה, ובתחום זה, כפי שאמרתי, צריך לבוא שינוי יסודי.

דיברתי קודם על זקנים המקבלים מענקי קיצבה. אמנם, בשבילים קיצבה זו דבר גדול הוא, אבל זוג אנשים אינם יכולים להתפרנס ב-118 לירות לחודש. יש אנשים מכובדים שאין להם שום הכנסה אחרת, שאין להם שום מקור אחר שממנו הם מקבלים תמיכה, וסכום של 118 לירות משמעותו חיי צער ולחם עוני. גם כאן אנו צריכים לשנות את המדיניות. אמנם, כפי שאמרתי, אני יודע שאיננו נמצאים במצב כזה שנוכל לבצע שינויים מרחיקי לכת, בשל היכולת המוגבלת שלנו, אבל בכל אופן, יש לשנות את המדיניות ולהגדיל את המענקים לזקנים ולמשפחות מרובות-ילדים.

הבעיה שלפנינו היא— כיצד לשכנע משפחות להביא לעולם את הילד השלישי והילד הרביעי. על זה דינים בימים אלה, בסוגיה זאת אנו עוסקים בזמן האחרון. אם אנו נותנים מענק של כמה לירות לילד, דבר זה אינו יכול לשמש מקור לעידוד הילודה.

בשעה שאנו עוסקים בסוגיה זו של עידוד הילודה, איננו יכולים להתעלם ממשפחות מרובות-ילדים, שיש להן שישה, שבעה או שמונה ילדים, והן מקבלות מענק של 17 לירות לילד. כלום בסכום זה ניתן לפרנס את המשפחה?

אין כאן עניין של הוספת כמה לירות. הבעיה היא בכך שיש לשנות את המדיניות ואת התודעה לגבי משפחות אלה.

אני מברך את שר העבודה, השר אלמוגי, יש לו רצון טוב רב, הוא מדבר על עניינים גדולים, כמו ביטוח פנסיה כללי. זוהי יומה יפה שיש לברך עליה. השר אלמוגי יעשה דבר גדול אם ישנה את המדיניות לגבי מתן מענקים למשפחות מרובות-ילדים וגם בעניין מענקים לזקנים.

הי"ר. ד. הקטין:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שוטסק, ואחריו לחבר-הכנסת אבנרי.

במדויק מדוע איננו נותנים, ואנו אומרים, כי יש לה הכנסה "כדי מחייתה" — בהגבלה של 2,400 ל"י לשנה. ואז כבר אין הוא זכאי לקבל כספים על חשבונה. כלומר, אנו יודעים לומר במפורש, כשאין אנו רוצים לתת, "כדי מחייתו". אני מציע לומר את הדברים גם באופן החיובי. כשנקבע את שיעורי קיצבת הזיקנה ושיעורי התשלומים, נוסף תיקון קל האומר: "כדי מחייתו". אז לא נצטרך עוד להתפלפל ולחשוב כמה יש להוסיף על הסך הזה של 118 ל"י, ואני אומר זאת במלוא הרצינות. דמי הביטוח צריכים להיקבע באופן חיובי. המינימום צריך להיקבע "כדי מחייתו", וזאת לפי קביעת מומחים. זו הצעתנו וזאת אסיים. אני מציע כמובן להעביר את הצעת החוק לוועדה.

היז"ר. ד. הקטין:

רשות הדיבור לחבר הכנסת אבנרי, ואחריו לחבר הכנסת מיקוניס.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. גם אני אצביע בעד העברת הצעת החוק לוועדה.

היועץ המשפטי שלנו הכין לי רשימה ארוכה של הערות, אך לא אשעמם בה את הכנסת, אלא אסתפק בהערות כלליות.

שמואל מיקוניס (מק"י):

האם יש לך יועץ משפטי? אני יודע שיש יועץ משפטי לממשלה.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

הוא מסר עכשיו אינפורמציה סודית.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):
אין זה אותו יועץ משפטי. אני מקווה, כי בכנסת הבאה כבר יהיה היועץ המשפטי שלנו חבר כנסת, וה"אנו" יהיה ניכר יותר לעין.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

אספר זאת לשלום כהן.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

היועץ המשפטי יהיה, מן הסתם, במקום השלישי. נדמה לי, כי תחום הביטוח הסוציאלי הוא אחד התחומים בהם בולט הפער העצום בין הכוונות לבין המציאות, ולא רק מבחינה כספית. דווקא היום, בדרך לכנסת, שמעתי ברדיו שידור ובו ראינו אשה, אם לעשרה, אשה משכילה מאוד, שהיא עצמה מומחית לביטוח סוציאלי. בין השאר שאלה לדעתה על התשלומים שהיא מקבלת מן הביטוח הלאומי. והיא השיבה, כי התשלומים מגוחכים ואינם מספיקים אפילו לקניית נעלים לילדים.

השבוע שמענו, ושוב ברדיו, כי באשדוד נתגלתה טעות. נתגלה כי בטעות שילמו לעובדים עונתיים, בלתי-מקצועיים, מזה כמה שנים, תוספת משפחה, כשלא הגיעה להם תוספת משפחה. ועכשיו דנים: אם לזכות מהם, משכרם, שהוא כמעט שכר-רעב, את התוספת המשפחתית שקיבלו בטעות, או לעצום עין ולהפסיק את התשלומים רק להבא.

דבר זה צריך להיעשות במסגרת הביטוח הלאומי כבמדי-נות מתוקנות.

ועכשיו רצוני להעיר לסעיפים אחדים בחוק. ואתחיל בעניין דרגת הנכות.

מקבלים כיום תגמולים או קיצבה רק מדרגת נכות של 25%. דבר זה היה קיים גם לגבי נכים מסוגים אחרים. שינינו זאת לגבי נכי צה"ל, ואמרנו שהנכות הזאת מתחילה בדרגת נכות של 10%. אינני רוצה להציע בדיוק אותו הסדר לגבי דרגת נכות זאת. נציגי הנכים מתאונות עבודה הופיעו ותבעו להוריד את האחוז הזה לפחות ל-19%, כפי שהיה הדבר נהוג במשך שנים בדרגת הנכות של צה"ל. ולפי דעתי, טענה מוצדקת היא. צריך להפחית את דרגת הנכות ולזכות בתגמולים גם בדרגת נכות נמוכה מן 25%.

הדבר השני: תביעת הנכים היום היא לא כל-כך בתחום התגמולים והכספיים, אלא בתחום ההחזרה לעבודה. זהו הקובע. והוא קובע יותר מן התשלומים, ומכל התגמולים ומכל הקיצבאות.

שמואל מיקוניס (מק"י):

אתה מתכוון לשקום?

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

כשם שזה קיים בחוקי הנכים האחרים, יש לקבוע חובה להחזיק אחוז מסויים משוריינים גם לנכים בתאונות עבודה. ואותו נכה, שנעשה נכה באותו מקום עבודה, ועדיין בכוחו לעבוד, יש למצוא בשבילו עבודה — וראינו לנגד עינינו דוגמות חיות של אנשים שהחזירו לעבודה, אף-על-פי שקודם לא רצו לשמוע על כך, והם ממלאים עתה תפקידים חשובים. התיקון החסר בחוק המוצע הוא תיקון המטיל חובת שריון של אחוזים מסויימים במקום עבודה לרוצים לחזור.

הדבר השלישי: חובה מוטלת עלינו בוועדה לבדוק כיצד ועל יסוד מה נעשה התיקון הזה של תוספת 4%, 8% ו-12%. כל פעם קפיצה ב-4% עד ל-48%. כלומר, אם נפגע אדם בשנת 1954, הרי ההטבה תהיה על 17 ל"י בגבול של 48%. אך אם נפגע אדם ב-1965, הרי התיקון יהיה רק בגבול של 4% על שכרו. לא בדקתי אם זו באמת היתה הקפיצה בהעלאת השכר. לא בדקתי אם התיקון נובע ממה שקרה במשך השנים מאז 1954 ועד היום בתחום השכר והעלאת רמת החיים, ואיני יודע אם האחוזים המופיעים בלוח מתאי-מים. אך ייטיב השר לעשות אם יאמר, שהוא מציע את תוספת האחוזים מפני שבמשך הזמן גדל השכר במידה כזאת וכזאת. הצעתי היסודית, שאותה יכול אני לומר בקריאה ראשונה, היא שהתיקון חייב ללכת בעקבות העלאת השכר הממשית מאז 1954 עד היום, ולא סתם אחוזים שרירותיים.

הדבר האחרון, ואני יודע כי אולי אני מרחיק לכת בזה: כבר עמד חבר-הכנסת גרוס בדבריו על עצם התשלום לזוג זוגים בסך 118 ל"י. מוזר הדבר, כאשר אין אנו רוצים לתת, הרינו נוהגים לכתוב בחוקים שלנו: "כדי מחייתו". למשל, אם אין אנו רוצים לתת לאדם, שכבר הגיע לגיל זיקנה, גם תוספת בעבור אשתו, כי יש לה הכנסה אחרת, הרי אז אנו מציניים

נתן פלד (המערך, עבודה—מפ"ם):
אתה שואל שאלות תם?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
חושבני שאינן שאלות תם. את תומתי בשטח זה איבדתי מזמן.

מוכרחה להיות תשובה לשאלה זו. לולא הסכימו הכל לביטוח אבטלה— שאני, אבל כשהכל מסכימים, והדבר אינו מתבצע— היכן הסיבה?

הוא הדין לגבי ביטוח הבריאות. כאן בולט הדבר הרבה יותר. לא יהיה בארץ ביטוח בריאות ממלכתי, פשוטו כמשמעו, מפני שקופות-החולים (כולל, אגב, קופת-החולים שלך, חברת-הכנסת שוסטק) הן מכשירי שלטון מפלגתיים מובהקים, ואין רוצים למסור אותם לידי המדינה. הנה רוצה ההסתדרות לגרש פועלים מאשדוד מן ההסתדרות, כסנקציה על מעשים (נכונים ולא-נכונים) שעשו. אם יגרשו אותם מן ההסתדרות— הם מגורשים אוטומאטית מקופת-החולים. הם יאבדו את זכויותיהם בתחום הבריאות. וברור שחבל למסור כלי כזה לידי המדינה, כי אז מפלגת-השלטון תאבד שיטת-עונשין.

לגבי קרנות-הפנסיה בולט הדבר עוד יותר. כבוד השר, כבוד הגנתי המון שאלות בעניין זה. יש ספקות, יותר ומספקות, לגבי הניהול, הארגון והשימוש בקרנות הגמל והפנסיה למיניהן. עשרים ואחת שנה מאז קום מדינת ישראל— עדיין לא קמה המדינה בתחום זה. מה הטעם בכל הקרנות הללו? איזו הצדקה יש להן? איזה טעם ואיזו הצדקה יש לאי-העברת כל התחום הזה לידי המדינה?

לכן, כבוד היושבת-ראש, נדמה לי שלא רק הבעיה הכספית מונעת הקמתה של מדינת-סעד במדינת ישראל. יש הרבה מכשולים פוליטיים, מפלגתיים, אידי-אולוגיים ואחרים המונעים זאת. אנו חייבים להגיע במהרה לחיסול המכשולים הללו, כדי להקים את אותה מדינת ישראל שהכל דוגלים בה. מעל דוכן הכנסת.

היו"ר. ר. הקטין:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מיקוניס, ואחריו לחבר-הכנסת ביטון.

שמואל מיקוניס (מק"י):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. יש לפעמים חוקים בכנסת, שבגלל דחיפות הגשתם המתווכחים עליהם אינם מכירים אותם עד הסוף. לכן יש והם מדברים מסביב לעניין. כך, למשל, חברי-הכנסת שערי נכנס פתאום לדיון "חדש" על ביטוח הבריאות הממלכתי. אין זה שייך לסוגיה זו. וכן גלש גם חבר-הכנסת אבנרי לפועלי נמל אשדוד. "מסתבר" כי יש שם ממש "מכרה זהב". שלוש שנים שילמו לפועלים הארעיים תוספת משפחה, ועכשיו צריך בכיול לקבל בחזרה את ההטבות ה"עצומות" שיש לפועלי נמל אשדוד הגמניים.

אודה גם אני שאינני בקי כל-כך בחוק. פשוט, לא הספקנו ללמוד אותו. עכשיו מתנהלים הדברים מהר מאוד: "אופים" חוקים, מגישים, וכוח קצר, חברי סיעת המערך מוותרים אפילו על רשות הדיבור— ובלבד שזה ייגמר. אבל במידה שהספקתי לקרוא ולראות את הדברים הללו— הרי יש בהצעת התיקון

שמואל מיקוניס (מק"י):

הם בנו להם מהתוספת הזאת שכונת מיליונרים. הם נעשו עשירים.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כולנו יודעים מי התעשר באשדוד, ומי רוצה לספח שטחים נוספים למדינה כדי להתעשר גם בהם.

כבוד השר, כל הדברים הקטנים האלה מוכיחים, כי הדיבורים הרמים, מעל הדוכן הזה, על הכוונה החגיגית להקים חברת-שפע וחברת-סעד (מבחינת Welfare), הם רחוקים מאוד מהגשמה.

במידה שהדברים נוגעים רק לכסף, הרי יכול אתה לומר כי אין ברירה, וזהו זה. כל עוד לא נבטיח את הבטחון הפיסי של המדינה, לא נוכל להבטיח את הבטחון הסוציאלי של האזרחים. (ואולי גם זה צריך לשמש תמריץ נוסף להגיע לשלום במהרה). אך איני מקבל את ההנחה שרק בגלל חוסר כסף לא הגענו לאן שאנו רוצים להגיע. נדמה לי, כי חסרה פה גם ההשקפה הסוציאלית הנכונה, וגם המבנה הסוציאלי המתאים.

אמר קודם חבר-הכנסת גרוס שהוא רואה בכל מפעל הביטוח הלאומי מין המשך למסורת גמילות-החסדים, הרעיון הנעוץ בדת היהודית, וגם בשאר הדתות השמיות— גם בנוצרית וגם במוסלמית. אבל אין זה נכון. הביטוח הסוציאלי מבוסס על עקרון הפוך. גמילות-חסדים היא עניין של חסד, בעוד שהרעיון הסוציאלי המתגבש בימינו הוא רעיון של זכות. אין עושים טובה למישהו כשמקיימים את ילדיו. ההשקפה החדשה, המתאפשרת על-ידי הטכנולוגיה המודרנית, כשדרוש פחות כוח-אדם כדי לספק את צרכי הכל, אומרת שבמשך כך וכך שנים עובד אדם בשירות החברה. לפני כן ואחרי כן חייבת החברה לקיים אותו באותה הרמה.

לאור ההשקפה הזאת: היכן אנו עומדים לגבי סוגי-הביטוח השונים? היכן אנו עומדים לגבי ביטוח אבטלה? זה ארבע שנים אני יושב בכנסת, ואני תמיד מתפלא: דווקא לגבי נושא זה, יותר מאשר לגבי נושאים אחרים, כמעט הכל מסכימים על דבר— והדבר איננו מתגשם. אחרי ארבע שנים אני מוכרח, בכל זאת, לשאול את עצמי: מה קורה פה? מדוע ההסכמה הכללית אינה מגיעה לידי ביצוע, אפילו לא לידי התחלה של ביצוע? הרי התקופה הזאת היא התקופה האידיאלית כדי להתחיל בביצוע ביטוח מפני אבטלה. כיום אין מובטלים, יש חוסר בידיים עובדות, יש שפע מסוים בכלכלה. אפשר להניח את היסוד לביטוח אבטלה. והנה אנו רואים שהדבר איננו זו לחלוטין. ואם הדבר איננו זו לחלוטין— כשאנו יודעים ששרי-העבודה הוא אדם נמרץ מאוד, פירוש הדבר שלא המרץ חסר, אלא חסר משהו במקום אחר. וגשאלת השאלה: היכן החוסר?

האם האינטרס של הסתדרות העובדים הכללית הוא שלא לאפשר ביטוח מפני אבטלה, על מנת לשמור לעצמה איזו קרן, או אילו קרנות, שאפשר לנצל גם למטרות אחרות— למשל, להעברת כספים לידי המפלגות ערב הבחירות, בצורה מן הצורות? האם רוצה ההסתדרות שקרנות אלה ישמשו מכשיר שליטה ביד המפלגה, מכשיר שחבל למסור אותו לידי המדינה? אני שואל. מישהו הרי חייב פעם תשובה מדוע כיום אנו...

אפשר היה לעשות בסכומים אלה דברים חשובים מאוד בביטוח הלאומי.

כאשר משווים את מינימום הצרכים למבוטחים ואת הסכום המינימלי הניתן להם, הרי מתקבל שהביטוח הלאומי הוא מסגרת. כל הסעיפים המופיעים במבוא לתיקון החוק הם חשובים מאוד. כל ההטבות חשובות מאוד, אבל אינן הולמות את הצרכים המינימליים של חברה, שכבר מדברים בה פחות על שוויוניות, ובכל זאת חברה שמתאמצת וצריכה להתאמץ שלא ייווצר פער גדול כל-כך בין ההכנסות הגבוהות לבין ההכנסות הנמוכות.

אנחנו מכירים היטב את המחקר שערך מר קנב, המחקר היסודי בדבר רבע מיליון נפש שנמצאים במצב של מצוקה בארץ. 100 אלף מהם הם לקוחות משרד הסעד. זה 10% מן האוכלוסיה. מה שמדאיג הוא, שהאחוז של החיים במצוקה, לגבי כלל האוכלוסיה, - 3.0% - נשמר בקפדנות.

קראנו את הדעות וההשקפות הסוציאליות הפרוג' רסיביות של המנהל החדש של הביטוח הלאומי, ד"ר כץ, ואני חושב שהוא עצמו יודע שמה שהוא מציע אין זה סוציאליסטי, אבל אלה הן הצעות סוציאליות פרוגרסיביות. הוא גם מצביע על הכתובות הנכונה. שואלים: מניין לקחת? הוא עונה: לקחת יותר מן האמידים ולתת יותר לגזוקים, לסתום קצת את הפער, ההולך ומתרחב, בין הדיבורים על ריבוי ילדה, למשל, לבין המציאות של אלה שיש להם ילדים רבים ולא נותנים להם את המינימום ההכרחי כדי שיוכלו לקיים את המשפחה הגדולה.

אני רוצה לציין, למשל, שלגבי המשפחות מרובות-הילדים שילמו בשנת 1959/60 בעד הילד הרביעי שש לירות בחודש. סכום זה היה אז 2.5% מן השכר הממוצע במשק. כיום משלמים 12.5 לירות בחודש, וזה רק 2.1% מן השכר הממוצע. יש כאן ירידה בערך הריאלי של התוספת. ככל שרוב מספר הילדים, כן בולט השינוי לרעה. אף-על-פי שהתוספת בעד הילד השמיני היתה בשנת 1959/60 10 לירות - וזה היה 4.2% מן השכר - , הרי התוספת כיום בעד הילד השמיני היא 17.5 לירות, כלומר רק 2.9% מן השכר הממוצע.

אני מבאי את הדוגמות האלה כדי שלא נעסוק בזריקת מספרים, כדי שנראה את הפרט, את מה שמאחורי המספרים האלה. מה יש לפרט, לאדם שצריך להתקיים על כך, מה יש לו מכל זה? האם זו תוספת ממש, מבחינת המשקל הסגולי של השכר הממוצע במשק, או זו ירידה?

מדברים היום על גיאות כלכלית. יש חוגים בעם שיש להם באמת גיאות כלכלית עצומה. אלה הבנקים, בעלי-התעשייה, הקבלנים. אבל יש גם גיאות עצומה של דיבורים בדבר דאגה לשכבות מעוטות-היכולת. יש גיאות עצומה של מליצות. פעם צריך להקדיש לעניין יחס רציני יותר.

לא צריך תמיד לחזור על הפירוט של הוצאות הבטחון הגדולות. קראתי את דעתו של ד"ר כץ, המנהל החדש של הביטוח הלאומי, וגם הוא מוכיח שאין לכך כל שייכות. המדובר במה שנשאר אחרי הוצאות הבטחון.

הטבה מסויימת. זהו חוק אשר מבאי הטבות מצומצמות מאוד לסוגים מסויימים התלויים בביטוח הלאומי.

אבל יחד עם ההטבות הללו, שאציע כמובן להעבירן לוועדת העבודה של הכנסת, כלומר לדיון נוסף - יחד עם כל זה, אין זה מספק. אין זה יכול לספק שום אדם. יש צורך לומר ללא כל מליצה: יש לנו מסגרת של ביטוח לאומי; יש מוסד, יש יסודות. אבל המסגרת עדיין לא מולאה תוכן ממשי. הרי ויש מיליארדים בקופה - אבל אין זה מספיק ולא מספק.

שר העבודה, כדי לעשות רושם טוב יותר, דיבר במספרים כוללים. אתן לכם דוגמה. הוא אמר: שילמנו בממוצע 1,120 ל"י קיצבת זיקנה בשנה. המספר עושה רושם כלשהו. אך ניסיתי ועשיתי את החשבון, חילקתי את הסכום ל-12 חודשים - וקיבלתי 93 לירות לחודש. זה מצלצל יותר טוב כשאומרים "1,120 לירות". אבל חלק את זה ל-12 חודשים - ואתה מקבל 93 לירות קיצבת זיקנה. כל אחד מבין מה פירוש הדבר.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):
זה רק מוכיח שלא כדאי להזדקן.

שמואל מיקוניס (מק"י):

ולא רק בעניין זה. גם בעניינים אחרים דיבר שר העבודה על כך ששילמו שני מיליארד לירות לאלה, ו-800 אלף לירות לאלה, ומיליון לירות לאלה. בקי-צור - השר זרק מיליונים ומיליארדים. אבל לך לחלק מה מקבל כל אחד מן הגזוקים - ותראה שזהו מחסור אחד גדול.

הדבר הזכיר לי את הסיפור על היהודי שרצה להתפאר בפני שכניו בילדו שיועד היטב חשבון. הזמין את שכנו, ואמר לבנו: יוסלה יוסלה, כמה זה שלוש ועוד ארבעו אמר הילד: תשע. וכמה זה שלוש כפול שלוש? - אמר: אחת-עשרה. בקיצור, שאל אותו שאלות, והילד לא השיב תשובה נכונה. נכון האב, אך הפטיר: הילד שלי אינו מדייק כל-כך, אבל תראה באיזו קלות הוא זורק מספרים; באיזו קלות זרק את המספרים האלה: אחת-עשרה, תשע, חמש.

שר העבודה זרק גם הוא מספרים: מיליארדים, מיליונים, אלפים. לחלק זאת לאנשים, למספר הנפשות, למספר החודשים, ולקבל 93 לירות, 68 לירות - הרי זה, כמו שאומרים, עושה מצב-רוח רע יותר. לכן הלך השר בדרך של האופטימיות הרשמית ונתן לנו מספרים גדולים. למשל, הוא בישר לנו שב-1 באוגוסט תהיה תוספת של 16.6% בבת-אחת לקיצבת הזיקנה. המבוטח יקבל סכום של 79 לירות בחודש במקום 68 לירות. קודם כל יש לומר שאין זו תוספת של 16.6% אלא של 8.3%, אם נביא בחשבון את ה-68 הל"י מומן נתינתן, לרבות התוספת הנוכחית, במשקל השכר הממוצע ומדד המחיה. במשך הזמן ירד הערך הריאלי של הכסף. היתה התייקרות, ולחות 50% מן התוספת הזאת צריך לזקוף על חשבון ההתייקרות. זאת אינה תוספת מרשימה כל-כך, גם לו היתה זו תוספת מלאה. אינה "מרשימה" לגבי היחיד.

שמעתי שבביטוח הלאומי קיימת רזרבה של מיליארד לירות. עשו חשבון שאילו היו מוסיפים לביטוח הזיקנה 1% של הריבית, שיכולים לקבל על מיליארד לירות,

ערב בחירות, ולכן אולי אין מדברים לעניין, אלא לעניין הבחירות.

אני רוצה לצרף את קולי למברכים על היוזמה הזאת, שהיא מוצדקת ודבר בעתו. הציבור הנוקס לתוספת הזאת רואה אותה בעיניים שונות במקצת מכפי שתיאר כאן חבר-הכנסת מיקוניס. נכון שאין זה מספיק, אולם אלה הם דברים שאין להם שיעור. נכון שאנחנו רחוקים עדיין מן המינימום הדרוש, ויש צורך לעשות הכל כדי לשפר את המצב בתחום זה. בכל זאת חושבני שיש לברך על הנסיון ועל המאמץ להקל ולעזור לציבור הזה, שהוא באמת ציבור נוקס.

איני רוצה להתייחס לפרטי החוק. בוועדת העבודה בוודאי נדון בכל הפרטים, בוודאי יש גם מה להעיר לסעיפים השונים, ואני יודע מן הנסיון שבדרך כלל אוניו של משרד העבודה קשובות לדיוניה של ועדת העבודה, ובוודאי נוכל לתרום גם משהו בתוך הוועדה. רצוני להתייחס לשני נושאים בלבד.

יש בארץ כ-17,000 זקנים שמסיבות שונות אינם נכללים במסגרת הביטוח הלאומי, מחמת הזנחה, רשלנות, אי-ידיעה או כל סיבה שהיא. הם היו זכאים לכך מבחינת גילם, מבחינת מצבם הסוציאלי, ובכל זאת אינם זכאים, חלק מהם גם מפני שהם זכו במצוות העלייה לארץ בשנים שלפני התאריך הקובע והם נמצאים מחוץ למעגל הזה. אני שמח על התשובה שהמוסד לביטוח לאומי מצא לגבי עולים חדשים שעברו את הגיל, שאילו לא היו הולכים לקראתם, לא היו גם הם זכאים. אני מברך על כך, יש לכך חשיבות רבה, כי יהודי שהגיע אלינו מבוגר דינו כדין יהודי צעיר.

אולם נדמה לי שיש כאן דבר שאין לסבול אותו. העניין נוגע לציבור של 17,000 זקנים הנמצאים בארץ, חלקם הגדול עולים, שאולי לא ידעו, היו תמימים, אולי לא עבדו ולכן לא ניכו להם לביטוח לאומי. צריך לתת תשובה לבעיה זו; עם כל הקשיים, צריך ללכת לקראת הציבור הזה.

הערת השנייה נוגעת לעניין המשפחות מרובות-ילדים. אני יודע כי נושא גודל המשפחה בארץ הוא נושא מעניין בפני עצמו. אני יודע שהמספר המועט של ילדים במשפחות איננו בגלל תשלומי הביטוח הלאומי, אלא יש לו רקע שונה לגמרי. אנחנו טוענים שלכל משפחה בארץ צריכים להיות יותר משני ילדים. אולי כבר יש סימנים כל-שהם שהדבר מתחיל לחזור לתודעה, זה עניין של תרבות, מה דמותה של המשפחה הישראלית ומה מספר נפשותיה.

מצד שני, התבררנו במשפחות מרובות-ילדים. אם רוצים אנו שהילדים האלה יגדלו כאזרחים טובים, חובתנו לעשות למענם הרבה יותר משאנו עושים בעניין זה. אשמח מאוד אם שר העבודה יתייחס לעניין זה, ולא רק יתייחס אלא גם יעשה, כי כאשר הוא מתייחס, לאחר מכן בא גם המעשה.

הו"ר ר. הקטין:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ביבי, ואחריו לחברת-הכנסת צברי.

מרדכי ביבי (המערך, עבודה-מפ"ם):

גברתי היושבת-ראש, חברי כנסת נכבדים. לית מאן דפליג שהצעת החוק המוגשת לפנינו היא הצעה

המדובר בהוצאות הצריכה הפרטית. הצריכה הפרטית גדלה בארץ ועולה בכל שנה ב-11%. על זה מדובר. יש לקחת חלק מן הצריכה הפרטית הגבוהה של חוגים אלה, ולהעבירה בדרך המיסוי המתאים לחוגים אחרים, לבעלי ההכנסות הגבוהות. על זה מדובר.

אנחנו ניצבים מול העובדה של אותו רבע מיליון מכלל האוכלוסיה שחי במחסור, של אותם 100 אלף נפשות בתוך רבע המיליון שחיים חיי מצוקה, והם נתמכי סעד. המדובר בזקנים, באלמנות וביתומים שאינם יכו-לים להסתדר בסכומים הפעוטים, בעזרה שנותן להם הביטוח הלאומי. לכן, צריך למעט בודיקת מספרים ולהתייחס באופן רצוני יותר לאנשים, לכל אחד ואחד בנפרד, ולמצוא את האמצעים אצל השכבות שיש להן הכנסה גדולה יותר. אם קשה לכם לעשות זאת ערב בחירות, לפחות - אחרי הבחירות. נחכה ארבעה-חמישה חודשים, אבל צריך להסדיר את העניינים, באופן שהעשיר ירבה לתת והעני ימעט לתת וירבה לקבל, כדי שלא ייווצר פער גדול מדי בארצנו בין רמות החיים.

הערתי האחרונה היא סימפאטית לשר העבודה. בפסיקה ז' של המבוא כתוב: "המקבל קיצבת זיקנה ויורד מן הארץ - קיצבתו נפסקת. במקרים רבים סיבת הירידה היא מחלה או איחוד ומשפחה וכדומה. לפי ההצעה לא תופסק הקיצבה אלא בסוגי מקרים שיקבע השר, באישור ועדת העבודה של הכנסת, כי אין הצדקה בהם להמשך התשלום".

לדעתי, יש לנו אינטרס לאומי שאי-הפסקת קיצבת הזיקנה תהא בבחינת חוק ולא יעבור, בלי להזדקק אפילו לשיקול-דעתו של שר העבודה. האינטרס שלנו הוא שמי שעזב את הארץ מסיבה מן הסיבות, יקבל את קיצבת הזיקנה בכל מקום שיימצא. אני אישית וגם חוגים אחרים לחמנו ומוסיפים לחלום על כך, שיהיו העוזבים ארצות מסוימות ובאים לארץ, ושקיבלו בארצות מוצאם קיצבת זיקנה או פנסיה, ויסיפו לקבל זאת גם בארץ. לכן, ניתן אנחנו את הדוגמה לכן, כדי שנוכל לתבוע זאת גם מאחרים.

הו"ר ר. הקטין:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ביטון, ואחריו לחבר-הכנסת ביבי.

אברהם ביטון (המערך, עבודה-מפ"ם):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני מתפלל על הנואם שקדם לי ועל עוד חברי כנסת שקדמו, על הצינויות והביקורת בקשר להצעה המוגשת לפנינו. מוצע לנו להיטיב עם הנהגים ממענק זיקנה. הייתי מבין אילו היתה זו יומה בצורת הצעה לסדר-היום, כאשר מעלים את השאלה לדיון בכנסת. אז הייתי יכול עוד להבין סגנון כזה. אבל כאשר מעלים הצעה להעלות את ההטבות ב-16.6%, אינני רוצה לומר שבוה עשו הכל, ובכל זאת יש איזה מאמץ לא-מבוטל, ולפחות צריך היה לציין זאת בחיוב. מה גם בתקופה כזאת, כאשר אנחנו נמצאים במצב המחייב הוצאות בטחוניות עצומות, ולא נראה באופק כל סימן שהנה באיזה עתיד קרוב יפחתו הוצאות אלה, להיפך, כל הסימנים מעידים שהעומס הבטחוני המוטל עלינו ילך ויגדל. צריך שתהיה איזו פרופורציה כאשר רוצים לבקר, או שזו ביקורת לשמה. אמנם אנו נמצאים

בין במפלגתי בין במפלגה אחרת. העולם הזה הוכיח במשך מאת השנים האחרונות שמבני עניים - ותורת ישראל ידעה זאת לפני אלפי שנים - יצאו גדולי תורה וחכמה. אין לזלזל, אין לדחות ואין להוריד את ערכם של ילדים הגדלים במשפחות מרובות-ילדים. לא אחת רואים אנחנו את הכשרונות הגדולים שלהם. מתוך הילדים האלה ניצבו במערכות ישראל חיילים אלמוגים, אשר הגנו על מדינת ישראל והביאו אותה לצנחונות בשלוש מערכות. אינני רוצה להזכיר דברים חמורים שנאמרו על חלק מהילדים האלה לפני מלחמת ששת הימים, אשר הופרכו ביסודם במלחמת ששת הימים.

על כן, אני תובע מהממשלה, וקודם כל משר העבודה, שחוק משפחות מרובות-ילדים לא יתוקן אלא יוחלף בחוק יסודי, אשר ישנה את מצבה של המשפחה מרובת-הילדים מקצה לקצה. לא מדובר בשתיים-עשרה הלידות (יש לי שם להן, אבל אינני רוצה לומר אותן מעל במה נכבדה זו). אינני רוצה שנדבר על שתיים-עשרה לירות, שהן לעג לדש.

חובת המדינה להשתתף בקיומו של הילד, שהוא עתידה, הוא גורלה של המדינה היום ומחר ובכל הדורות הבאים. חובתה להשתתף בקיומו של הילד השתתפות ממשית וריאלית, מתוך יחס נכון אל אותן הוצאות אשר נגרמות למשפחה עקב גידולו של הילד ברמה הראויה לשמח בישראל.

כל יבוא מישו ויאמר, שאין המדינה יכולה לשאת בנטל זה. אני שומע את המנגינה הזאת כל אימת שמישהו מבין חברי הכנסת מעלה הצעות קונסטרוקטיביות ממשיות, שאמנם יש עמן הוצאה כספית, אבל יש תרופות גם לדברים כאלה. מדוע לא תועלה, למשל, תקרת הסכום החייב במס ביטוח לאומי כדי לתקן דבר זה? אין שום מניעה לכך ואינני חושב שיש חוג רציני בארץ הזאת שלא יסכים לתיקון כזה, שכתוצאה ממנו אפשר יהיה להעלות שכבה שלמה בעם לרמת חיים הגונה, אשר תביא ברכה לעם כולו.

ולסיים, אדוני היושב-ראש, רצוני לברך את שר העבודה להצעת חוק זו, אשר דאי תוכה לתשומת-לב רבה בוועדה ולקבלתה בקריאה שנייה ושלישית עוד במושב הזה. אני רק רוצה לקוות, אף כי אולי אין השעה כשרה לכך, שדעתו של שר העבודה תינתן לבעיה שהעליתי, בעיית המשפחות מרובות-הילדים, לא מפני ששעה זו שעת בחירות היא, לא מפני שמחצית השנה הזאת היא מחצית שנה מיוחדת במינה, אלא קודם כל יוחל בבדיקת העניין הזה באורח יסודי, כדי להביאו על תיקונו לא לקראת הבחירות, אלא מיד במושב הראשון של הכנסת הבאה.

היו"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת צברי.

רחל צברי (המערך, עבודה-מפ"ם):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. פשוט לא יכולתי להתאפק ולא לקום ולומר מלים מספר כדי לצרף את ברכתי למפעל האנושי הגדול הזה. אינני יודעת, אבל מי שמצוי קצת בחלוקת קיצבות הזיקנה בדואר רואה שורת הזקנים שם ושומע את הברכות שלהם, הברכות שממטירים; או מי שהולך לשכונות ורואה את

חיובית ויש לברך עליה, אולם מסתבר שגם התוספת הנאמדת בעשרות מיליוני ל"י, כאשר מפרטים אותה לפרוטות, הרי אין היא משפיעה באופן ממשי על חייו של האזרח הגוע בדבר. אף-על-פי-כן, כל התיקונים האלה הם חיוביים.

רצוני לייחד את דברי הפעם על סוג אחד, ואחד בלבד, והוא - משפחות מרובות-ילדים. לא שפר מזלם של חברי הכנסת מסיעות הקואליציה, ובודאי לא מן הסיעה הגדולה בכנסת, שיוכלו להביא חוקים הנראים להם כהכרח המציאות החברתית. כאשר מוגש חוק על-ידי חבר כנסת מן הסיעה הגדולה או מן הסיעות הקואליציוניות, בדרך כלל עובר הוא שבעה מדורי גיהנום וב-99% מן המקרים אינו זוכה להגיע למליאת הכנסת. כך גם גורלה של הצעת החוק על משפחות מרובות-ילדים, אשר העברתי דרך סיעתי עוד לפני שנה בערך, שעד היום מתגלגלת בין הידדים וכנראה לא תזכה להגיע לכלל דיון כלשהו. אני אומר זאת מפני שהבעיה כאובה וחמורה, והציבור בודאי לא אחת שואל מה אומרת המפלגה הגדולה בנושא זה, ואין עונה.

חברי הכנסת הנכבדים, אנחנו חייבים לתת את הדין לפעמים גם על מחדלים. נראה לי - אני אומר זאת במלוא כאב-הלב - שהיחס אל המשפחות מרובות-הילדים הוא מחדל קשה של הכנסת, קודם כל, ושל הממשלה. אני אומר: של הכנסת קודם כל, מפני שאין כל סיבה שלא למצוא קואליציה מקיר אל קיר בעניין זה, כאשר רוצים להביא על תיקונו את המצב האבסורדי הקיים לגבי משפחות, אשר חשיבותן למדינה ולעם עומד מעל לכל חשבון אחר.

רבות, במה מדובר? מדובר ב-12% של המשפחות בישראל, שמגדלות 42% של ילדי ישראל, שהם כחצי מיליון ילדים. העול הזה של הילדים רובץ עתה קודם כל על המשפחות, שגידולם עולה להן דבר, דמן ממש. אלו הן משפחות האוכלות את בשר ילדיהן, אלו הן משפחות שכל פרוסת לחם חשובה להן, על כל פנים, לרוב המכריע אם לא לכולן, כי יכול להיות שיש ביניהן גם בעלי יכולת, אבל אני מדבר על הרוב.

על שאלה כזאת, בשעה שהארץ זועקת לכל בן נוסף, לכל עולה חדש, על שאלה כזאת, הממשלה הזאת - ממשלת הפועלים, שאני חבר המפלגה הגדולה שבתוכה - אינה נותנת את דעתה והיא עושה עוול וחטא לעצמה, למעמד העובדים ולמדינה כולה. בעניין זה בא אני כמאשים לחברי בממשלה ולחברי בכ" סת ובמפלגה. מפני שכל אימת ששר פלוני או אלמוני מרים ידו נגד חוק שהציע חבר סיעה - כי אז כל הסיעה משתתקת ואין כוח להרים יד עד הסוף נגד שר או נגד הממשלה כאשר עומד לדיון נושא שאיננו נראה להם.

יש תיאוריה - ולצערי יש לה, כנראה, גם תומכים בתוך מפלגתי, בתוך מפלגת העבודה - האומרת, שאם באים לתת סעד ועזרה לילד, הרי זה צריך להיות לאותו סוג של משפחות אשר יכולות לחנך את הילד ולהעלות אותו לדרגת חינוך טובה, ולא לתת עזרה למשפחות מרובות-ילדים אשר למעשה יגדלו את ילדיהן בתנאים של "לומפן-פרולטריון". אני מתבייש מדעה כזאת אם היא קיימת בתוכנו, במקום כל-שהוא,

לקיצבת משפחות מרובות ילדים. מוצע לפטור את העו"ל מהחדש, את האלמנה והגרושה, מן הצורך בתקופת אכשרה כדי לזכות בקיצבה זו. ההוראה הקיימת פגעה בילדים, והתיקון המוצע ימנע פגיעה זו.

אבל בהזדמנות זו ובסמוכין לכך אני חייבת לעורר את השאלה של משפחות מרובות ילדים. הוקם כבר מכון או מרכז דמוגרפי אשר תפקידו לדאוג להגדלת המשפחה. כולנו מעוניינים בכך. אבל הדגש מושם יוצא במספר רב יותר של ילדים. אנו מתפשים דרכים כיצד לתת הטבות למשפחות בשביל הילד שעתיד לבוא, בשעה שיש לנו משפחות מרובות ילדים שילדיהן גדלים לנגד עינינו, והם עונים על הרצון והשאיפה שלנו, אבל איננו נותנים להם תשובה מספקת. אנו רוצים לשנות את הדימוי של המשפחה כדי שגשים ומשפחות ירצו במספר רב יותר של ילדים. אנו יכולים לעשות זאת בדרך שתראה למשפחות הקטנות כיצד אנו מתייחסים למשפחות מרובות ילדים, איך אנו עוזרים להן ותומכים בהן, כיצד אנו מטפחים אותן ועוטפים אותן בכל מיני דברים שיש בהם כדי לעזור למשפחה לחיות חיים טובים ובריאים ולגדל ילדים שיהפכו לאזרחים טובים במדינה. מה היא הדרך הטובה ביותר לשנות את הדימוי של המשפחה? אנו משקיעים אמצעים כדי לעודד משפחות להביא לעולם ילדים נוספים כשאין לנו כל בטחון שאמנם משפחות אלה תגדלנה, בשעה שאפשר לתת תשובה לבעיה על-ידי מתן דוגמה חיה של עורה שאנו מושיטים למשפחה בעלת מספר רב של ילדים.

על הנושא הזה דיבר חברי-הכנסת ביבי. אנו חברי הכנסת אשמים בכך שאיננו עונים על הצורך הזה. אנו אשמים בכך שמדי פעם בפעם מופיעות בעתונות כתבות על משפחות מרובות ילדים החיות בתנאים בלתי אנושיים. גם שר השיכון דיבר על תנאי הדיור של משפחות מרובות ילדים, והוא חוזר על כך מדי שנה בשנה. מדוע אין הכנסת מתייחסת לעניין בכל הריציות כדי לפתור בעיה זו? - אינני יודעת.

המוסד לביטוח הלאומי יכול בשטח שלו לתרום את תרומתו על-ידי שיפור תנאי החיים בתוך המשפחה. אני חושבת שהמוסד צריך להעלות את הקיצבה למשפחות מרובות ילדים.

אני רוצה לציין את התיקון הבא לביטוח ההוראה בדבר שילת ביטוח משפחה ממי שמפגר בתשלום דמי ביטוח במשך תקופה העולה על 12 חדשים. אני חושבת שזהו תיקון חשוב המסייע גם למשפחות שעליהן אני מדברים. אנו יודעים את מצבן של המשפחות הללו, את קשיי הפרנסה שלהן. לא תמיד המשפחות הללו אינן משלמות דמי ביטוח מפני שאינן רוצות לשלם, אלא מפני שאין בכוחן לעשות זאת.

רצוני לגעת בנקודה שלגבי ידידי היא אחת הנקודות החשובות שיש להעלות. בהצעת החוק יש תיקונים רבים, ובין היתר הוכנס תיקון בקשר לנפגעי עבודה. על כך יש ודאי לברך. דווקא משום כך אני שואלת: מדוע אין מכירים עד היום בפגיעה שנפגעת עקרת-בית בעת עבודתה במשק ביתה כפגיעה בעבודה? על נושא זה דובר פעמים רבות. במשפחות מרובות ילדים האשה נאלצת להישאר בבית, היא צריכה לנהל את משק הבית והיא טרודה בעבודות שונות של כביסה, בישול ונקיון.

הזקנות הללו אשר מקבלות את המחאותיהן ומברכות כל אחת לזאת המנהיגים שלה את הממשלה - אינו יכול שלא להתרגש ולא להיווכח בחשיבות הגדולה של המפעל הזה אשר הסיר בעצם מן החברה את הבושה של "אל תשליכנו לעת זיקנה".

בהזדמנות זאת אני רוצה לברך את כל אלה אשר פעלו להקמתו ולחיווקו של המפעל הזה. כמובן, אינני יכול שלא להזכיר את ד"ר לוטן, על עבודתו המסורה באמת, על הקדשת כל זמנו וכל מרצו למפעל זה. אני מקווה גם, שבחירתו של ד"ר כץ כממלא מקום של ד"ר לוטן היא מוצלחת, ועבודתו בעבר בוודאי תהיה ערובה לכך שהמפעל ישגשג בעתיד.

הצעת התיקון שלפנינו היא באמת מסכת גדולה מאוד ולא אחטא לאמת באמרי שאני מתכוננת לנגוע בכל הנקודות הרבות והחשובות שבהצעת תיקון זו. אולם כולנו חייבים לציין בהערכה את התיקונים שנועו, לדוגמה במה שנוגע לקיצבת הזיקנה, אשר העלו אותה, שזה אחד הדברים שאני רואה בהם חשיבות לאומית, מפני שבכל זאת הקיצבה לזקנים היתה מצומצמת, וטוב שבאים אנו להעלותה.

בקשר לכך רצוני להעיר שתי הערות. קודם כל, מצטרפת אני לדבריו של חברי-הכנסת שקדם לי בעניין הזקנים שעוזבים את הארץ. אני חושבת שאסור לנו לשלול גם מזקן שעזב את הארץ את קיצבת הזיקנה. אחרי ככלות הכל הוא היה אזרח, ישב בארץ ושילם את דמי הביטוח. אינני חושבת שאנו צריכים לשלול את הקיצבה מאנשים שהגיעו לגיל זה, מה גם שישאל מעוניינת שמדינות אחרות ישלמו את הקיצבות לזקנים הבאים לישראל. עובדה היא שיהודים רבים מתחים בארצות מוצאם עד שהם מגיעים לגיל הפנסיה, ולאחר מכן הם עולים לישראל, מקבלים כאן את הפנסיה מן הארץ ממנה באו וחיים עמנו בכבוד. איננו צריכים לשלול קיצבה זו.

נקודה שנייה מתייחסת לאותו אי-צדק משווע, או חלוקה בלתי צודקת שנעשית בין זקנים לזקנים. קיוויתי שבהצעת התיקון לחוק תבוא תקלה זו על תיקונה ולא יהיו בינינו שני סוגים של זקנים: זקנים המקבלים מענק זקנים המקבלים קיצבה מן המוסד לביטוח לאומי. אמנם העלו לאחרונה את שיעור המענק, אבל בכל זאת קיים הבדל בין מענק לקיצבה, ומקבלי המענק חשים כאילו הם מקבלי סעד, כאילו מקבלים את המענק בחסד ולא בזכות שמוגיע להם. ככה הם חשים ומרגישים. הגיע הזמן לבטל אבחנה זו לכלול את כל הזקנים באותה המסגרת של הביטוח הלאומי. הרי אלה כספים המשתלמים מאותו הכיס ולמה לעשות אבחנה כזו? כל נשכח שהזקנים הם אנשים רגילים ואנו חייבים לשמור על כבודם במיוחד באחרית ימיהם ולתת להם את המגיע להם בצורה מכובדת.

הצעת התיקון כוללת כמה תיקונים חשובים. אני חייבת לציין את התיקון בדבר הרחבת הזכות לקבלת דמי לידה גם לאשה עובדת, שאיננה תושבת ישראל, אשר ילדה בישראל. יש לקבל בשמחה ובכבוד את מתן הזכאות לדמי לידה לאשה שחדלה להיות עובדת או עובדת עצמאית סמוך לתאריך הלידה והיא תהיה זכאית לדמי לידה.

אני רוצה לציין את התיקון החשוב בעניין זכאות

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

קודם כל, מאימתי זורק שר מספרים שהוא מדווח לחברי הכנסת? שנית, מאימתי חבר-הכנסת מיקוניס — שאני יודע שעברת כברת-דרך, ואני מכבד אותך על כך — אפשר לזלזל בדיסטריבוציה של מיליון-גי לירות? עד כדי כך לא תיארתי לי, שאתה תהיה מסוגל לדבר מעל במת הכנסת בנושא ש"זורקים מספרים". וזה מלבד מה שלא הבינתי מה אתה רוצה. הרי לפי הנאום המודפס דיווחתי לכנסת לא רק על מספרים כוללים, אלא ציינתי במפורש שעל אף העובדה שאנו משקיעים 24 מיליון לירות בתיקונים המוצעים, אלה שייחנו מהם יוסיפו לחיות במחסור. כך כתוב וכך אמרתי. מאחר שלא שמעת, בנית חלי תלים על "זריקת מספרים". אולי השתמשת במלה זו כדי להוכיח שהמוסד לביטוח לאומי הוא מסגרת, מסגרת בלי תוכן. לדדגה כזאת של אמירה אפילו חבר-הכנסת אבנרי לא הגיע. הוא לא אמר שהמוסד לביטוח לאומי הוא מסגרת, מסגרת העוסקת במה שהיא עוסקת. אבל כנראה רצית, חבר-הכנסת מיקוניס, להשתמש בהלצה מזוקנת מאד. אולי משל טוב הוא, אבל אני יועץ לך לחפש את הנמשל במקום אחר.

זאת ועוד, בצדק אמרת שיש גיאות של מליצות. אתה בעצמך הוכחת שכן הדבר.

חברי הכנסת, יש שלוש סוגיות מרכזיות: ביטוח מפני אבטלה, ביטוח פנסיה וביטוח בריאות. אני רוצה לומר לחבר-הכנסת אבנרי: אין זה סוד שיש ויכוח בציבוריות ובמפלגת העבודה, לא בשאלה אם צריך לבטח מפני אבטלה, אלא באיזה אופן צריך לבטח. יש אפשרות לעשות זאת על-ידי ביטוח, ויש אפשרות לבטח בעזרת תקציב. מה שאנו עשוינו בארבע השנים האחרונות, היה זה ביטוח, אלא שהוא היה ביטוח תקציבי. כל מקום שהיתה אבטלה, על-פי הנהוג, יצרנו עבודות יוממות. בהעדר עבודה יוממה נתנו מענקי אבטלה. בכל העולם יש ויכוח על כך, לא רק בישראל. יש הטוענים שצריך לתת עזרה בעית האבטלה בדרך חיובית, בדרך של יצירת עבודות. ויש הטוענים שצריך לפתור בעיה זו בעזרת מענקים. ויכוח זה טרם נסתיים אפילו בארצות-הברית. אבל לומר שכולנו מדברים על ביטוח מפני אבטלה, ואיננו עושים — אין זה מדויק.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):
בבית תם הוויכוח הזה. הכל הסכימו לביטוח מפני אבטלה.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

אני מבהן כשר העבודה עשרה חודשים, קראתי את כל החומר שהצטבר סביב סוגיה זו. היתה ועדה שהיו בה דעת רוב ודעת מיעוט. העברתי הצעת הוועדה כהצעת חוק לשירי הממשלה, וזאת לפני תהליך החקיקה. אוכל לגלות לך סוד, שאף-על-פי שההצעה עומדת על סף תהליך החקיקה, יהיה בירור חוזר במפלגת העבודה בסוגיה זו. אולם מכאן ועד האמירה, שאין עושים בתחום זה, גדול מאוד המרחק. כי למעשה אנו מקיימים ביטוח מפני אבטלה, אלא שאנו עושים בעזרת תקציב במקום בעזרת ביטוח. יכול להיות שאתה צודק, יכול להיות שביטוח הוא דבר טוב יותר. אבל מוויכוח זה אין סובלים מהוסרי-העבודה. כי גם אילו זכינו והיה ביטוח, גם בביטוח יש תקרה מסוימת,

היא תמיד עושה את העבודות הללו תחת לחץ ולעיתים היא נפגעת, אבל פגיעתה של עקרת-בית בעת ניהול משק ביתה איננה נחשבת כפגיעה בעבודה. מדוע אין מכירים בפגיעה כזו כפגיעה בעבודה? אנו אמנם רוצים שאשה תצא לעבוד מחוץ לביתה, אבל נשים רבות המטופלות בילדים נאלצות להישאר בבית ולדאוג לילדיהן. אני שייכת לאלה הסבורים שגם אשה שיש לה שני ילדים רצוי שתישאר שנה-שנתיים בבית ותטפל בילדיה כדי לחסן אותם מפני פגיעות שהסיבה יכולה לפגוע בהם.

אני סבורה שהעניין טעון תיקון, הוא נוגע לאמ-הות, למשפחות מרובות ילדים שאין להן אמצעים רבים. יש הטוענים שאין תקציב כדי לפתור בעיה זו. לא אדבר על סכומים גדולים, שמצויים בקרן של המוסד לביטוח לאומי. אבל אני יכולה לשאול: מדוע לא נעלה את התקרה לתשלום דמי ביטוח? על נושא זה דיברנו מספר פעמים גם בוועדה, על כך נכתבו מאמרים על-ידי מומחים שונים בשטח הביטוח בכלל והביטוח הלאומי בפרט. מדוע לא נעלה את התקרה לתשלום דמי ביטוח? מדוע אדם המשתכר 1,500 עד 2,000 ל"י לחודש ישלם לביטוח הלאומי אותו סכום שמשלם אדם המשתכר 700 ל"י לחודש? אינני סבורה שקיים חשש כי אדם יוותר על חברותו במוסד אם יחייבו אותו לשלם תוספת של 20 ל"י לחודש. אדם המשתכר סכומים כאלה יכול לשלם 20 לירות נוספות לביטוח הלאומי.

אני מבקשת שעניין זה של ביטוח עקרות-בית מפני נפגעות בעבודה, ועניין המענק לזקנים, נמצא את הדרך בוועדה לשלבם בתיקונים המוצעים.

ה"ר י. נבון:

רשות הדיבור לשר העבודה, לתשובה.

שר-העבודה י. א. אלמוגי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מודה לנשיא-אות הכנסת על שהאירכה את היום הקצר של הכנסת על מנת לסיים את הדיון על חוק זה. תרומתי תהיה בכך שאף אני אקצר מאוד בדברי התשובה.

אני מודה לחברי הכנסת על הברכות לשני המנהלים של המוסד לביטוח לאומי, שאינם יכולים להשיב מעל במת הכנסת — למנהל היוצא ד"ר לוטן, ולמנהל הנכנס ד"ר כץ. אני חושב ששניהם ראויים להוקרה, ותודה לכם על הברכה.

מאחר שכל חברי הכנסת תומכים בהעברת הצעת החוק לוועדה, נשוחח בוועדה על ההערות הענייניות שנשמעו כאן. אני מבטיח לחברי הכנסת שהערות אלו תוכינה למלא תשובת-הלב מצד השר ומנהל המוסד. וייעשה כל האפשר כדי לתקן את הניתן לתיקון.

אולם אני רוצה לומר כמה משפטים בעקבות דברי חבר-הכנסת מיקוניס. אינני מסכים לדעתו שהוא חסר בקיאות. אבל אני מסכים בהחלט שהוא לא שמע את דברי, כי אחרת אי-אפשר לפרש את הטון והנוסח שהשתמש בהם, שכביכול "שר העבודה זרק מספרים".

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):
אבל הפתיחה היתה טובה.

הובאו לפני שתי הצעות מן המוסד לביטוח לאומי. הצעה אחת אמרה — להוציא סכום של 33 מיליון לירות מענף הביטוח של ילדי שכירים וממשפחות מרובות-ילדים ולהעביר סכום זה לענפים חשובים אחרים שהם נושאי גרעונות. ההצעה השנייה היתה — לתת תוספת של לירה אחת לחדש לילד. לא אישרתי את שתי ההצעות. סירבתי להעביר את הסכום של 33 מיליון לירות, ולא חשבתי לנכון להביא איזה תיקון בדבר מתן תוספת לירה לכל ילד. הכרזתי, הצהרתי ואמרתי שסוגיה זו של תוספת לילד מחייבת פתרון טוב יותר מאשר תוספת של לירה אחת לחדש לכל ילד. הואיל והסוגיה מסובכת וכרוכה בכספים רבים, אני דוחה אותה עד לשנת 1970, כדי לאפשר לי, למוסד לביטוח הלאומי ולכל הגורמים, לטפל בה לא בחפז ולא ערב הבחירות. ולכן אני מתפלא שפשוט לא שמתם לב לדברים אלה, אך זאת המגמה. אינני יכול להבטיח לך, חברי הכנסת ביבי, שתהיה לנו האפשרות בשנת 1970 לפתור את הבעיה במלואה. אולם על הצורך בהליכה לקראת פתרון רציני הכרזתי והצבעתי בראשית הדברים.

אני מודה לכל חברי הכנסת, ואני מקווה שנשוחח על שאר הבעיות בוועדת העבודה.

הי"ר י. נבון:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון), תשכ"ט—1969, לוועדת העבודה נתקבלה פה אחד.

ואין גיתנים יותר מ־25 ימי עבודה. אפילו את המענק נותנים לא בהתאם לרמת השכר. לכן דבר זה קיים, אבל בדרך של המצאת עבודה.

אשר לסוגיה השנייה — ביטוח בריאות — חברי כנסת נכבדים, זוהי אחת הסוגיות המסובכות בחיינו. סוגיה זו עומדת עכשיו לפני הכרעה בוועדת השרים לענייני כלכלה. אני יודע שהנושא כבר נמצא במכשש החקיקה. אין תקווה בלבי שהצעה זו של ביטוח בריאות תעבור ללא תקלות, כשם שאין תקווה בלבי שהצעה זו תתקבל פה אחד. כרוכים בסוגיה זו אלמנטים שונים, מהם גם מדיניים. אבל הנושא כבר נמצא על סף הכרעה.

לעומת זאת ביטוח הפנסיה הועלה על סדר-יומנו רק לפני שבוע חודשים. וכבר כעת יושבת ועדה ומכינה הצעת חוק. הצעת החוק, חברי הכנסת מיקוניס, אינה באה במקום מסגרת מלאה התוכן הטוב ביותר, הקיימת באותן ארצות שאתה מעריך אותן: היא באה רק להשלים ולהוכיח שכל עוד לא נדאג שהפנסיה תשולם באופן יחסי, אין פתרון לזקוקים לפנסיה. הפתרון שנאחזתי בו, של תוספת 16% — ופירשתי בכמה כסף הוא מתבטא — פתרון זה איננו הטוב ביותר. כדי להבטיח דמת חיים סבירה, יש הכרח לחקוק חוק פנסיה של חובה לכל. ואני באמת מקווה שבמושב הראשון של הכנסת הבאה תובא הצעת חוק זו לדיון, וזאת לאחר שבעה חודשים ולא שנים.

ולבסוף, לעניין משפחות מרובות-ילדים. חברת הכנסת צברי וחברי הכנסת ביבי, תרעומת לי עליכם. והתרעומת היא זאת — שגם אתם, אולי מתוך שהייתם עסוקים, לא שמעתם היטב את דברי; אבל הם מודפסים.

ד. שאילתות ותשובות

הי"ר י. נבון:

חברי הכנסת, נשמע עכשיו שאילתות ותשובות.

1. מערכת ההסברה של ישראל באיטליה

חברי הכנסת ד. לוי שאל את שר החוץ ביום י"ב בכסלו תשכ"ט (3 בדצמבר 1968):

במעריב מיום ו' בכסלו תשכ"ט, בעמוד 10, התפרסמה ידיעה אודות התעמולה הערבית החזקה באיטליה.

אודה לכבוד השר אם ישיביני:

1. מהו כוח-האדם העומד לרשות מערכת ההסברה שלנו באיטליה?
2. האם יש בידי משרדו נתונים על כוח-האדם במערכת ההסברה הערבית בארץ זו?
3. מה יש בדעת משרד החוץ לעשות להגברת ההסברה שלנו באיטליה?

שר-החוץ א. אבן:

לשאלה 1: היועץ לעתונות והנספח לתרבות מרכיבים את ענייני ההסברה, בעוד ששאר העובדים חבכיים בגנינות נוטלים חלק בפעולות ההסברה בהתאם למשימות העומדות על הפרק.

לשאלה 2: ברומא מצויות 13 נציגויות של מדינות ערב ונציגויות של ההלגה הערבית, וכולן עוסקות בצורה ישירה ועקיפה בענייני הסברה (גם המפלגה הקומוניסטית הגדולה אינה טומנת ידה בצלחת).

לשאלה 3: כמו בארצות חשובות אחרות אנחנו זקוקים להגברת כוח-האדם שלנו. אבל אותו סיפור קצר ב"מעריב" אינו משקף את המצב לאשורו. במרבית העתונות הגדולה מובעת במשך כל השנתיים האחרונות אהדה לישראל והבנה לעמדותיה.

2-5. פעולות בעקבות התקשורת מחבלים ערבים במטוס "אל-על" באחונה

חברי הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום י"א בטבת תשכ"ט (1 בינואר 1969):

האם בעקבות ההתקפה על מטוס "אל-על" באתו-נה נקט משרד החוץ פעולות כלשהן, ואם כן — אילו פעולות?

חברי הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום י"א בטבת תשכ"ט (1 בינואר 1969):

1. האם קיימו נציגי משרד החוץ מגעים כלשהם עם ממשלת יוון לאחר ההתקפה על מטוס "אל-על" באתונה?

4) את ארנו של המהנדס ליאון שירדן ז"ל ליווה למל"האוור באתונה קהל רב, בעיקר יהודי אתונה והמושבה הישראלית במקום, ובראשם הציר כרוז. היתה זו לוויה מכובדת ולאוור היום.

5) כתבות המגנות את ההתקפה על המטוס, בכלל זה תצלומים, פורסמו במספר רב של עיתונים בעולם.

6) נציגי ישראל מסרו במשרדי החוץ של מדינות כהונתם פרטים על ההתקפות באתונה ועל חלקן של המדינות הערביות בסיוע לפעולות החבלנים.

6. הסברת הרקע לפשיטה על שדה-התעופה בביירות

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום י"ז בטבת תשכ"ט (7 בינואר 1969):

נוכח העמדה העוינת לישראל בעתונים רבים בארצות-הברית לאחר הפשיטה על שדה-התעופה הבין-לאומי בביירות שבלבנון — אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. אילו אמצעים מיוחדים ננקטו על-ידי משרד החוץ כדי לפעול לשינוי הלך הרוח בעתונות ארצות-הברית בנושא?

2. האם הועידו תקציבים מיוחדים למסע הסברה מיוחד דוחף זה?

3. האם שותפו בהסברה גם גורמים מקצועיים שלא פעלו עד כה במסגרת פעולות משרד החוץ?

שר-החוץ א. אבן:

לשאלה 1: פורסמה מיד הודעה מדינית בעקבות הודעת דובר צה"ל. בוצע מסע הסברה נרחב בכל העולם, המתאר את הרקע לפעולה ומטרתה. אם כי לפעולה היו תגובות מיידיות שליליות, הרי בעקבות פעולת ההסברה שלנו, הן מן הארץ והן בחוץ-לארץ, הגיעו רבים מאוד מעתוני העולם למסקנה שביקרתם הרא"ה שונה היתה מופרזת בהרבה, לפחות במה שנוגע להצדקה המוסרית של הפעולה. במיוחד נמתחה ביקורת על החד-צדדיות של דיוני מועצת הבטחון, אשר כידוע גינתה את ישראל על הפשיטה מבלי להתייחס לרקע שעליו נעשתה.

לשאלה 2: פעולות ההסברה של משרד החוץ מממנות ההתקציב השוטף העומד לרשות משרד זה, ואין נוהג להרכיב מיוחד כל אימת שמתרחש אירוע המחייב מאמץ הסברתי.

לשאלה 3: לא.

היו"ר י. נבון:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת תמיר.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

כבוד השר, אני ער לעובדה שכבודו נמצא בתוקף התפקיד לא אחת מחוץ לתחומי המדינה, אבל התשובה הזאת — כמו תשובות אחרות שבדודאי יבואו — באה זמן רב לאחר מועד הגשת השאלתה. האם אין כבוד השר חושב, או חושש, או שותף לחשש, שהתשובות הניתנות היום על חלק ניכר מן השאלות, לרבות השאלתה הזאת, מאבדות משמעותן והאקטואליות שלהן?

2. האם בעקבות ההתקפות הנ"ל החליטה ממשלת יוון לגנות את ההתקפה על מטוס "אל-על"?

3. האם תבעה ממשלת ישראל מממשלת יוון לנקוט מעשים או פעולות כלשהם בעקבות ההתקפה הנ"ל; אם כן — אילו פעולות?

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר החוץ ביום ט"ו בטבת תשכ"ט (5 בינואר 1969):
יואיל נא השר להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה שארנו של המהנדס ליאון שירדן ז"ל הועבר בנמל-האוור באתונה — בדרכו לישראל — באורח חשאי?

2. האם נכון ששירותי הבטחון היווניים טענו שאינם מרשים לישראלים ללוות הארון, כדי לא להרגיז את באי מטוסי מצרים ולאגיר שהיו בבית-הנתיבות?

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר החוץ ביום ט"ו בטבת תשכ"ט (5 בינואר 1969):

בקשר להתקפות במטוס "אל-על" באתונה נחברד שהיו איסורים על פירסום נזקי המטוס והוצגה המעשה שהיה יכול להמית אסון כבד על נוסעיו. לעומת זאת יודעים אובינו לנפח כל מקרה לממדים דמיוניים. חוסר האיוון בתעמולה מסוג זה ובהסברה שתקלט בציבוריות העולמית מודגש בחוסר הידע להציג את אסון אתונה בממדיו האמיתיים.

אי לכך אודה אם השר ישיבני:

1. מדוע אסרו תחילה פירסום תצלומי המטוס המופגז באתונה?

2. מה היו אמצעי התעמולה הגלובלית סביב המקרה והצגתו באור שהוא ראוי לו?

3. איזו פעולה דיפלומטית בוצעה כדי להעמיד את המדינות על מה שקרה באתונה?

4. האם פורסמו פעולות הטרור שנעשו מהלבנון?

שר-החוץ א. אבן:

1) מאז תקרית מטוס "אל-על" באתונה ב-26 בדצמבר 1968 מתקיימים מגעים עם שלטונות יוון בקשר למכלול הבעיות שהתעוררו בעקבות ההתקפה, הן לגבי הבעיות המעשיות והן לגבי הבחינות המדיניות.

2) הבריגאדיר פאטאקוס, סגן ראש ממשלת יוון, הצהיר בעקבות ההתקפה כלהלן: "אני מביע צערי על מותו של אדם ואת אהדתי לפצועים. הכוחות הנלחמים זה בזה מוטב להם להילחם בצורה אבירית ועל אדמתם שלהם, על פי כללי המלחמה המקובלים. עמדת הממשלה באה לכלל ביטוי בחוקי המשפט היווני, שהוא בלתי-תלוי בהחלט, והוא עושה את חובתו".

3) בבקשה שהוגשה ב-27 בדצמבר 1968 לבית-המשפט באתונה להוצאת פקודת מעצר נגד המתנקשים במטוס הועלו נגדם ההאשמות הבאות: א. רצח בכוונה תחילה של המהנדס ליאון שירדן ז"ל; ב. נסיון לרצח יתר נוסעי המטוס; ג. הצתה המסכנת נפשות; ד. החזקת חמרי נפץ בכוונה לגרום למות אדם; ה. סיכון בטיחותו של המטוס; ו. החזקת נשק שלא כחוק; ז. נשיאת נשק שלא כחוק; ח. שימוש בנשק שלא כחוק.

חוברת כ"ו, ישיבה ת"ד

— שאלחות ותשובות (אבן, וילנר, ידיד, מיקוניס) —

8. הגברת ההסברה הישראלית

בחן-לארץ

חבר-הכנסת מ. ידיד שאל את שר החוץ ביום י"ז בטבת תשכ"ט (7 בינואר 1969):

בעתון "היום" מתאריך 31 בדצמבר 1968 התפרסמה ידיעה מטעם סוכנות סט"א בוויינגטון, בה נאמר בין היתר: "משקיפים מסוימים בוויינגטון הביעו תדהמה, מדוע לא פירסמה ישראל יותר פרטים על פעולות החבלנים בלבנון".

בהתחשב בפירסומים ובתעמולת הזוועה של הערבים, בכלל זה מודעות ענק בעתונות העולם נגד מדינת ישראל, הגורמים נזק רציני לשמה הטוב של ישראל — אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם הורה משרד החוץ לשגריר ישראל להסביר את עמדת ישראל בבירות העולם?
2. האם פירסמו נציגי ישראל במדינות העולם חומר הסברה בכתב כתגובה על פירסומי הזוועה הערב-יים?
3. האם פירסמו נציגי ישראל במדינות העולם חומר הסברה בכתב ובעתונות על המניעים שהניעו את ישראל להגיב כפי שהיא הגיבה?
4. אילו אמצעים חושב משרד החוץ לגקוט כדי להגביר את ההסברה הישראלית במדינות העולם?

שר-החוץ א. אבן:

1. כן, והדבר נעשה בהיקף מלא.
2. כן.
3. כן, וגם הוסבר בעל-פה ככל שניתן לכותבי מאמרי מערכת ופרשנים חשובים.
4. במסגרת התקציבית העומדת לרשות המשרד אנו עוסקים בין השאר בתיגבור מרכזי ההסברה המרחביים, בהגדלת מספר ההזמנות לעיתונאים למיניהם לבקר בארץ, ובהעמקת המאמצים להסביר את המיתוס בקרב כתבי-חוץ בארץ. קולה של ישראל באמצעות אישיה המרכזיים מגיע למאות מיליוני בני אדם: אמצעי ההסברה היעיל ורב התהודה ביותר הוא הגדרת עמדות על-ידי נציגיה. עם זאת, אני חייב לחזור על אשר כבר אמרתי מספר פעמים, והוא שאחד המקורות שעליהם מתבסס העולם בצייור לעצמו תמונה על ישראל ומדיניותה הריהו בדברים שישיראל משמיעה בעצמה. שומה עלינו שדבר זה יהיה לנגד עינינו בכל עת.

9. תגובת ישראל על פנייה מצרפת

למניעת פגיעה בלבנון

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר החוץ ביום י"ז בטבת תשכ"ט (7 בינואר 1969):

בעתון "דבר" מיום 5 בינואר 1969 נמסר מאת סופר העתון לעניינים ערביים, כי מקורות ערביים טוענים שצרפת העבירה אוהרה לישראל מפני פגיעה בלבנון, תוך איום ש"לא תשב בחיבוק ידיים" נוכח פעולה נוספת נגד מדינה זו.

אי לזאת הנני לשאול את כבוד שר החוץ:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה, במלואה או בחלקה?
2. אם כן — מה היתה תגובת משרד החוץ?

שר-החוץ א. אבן:

בהחלט. לדגל הנסיבות לא הייתי מתנגד אילו בוטלו כמה מהשאלחות הללו, שאבד עליהן כלה. כפי שהסברתי לכנסת במעמד קודם, נקבעו שני מעמדים של תשו"ב. הראשון, בעצם יום פטירתו של ראש הממשלה המנוח, ומעמד שני — בעצם יום צאתי לשליחות לחוץ-לארץ.

7. מחן מדליון ישראלי למר האמילטון פיש

חבר-הכנסת מ. וילנר שאל את שר החוץ ביום י"ז בטבת תשכ"ט (7 בינואר 1969):

בעתון "היום" (3 בינואר 1969) פורסמה רשימה תחת הכותרת "עיטור ישראלי לאמריקאי פרו-נאצי". בגוף הרשימה נמסר: "הקונסול הכללי הישראלי בניו יורק, מיכאל ארנון, דאג למתן עיטור ישראלי מיוחד להאמילטון פיש, מי שהיה חבר הקונגרס ובדלן ידוע — בזמן שבנו, האמילטון פיש הצעיר, רץ לקונגרס מטעם הרפובליקנים ברובע ה-28 של ניו-יורק. מאחר שההפרש בין פיש הצעיר לבין מתחרהו הדמוקרטי, ג'ון דייסון, היה מצומצם — שני אחוזים בלבד — ייתכן שהעיטור הישראלי היווה גורם מכריע בנצחונו. צחוק הגורל הוא, שדווקא "האם" פיש היה בין ממליצי היושר של משטר היטלר, כאשר כיהן כציר הקונגרס, והוא שהשכיר את ביתו במנהאטן לקונסול הכללי הנאצי".

הנני לשאול את כבוד השר:

1. הנכון שהקונסול הכללי בניו-יורק נתן עיטור ישראלי מיוחד להאמילטון פיש?
2. הנכון שהאמילטון פיש היה בין מליצי היושר של משטר היטלר והשכיר בזמנו את ביתו לקונסול הכללי הנאצי?
3. הידע כבוד השר את העובדות הנזכרות בכתבה הנ"ל?
4. מדוע ניתן עיטור ישראלי למנהיג אמריקאי פרו-נאצי?

שר-החוץ א. אבן:

הכתבה ב"היום", שעליה מסתמכת השאלתה, אינה אלא העתק רשימה של בעל-טור אמריקני, אשר הודה בינתיים כי הוטעה לגבי הנתונים העיקריים על סיפור המעשה.

כידוע אין קיימים עיטורים ישראליים, ועל כן לא העניק הקונסול הכללי בניו-יורק שום עיטור לא למר פיש ולא לשום איש אחר. מר האמילטון פיש האב היה בשנת 1922 יוזם הצעת ההחלטה בבית-הנבחרים האמריקני שעל פיה הודהה הבית עם הצהרת בלפור ועם הבית הלאומי היהודי בארץ-ישראל, ועל כן הוא ראוי להיזכר לטובה גם כיום הזה. מר פיש פרש זה שנים מחיים ציבוריים פעילים. אשתקד ערך ביקור פרטי בישראל ובשובו לניו-יורק סר אל הקונסול הכללי וקיבל מידיו מזכרת — מדליון ישראלי.

מר פיש טוען כי הגדרתו כמליץ יושר של משטר היטלר ערב מלחמת העולם השנייה היא עלילה. על כל פנים אני מזכיר לבעל השאלתה, כי היו להיטלר בר-1939 בעלי ברית יותר מובהקים ויותר חזקים ממר פיש.

12. האמברגו הצרפתי על משלוח נשק לישראל

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום כ"ג בטבת תשכ"ט (13 בינואר 1969):

האם קיים אמברגו צרפתי גם על כלי נשק למדינות המכריות שהן במצב מלחמה עם ישראל?

שר-החוץ א. אבן:

אמברגו פורמלי הוכרז פומבית על יצוא נשק לישראל בלבד. צרפת טוענת שאין היא מוכרת כלי נשק גם לירדן, סוריה ומצרים, אשר היו מעורבות במלחמת ששת הימים. אף בהנחה שאמנם צרפת נוהגת כך כלפי מדינות אלה, הרי ברור וידוע שהיא מוכנה למכור נשק למספר מדינות המכריות שהן במצב מלחמה עם ישראל — לבנון, עיראק, אלג'יריה, מרוקו וטוגו.

שמתי לב כי נושא זה נדון בהתמדה בציבוריות הצרפתית בימים אלה. התביעה המרכזית של ישראל מצרפת היא כיבוד ההסכם להספקת 50 מיראז'ים.

היו"ר י. נבון:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

כבוד השר, האם ניתן לומר שכל המועמדים העיקריים בבחירות הנוכחיות לנשיאות צרפת הצהירו על כוונתם להחזיר מדיניות של שוויון כלפי כל מדינות המזרח-התיכון מצד צרפת?

שר-החוץ א. אבן:

מספרם של המועמדים לאותה כהונה רמה הוא גדול, ואני מצטער לומר שלא עקבתי אחר כל הדעותיהם. אולם בווידוא הפומבי הגדול המתנהל עכשיו בצרפת מובלטת השאיפה למדיניות מאוזנת, שלא תהיה בה משום אפליה. כפי שנודמן לי לומר לכנסת במעמד קודם, מוקדם עכשיו לחזות במדויק את מהלך התפתחותם של יחסי ישראל — צרפת, והתמונה תתבהר יותר כאשר תיכון הממשלה שתביחד בשבועות הקרובים.

13. בירור יחסי ישראל — צרפת

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר החוץ ביום כ"ג בטבת תשכ"ט (13 בינואר 1969):

עמדתה העויינת של ממשלת צרפת לישראל מתקרבת מיום ליום לעמדתה העויינת של ברית-המועצות אלינו. לאחרונה התפרסמו ידיעות שלפיהן מתאמת ממשלת צרפת את כל צעדיה ועמדותיה במזרח התיכון עם ברית-המועצות.

אודה לכבודו אם ישיבני:

היש בידי משרדו ידיעות לאישור העובדות הנ"ל?

שר-החוץ א. אבן:

היו במשרד החוץ ידיעות לאישור העובדה שעמדת ממשלת צרפת במזרח התיכון קרובה לעמדתה של ברית-המועצות, ואכן הסבתי תשובות-לב לעובדה זו, הן בהופעות פומביות בארץ ובחוץ-לארץ והן בצניורות דיפלומטיים בינינו לבין ממשלות רבות המתעניינות במצב במזרח התיכון.

שר-החוץ א. אבן:

לשאלה 1: הידיעה המצוטטת מ"דבר" אינה מדויקת. אמנם היתה פנייה ממשלתית צרפתית לישראל, בה הובעה דאגה מפעולה ישראלית אפשרית נגד לבנון, אולם פנייה זאת ננקטה במועד מאוחר יותר ולא היה בה ניסוח כפי שהובא באותה ידיעה.

לשאלה 2: ממשלת ישראל הגיבה בדרך הדיפלומטית המקובלת לפנייה הצרפתית, בהסבירה מדיניותה תוך הדגשה שכל עוד ממשלת לבנון מקיימת השלום ועושה כל אשר לאל ידה למנוע פעולות חבלה וטרור משטחה, מובטח לה שלא תהיה פגיעה בה בכל צורה שהיא מצד ישראל.

ישראל שואפת ליחסי שכנות ושלוש עם לבנון, ועד להגשמת אותה מגמה אנו שואפים לקיום הפסקת האש על יסוד של הדדיות, לרבות איסור פעולותיהם של חבלנים.

10. תשלום הפסדיהם של מבטחים בריטיים

מחמת הפשיטה על שדה-התעופה של בירות

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר החוץ ביום י"ז בטבת תשכ"ט (7 בינואר 1969):

עתוני לונדון מוסרים, כי ממשלת בריטניה מתכוונת ללחוץ על ישראל שתשלם את הפסדיהם של מבטחים בריטיים מחמת הפשיטה של כוחות צה"ל בנמל-האוויר של בירות.

אי לזאת הנני לשאול את כבודו:

1. האם נתקבלה פנייה כזאת מטעם ממשלת בריטניה?

2. אם כן — מה תגובת משרד החוץ הישראלי?

שר-החוץ א. אבן:

התשובה שלילית. לא היתה שום פנייה מסוג זה מטעם ממשלת בריטניה.

11. עמדת ארצות-הברית בעניין

הסיכסוך הישראלי-ערבי

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום י"ז בטבת תשכ"ט (7 בינואר 1969):

ב"מעריב" של יום 3 בינואר 1969 נמסר, כי ארצות-הברית הודיעה באחרונה לברית-המועצות ולמצרים, שהיא דוגלת בנסיגה כללית של ישראל מהשטחים המוחזקים.

הנני מבקש לדעת:

האם הובאה גם לידיעת ממשלת ישראל עמדתה הנ"ל של ממשלת ארצות-הברית?

שר-החוץ א. אבן:

עמדתה של ממשלת ארצות-הברית בכל הנוגע לשאלת הסיכסוך הישראלי-ערבי נהירה היטב לממשלת ישראל ומשמשת נושא למגעים תכופים ומתמידים. ניסוח עמדתה כביכול של ארצות-הברית כמוגדר בשאיל-תה זו אינו עולה בקנה אחד עם עמדתה כפי שהיא ידועה לנו.

הניסוח הרגיל שמשמיעה ארצות-הברית הוא "נסיגה לגבולות בטוחים ומוכרים, שייקבעו בהסכמים אשר יכוננו את השלום".

חברת הכנסת א. לין שאל את שר החוץ ביום כ"ו בטבת תשכ"ט (16 בינואר 1969):

בעתון "דבר" מיום 9 בינואר 1969 מסופר על איומים כנגד תומכי ישראל באיטליה, יהודים ולא-יהודים.

הנני לשאול את כבודו:

1. האם יש אמת בדיעה?
2. מה עושה מדינת ישראל במישור ההסברתי בקשר עם תופעה זו באיטליה?

שר החוץ א. אבן:

היו אלה תופעות בודדות ומבודדות, אשר אינן מלמדות על מגמה גוברת או כללית באיטליה.

משרדי אינו ממונה על החיים הפנימיים באיטליה. כל מה שאפשר לעשות הוא להשמיע את דעותינו.

17. העמדה המדינית של הודו כלפי ישראל

חברת הכנסת י. גולן שאל את שר החוץ ביום כ"ו בטבת תשכ"ט (16 בינואר 1969):

בעקבות ידיעה שהתפרסמה בבטאון הודי, המציין כי הודו טרם קיבלה את פרטי התכנית הסובייטית וכי הרוסים סבורים שהודו אינה נחשבת עוד כמועמדת אפשרית לתיווך שלום — שאלתי היא:

האם חל שיפור-מה בעמדה המדינית של הודו כלפי ישראל?

שר החוץ א. אבן:

אין באפשרותי לחרוץ משפט על הידיעה הנוכרת בשאלתה. במישור הדיפלומטי אין חידוש ביחסי ישראל עם הודו. בהתבטאויות הפומביות של ממשלת הודו בכנס האחרון של עצרת האו"ם הודגש מיתון בהשוואה להתבטאויות קודמות.

אילו נקטה הודו עמדה מאוונת כלפי מדינות האזור הזה בעשרים השנים האחרונות, היו סיכויי השלום יותר טובים משהיו.

18. הודעה לכתבי חוץ על התקפת מטוס "אל-על" באתונה

חברת הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום כ"ו בטבת תשכ"ט (16 בינואר 1969):

בכתבה שנתפרסמה ב"דבר השבוע" של יום 10 בינואר 1969 (תוספת לגיליון "דבר") נמסר, שכאשר טילפן מר ג. בושנסקי — יושב-ראש תא כתבי חוץ וכתב תחזית הרדיו הגדולה ביותר בניו-יורק, שיש לה 1.8 מיליון מאזינים — למשרד החוץ ביום 26 בדצמבר 1968, בשעה 14.15, כדי לקבל תגובה על התקפת מטוס "אל-על" בגמל התעופה של אתונה (ידיעה על ההתקפה שודרה במהדורת החדשות של "קול ישראל", באותו יום, בשעה 14.00), לא ידע כלל דובר המשרד על התקרית באתונה, ולפיכך במקום להשמיע תגובה מתאימה, השיב "אין תגובה".

בהמשך אותה כתבה נמסר, כי מכוניתו של שר החוץ אינה מצוידת במכשיר קשר כלשהו.

הנני לשאול את כבודו:

בינתיים, כידוע, עומדת צרפת לפני מהלכים המיועדים לכונן ממשלה חדשה. בהזדמנות הסבירה הראשונה תציע ישראל בירור יסודי של יחסי צרפת-ישראל בכל גילוייהם.

14. עיכוב במסירת ההודעה של דובר

משרד החוץ על האמברגו הצרפתי לכתבי חוץ

חברת הכנסת י. תמיר שאל את שר החוץ ביום כ"ה בטבת תשכ"ט (15 בינואר 1969):

ב"הארץ" מיום 9 בינואר 1969 מסופר כלהלן: "הודעת דובר משרד החוץ על האמברגו הצרפתי לא שודרה אתמול בתחנות השידור הזרות העיקריות במערב. הסיבה: ההודעה הוצאה רק בעברית. הודעת התגובה הממשלתית נועדה בעיקר לצרכי הסברה בחוץ. מתברר כי אנשי משרד החוץ ואנשי לשכת העתונות חששו לתרגמה. גם אלה וגם אלה ידעו שההודעה, אשר הוצאה בשם הדובר, נוסחה רובה על-ידי שר החוץ מר אבא אבן, ואחר-כך הובאה לאישורם של ראש הממשלה ושל שר הבטחון. לא נמצא איש שיעו לתרגם את אבא אבן לאנגלית, בהודעה רשמית שבה קובעת כל מלה".

בקשר לגילוי זה יואיל נא השר להשיב:

מה אמת בדיעה?

שר החוץ א. אבן:

לגבי חלקה הראשון של השאלתה: אכן, בגלל עיכוב טכני לא הגיעה אותו לילה הודעת הדובר באנגלית לכתבי העתונות הזרה. לסוכנויות הידיעות וכן לעהונות הישראליות נמסרה ההודעה בלא דיחוי.

הסיפה של הידיעה, שאלה מתייחס השואל, כולה חסרת שחר. כל הודעה של משרד החוץ, לרבות ההודעות המנוסחות על-ידי שר החוץ, מתורגמות מיד לאנגלית על-ידי לשכת הדובר ונמסרות לכתבים הזרים ולסוכנויות הידיעות יחד עם ההודעה בעברית. המתרגמים אינם מעכבים פירסומים מתוך להט הרצון לחוס על השפה האנגלית, כפי שיתברר מקריאת שפתן של ההודעותינו.

15-16. תופעות של אנטישמיות באיטליה

חברת הכנסת ט. סנהדראי שאלה את שר החוץ ביום כ"ו בטבת תשכ"ט (16 בינואר 1969):

איומים טלפוניים באוני אישים יהודים ולא-יהודים, כרוזים אנטישמיים, סיסמאות אנטי-ציוניות ואנטי-יהודיות צצו לאחרונה על קירות הבתים ברומא.

הנני לשאול את כבודו:

1. האם גברה האנטישמיות באיטליה?
2. האם יש מקום לייחס יזמה אנטישמית לאירגון פוליטי מסוים הפועל באיטליה?
3. אם כן, לאיזה אירגון?
4. מה עשה משרדו לבלימת גלי האנטישמיות באיטליה?

מ"ל מונד" הגיע ביום ו' לארץ. במשך השנים האחרונות הוחרם רולו על-ידי פקידים רשמיים של ישראל, אך באורח מסתורי ייחנה הפעם משיתוף הממשלה הישראלית. כפי שנודע הובטחו לו ראינות עם השרים דיין ואבן.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

א. האם מסייר העתונאי רולו בארץ תוך תיאום עם ממשלת ישראל?

ב. האם נכונה הידיעה ששגרירו בפאריס המליץ שלא להעניק למר רולו ראינות עם שרים ישראליים?

ג. אם כן, מדוע הסכימה הממשלה לארגן את ביקורו של מר רולו בישראל?

שר-החוץ א. אבן:

א. העתונאי אריק רולו בילה כמה שבועות בשר-אל. שגרירות ישראל בצרפת קיבלה מאת מערכת עתונו הודעה מראש על כך שעתונאי זה עומד לבקר בארץ.

ב. הידיעה לא נכונה. לא ראיתי צורך להתפנות לראיון עם הכתב הנזכר מטעמים רבים, וזה הדין גם לגבי שר הבטחון, אך הוא שוחח עם פקידים ממשלתיים.

ג. ממשלת ישראל לא אירגנה את ביקורו של מר רולו בישראל, אך סבור הייתי כי לא היתה סיבה לשלול ממנו רשות כניסה לישראל, וזאת בגלל העקרון של "חברה פתוחה", המונח ביסודה של הדמוקרטיה הישראלית. אינני מוכן, בשום פנים, להשלים עם הרעיון שרק עתונאים המסכימים לדעתנו תותר כניסתם למדינת ישראל. אם נאמץ עקרון כזה, היתה מדינת ישראל מדינה שונה מזו שהיתה עד כה.

21-22. הזכרת ההסברה של ישראל בצרפת

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר החוץ ביום ב' בשבת תשכ"ט (21 בינואר 1969):

תוצאות משאל דעת הקהל, שגערך בצרפת, מורה על ירידה באהדה לישראל מ-68 אחוזים ל-28 אחוזים. רבים מהנשאלים הם בלתי-מזדהים, ושומה על ההסברה הישראלית לנקוט יזמה רצינית רחבת ממדים כדי שבלתי-מזדהים אלה לא יגועו לעבר הערבים.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

א. כיצד פועלת ההסברה שלנו בצרפת?

ב. אילו אמצעים נוקט משרד החוץ כדי לעמוד בצרפת נגד תעמולת השלטון הנוקט במסע אנטי-ישראלי?

חבר-הכנסת ש. תמיד שאל את שר החוץ ביום ט"ז בשבת תשכ"ט (4 בפברואר 1969):

לפני שבועיים פורסמו תוצאות משאלי דעת קהל בצרפת, המצביעות על התנגדות מכרעת להחלטת האמברגו נגד ישראל. בעתון "ידיעות אחרונות", מיום 31 בינואר 1969, נמסר כי במשאל דעת קהל, שתוצאותיו פורסמו השבוע, ירדה באופן ברור תמיכת דעת הקהל הצרפתית בישראל בשאלת האמברגו.

אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם ידיעות דלעיל נכונות?

2. האם הותקן מאז במכוניתו של שר החוץ מכשיר קשר מתאים?

3. מתי ניתנה לראשונה מטעם משרד החוץ הודעה לעתונות על ההתקפה על מטוס "אל-על" באתונה?

4. האם נוהגים דוברי משרד החוץ להתקשר באופן קבוע עם עתונאי חוץ היושבים בישראל ומספקים להם ביומם מידע מתאים?

שר-החוץ א. אבן:

לשאלה 1: הכתבה שנתפרסמה ב"דבר השבוע" ושאלה מתייחסת השואל לקתה באי-דיוקים רבים.

אין זה נכון שדובר משרד החוץ השיב ב"אין תגובה" לשאלת הכתב. הדובר אמר לכתב, כי באותה שעה טרם היתה בידו תגובה מוסמכת וכי התגובה תבוא מיד לאחר בדיקתן ואימותן של ידיעות מאתונה. לשאלה 2: התשובה שלילית.

לשאלה 3: תגובה מאת השר ישראל גלילי לה"ת קפת המטוס באתונה פורסמה בשעה חמש אחרי-הצהריים באותו יום. ודעת שר החוץ פורסמה בערך באותה שעה.

לשאלה 4: התשובה חיובית. ההתקשרות היא מיי-דית ומתמדת.

היו"ר י. נבון:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנר.

אורי אבנר (העולם הזה—כוח חדש):

בהתייחס לתשובה לשאלה 2: האם לא סבור שר החוץ, שבאמצעי התקשורת שלו יהיה משרד החוץ פחות אנאכרוניסטי מאשר בתפיסותיו הפוליטיות?

שר-החוץ א. אבן:

הרעיון שבהתקנת מכשיר קשר במכונית שלי נבדק בימים אלה, ואצטער אם אצטרך לוותר על אותה מידת מנוחה מוגבלת.

19. ידיעה על הגדלת הזמנות רוסיה בצרפת

בעקבות האמברגו על ישראל

חבר-הכנסת ש. לורנץ שאל את שר החוץ ביום כ"ו בטבת תשכ"ט (16 בינואר 1969):

בעתון "הארץ" מיום 10 בינואר 1969 פורסם ממקורות דיפלומטיים צרפתיים, שהסובייטים יפצו את צרפת על הפסדים שיגרמו להם האמברגו, על-ידי הגדלת הזמנותיהם בצרפת באורח ניכר.

הנוי לשאול את כבודו:

מה ידוע לכבודו בנדון הנ"ל?

שר-החוץ א. אבן:

אין למשרד החוץ מידע על הידיעה שעליה מבוססת השאלתה של חבר-הכנסת הנכבד.

20. נסיבות ביקורו של העתונאי אריק

רולו בישראל

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר החוץ ביום ב' בשבת תשכ"ט (21 בינואר 1969):

העתונאי הצרפתי האנטי-ישראלי אריק רולו

2. מהי תגובתה המדינית של ישראל במקרה דנן?

חבר'הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום ג' בשבט תשכ"ט (22 בינואר 1969):

נוכח הודעתו הרשמית של שליט מצרים על תמיכת באירגוני החבלה והרצח הפועלים נגד ישראל תוך הפרת צווי הפסקת האש מיוני 1967 — הנני לשאול את כבודו: אילו אמצעים הסברתיים ומדיניים ננקטים על-ידי משרד החוץ הישראלי נוכח הודעתו של שליט מצרים?

שר'החוץ א. אבן:

אמצעי ההסברה הישראליים העמידו את דעת הקהל העולמית במהירות רבה על דברי נשיא מצרים מיד לאחר שנשא אותם. הדבר נעשה הן בעל-פה ובכתב, הן באמצעות נציגויות ישראל בחוץ-לארץ והן באמצעות כתבי חוץ בישראל. העמדנו את העולם על משמעות דברים אלה לעומת התימרון המצרי המילולי הידוע בדבר קבלתה כביכול של מצרים את החלטת מועצת הבטחון. בדרך כלל נקלטו דברינו בעניין זה היטב.

27. שיחת שגריר צרפת עם פקדי משרד החוץ

חבר'הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום ח' בשבט תשכ"ט (27 בינואר 1969):

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מה היה תוכן ההודעה שנמסרה לשגריר צרפת בעת שנפגש עם פקדי משרד החוץ?
2. האם הועברה על-ידי השגריר הודעה רשמית כל שהיא מאת ממשלתו לישראל?
3. אם כן — מה היה תכנה?

שר'החוץ א. אבן:

אינני יודע לאילו פגישה מתייחס השואל הנכבד. מכל מקום, אין זה נהוג למסור תוכן של שיחות דיפלומטיות.

28. אי-הפעלת לחץ על ישראל לפתיחת תעלת סואץ

חבר'הכנסת ד. לוי שאל את שר החוץ ביום ט' בשבט תשכ"ט (28 בינואר 1969):

- א. האם הופעלו על ישראל לחצים בין-לאומיים לפתיחת תעלת סואץ?
- ב. אם כן, מתי הופעלו לחצים אלה ועל-ידי מי?

שר'החוץ א. אבן:

לא הופעל לחץ על ישראל לפתיחת תעלת סואץ שנסתמה על-ידי מצרים.

29—30. הסיבה להקדמת שובו של נציגו באו"ם למקום כהונתו

חבר'הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום י' בשבט תשכ"ט (29 בינואר 1969):

"הארץ" של יום 28 בינואר 1969 מוסר, כי התפתחויות חשובות צפויות סביב שליחותו של שליח

אילו אמצעי הסברה ננקטו על-ידי משרד החוץ מאז החלטתו של הנשיא דה-גול על אמברגו מוחלט כנגד ישראל, כדי להגביר תמיכת דעת הקהל הצרפ-תית בישראל?

שר'החוץ א. אבן:

שגרירות ישראל בצרפת מפתחת פעולת הסברה ענפה בכל החוגים שאליהם ניתן להגיע ובכל אמצעי ההסברה האפשריים. על מנת לקיים ולהגביר תמיכת דעת הקהל הצרפתית בתביעותיה הצודקות של ישראל; ואכן ניתן לומר כי בדעת הקהל מובעת אהדה עמוקה למדינת ישראל.

23. פעולות התנועה למען עצמאות ברטאן

חבר'הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום ב' בשבט תשכ"ט (21 בינואר 1969):

1. האם התנועה לשיחור חבל ברטאן מעול הצרפתים פנתה לישראל בבקשה לסיוע?
2. אם היתה פנייה כזאת — האם נידונה במשרד החוץ האפשרות לחמוק במאבק ברטאן לעצמאות, בכלל זה גם הטלת אמברגו על צרפת?

שר'החוץ א. אבן:

לשאלות 1—2: התשובה שלילית.

24. תגובת יהודים בעולם על האמברגו הצרפתי

חבר'הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום ג' בשבט תשכ"ט (22 בינואר 1969):

לאור הידיעות על חרם המתארגן בקרב יהודי ארצות-הברית וארצות אחרות כלפי צרפת, עקב החלטתו השרידותית של הנשיא דה-גול להטיל אמברגו מוחלט על נשק וציוד צבאי לישראל — הנני לשאול את כבודו:

האם קיים תיאום בין ישראל לבין גורמים יהודיים בעולם אשר החליטו על הטלת חרם כלכלי על צרפת, בתגובה לאמברגו הצרפתי המוחלט?

שר'החוץ א. אבן:

התשובה שלילית. ממשלת ישראל אינה מתערבת בענייניהן של מדינות אחרות.

25—26. תגובה על הכרזת נשיא מצרים בדבר תמיכתו באירגוני החבלה נגד ישראל

חבר'הכנסת י. תמיר שאל את שר החוץ ביום ג' בשבט תשכ"ט (22 בינואר 1969):

נשיא מצרים הכריז אתמול בנאומו בפתיחת מועצת האומה המצרית תמיכתה המלאה של מצרים בטרור המאורגן נגד ישראל.

הנני לשאול את כבודו:

1. מה עושה ישראל כדי להעמיד את דעת העולם על עובדות אלו?

32. תגובה על דברי מזכיר האו"ם בעניין הפעלת לחץ ליישוב הסכסוך במזרח התיכון

חבר-הכנסת נ. פלד שאל את שר החוץ ביום ט"ו בשבט תשכ"ט (3 בפברואר 1969):

לפי הפרסומים בעתונות אמר מזכיר האו"ם, או-תאנט, במסיבת עיתונאים בניו-יורק ב-28 בינואר 1969, כי הוא מצדד בהפעלת לחץ על האו"ם והמעצמות הגדולות למען הסדר במזרח התיכון.

הריני מתכבד לשאול:

1. האם נמצא בידי משרד החוץ הנוסח המדויק של הודעת או-תאנט, והאם תואם הנוסח את פירסומי העתונות?

2. האם קויימו לאחרונה מגעים עם מזכיר האו"ם להבהרת הודעותיו, ואם כן — מה משמעות דבריו על "הפעלת לחץ"?

3. האם הגיבה ישראל על הודעת או-תאנט, ואם כן — מה היתה התגובה?

שר-החוץ א. אבן:

1. בתשובה לשאלה במסיבת עיתונאים ב-28 בינואר בקשר למצב במזרח התיכון אמר או-תאנט בין היתר, כי לדעתו לחץ מוסרי של המעצמות הגדולות בכל הכי וזנים, באמצעות מועצת הבטחון, יהיה רצוי מאוד. הוא הוסיף, שכל האפשר רצוי לחץ כזה לשם קידום הסכם בין הצדדים.

2. ידועה תמיכתו של או-תאנט ביזמה לקיום התייעצויות בין נציגי ארבע מן החברות הקבועות במועצת הבטחון למען יישוב הסכסוך באזורנו. מצדנו הסברנו למזכיר הכללי את עמדתנו בשאלה זו בהודמנויות שונות. איננו רואה ארבע מדינות אלו דווקא כמקור מיוחד לגיבוש מסקנות מוסריות.

3. הנוסח המלא של הדברים שהושמעו במסיבת העיתונאים נמצא בספריית משרד החוץ.

33—35. ידיעות בעתונות על שינויים

בשליחותו של הד"ר יארינג

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר החוץ ביום כ"ג בשבט תשכ"ט (11 בפברואר 1969):

בעתונות העולם התפרסמו לאחרונה ידיעות בדבר שינויים אפשריים במהות שליחותו של הד"ר יארינג.

אי לזאת הנני לשאול את כבוד השר:

1. מה טיב השינויים בשליחותו של הד"ר יארינג?
2. האם השינויים המוצעים הובאו לידיעתך?
3. מה עמדת משרד החוץ בנושא?

חבר-הכנסת א. שוסטק שאל את שר החוץ ביום ל' בשבט תשכ"ט (18 בפברואר 1969):

בעתון "מעריב" מיום 16 בפברואר 1969 נמסר, כי פעילות המעצמות בענייני המזרח התיכון שיבשה את לוח הזמנים של הד"ר יארינג.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?
2. אם כן — האם לפי הידיעות שבידך שוקל הד"ר יארינג את הפסקת שליחותו?

האו"ם, הד"ר יארינג, ולפיכך יקדים מר יוסף תקוע את שובו למקום כהונתו.

הנני מבקש לדעת:

1. האם הידיעה דלעיל נכונה?

2. אם היא נכונה — מה הן ההתפתחויות המאלצות את מר תקוע להקדים שובו למקום כהונתו?

חבר-הכנסת א. שוסטק שאל את שר החוץ ביום י' בשבט תשכ"ט (29 בינואר 1969):

לפי ידיעה בעתון "הארץ" מיום 28 בינואר 1969, מקדים שגריר ישראל באו"ם, מר יוסף תקוע, את שובו למקום כהונתו. הידיעה מוסיפה, כי נסיעתו המוקדמת של מר תקוע נובעת מידיעות על אפשרות של יזמות מצד ד"ר יארינג לכנס ארבע המעצמות לדיון בשאלות המזרח התיכון על-פי יזמת צרפת.

אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם נכונות הידיעות?
2. אם כן — מהי היזמה שעומד ד"ר יארינג לנקוט?
3. האם מסר על כך ד"ר יארינג באופן מוסמך לנציג רשמי של ישראל?
4. מה תגובת ישראל ליזמה כזו?

שר-החוץ א. אבן:

נציגנו באו"ם, השגריר תקוע, היה בארץ בחודש ינואר לשם התייעצות והקדים שובו למקום כהונתו לרגל מספר התפתחויות הנוגעות לאזורנו, ובכלל זה שליחות יארינג והיזמה לקיום שיחות בין נציגי ארבע המעצמות.

31. תגובה על דברי נשיא מצרים

חבר-הכנסת א. שוסטק שאל את שר החוץ ביום י' בשבט תשכ"ט (29 בינואר 1969):

ידיעה בעתון "הארץ" מיום 26 בינואר 1969 מוסרת על איגרת משרד החוץ לנשיא מועצת הבטחון, נוכח דברי הנשיא נאצר מ-20 בינואר 1969.

אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?
2. אם כן — מה נוסחה המדויק של האיגרת שנשלחה?
3. מה הם האמצעים המדיניים הנוספים שנקטו על-ידי משרד החוץ בתגובה לדברי הנשיא נאצר מ-20 בינואר 1969?

שר-החוץ א. אבן:

לשאלה 1: כן.

לשאלה 2: איגרתנו לנשיא מועצת הבטחון מיום 25 בינואר 1969 התפרסמה במסמך או"ם מס' 5/8978 וחבר הכנסת הנכבד יוכל לעיין בה בספריית הכנסת.

לשאלה 3: נציגי ישראל ברחבי עולם נתבקשו להביא דבר תגובתנו לידיעת משרדי החוץ בארץ שירותם בלוויית הסברים המתבססים על חומר רקע שהומצא להם על-ידי משרד החוץ.

1. אילו פעולות ננקטות, ועל-ידי אילו גורמים, לגבי פינוי תעלת סואץ?

2. מה עמדת הממשלה לגבי הפעולות האפשריות לפינוי התעלה?

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר החוץ ביום ב' באדר תשכ"ט (20 בפברואר 1969):

כבוד השר מתבקש להשיבני:

א. האם פתה מצרים באמצעות ראש משקיפי האו"ם לישראל בבקשה להסדיר חילוף האניות באזור תעלת סואץ?

ב. אם כן, מה היתה תשובתנו לפניה זו?

חבר-הכנסת נ. פלד שאל את שר החוץ ביום ו' באדר תשכ"ט (24 בפברואר 1969):

בקשר לפירסומים על התכונה לעריכת סקר לקראת חילוצן של האניות התקועות בתעלת סואץ דרומה — הריני מתכבד לשאול:

1. האם היו מגעים או פניות בנושא זה לממשלת ישראל, ואם כן — מצד אילו גורמים?

2. האם עומדת בעינה עמדתה החיובית של ישראל לגבי אפשרות חילוף האניות דרומה, בהסכמתה של ישראל?

שר-החוץ א. אבן:

נודע לנו שלאחרונה היו מגעים בין נציגי בעלי האניות התקועות בתעלת סואץ לבין שלטונות מצרים לגבי אפשרות סקר בחלק הדרומי של התעלה לשם חילוף האניות התקועות, אך לא היתה פנייה רשמית לממשלת ישראל בנדון.

41—42. ביקורו של דיפלומט אמריקני ברצועת עזה

חבר-הכנסת א. טיאר שאל את שר החוץ ביום כ"ט בשבט תשכ"ט (17 בפברואר 1969):

בעתון "הארץ" מיום 11 בפברואר 1969 נמסר, כי שליח הנשיא ניקסון ביקר ברצועת עזה דן שם בבעיה הפלשתינאית.

אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?
2. אם כן — מה הוא טיב השליחות?
3. עם מי נועד השליח?

חבר-הכנסת א. שוסטק שאל את שר החוץ ביום ל' בשבט תשכ"ט (18 בפברואר 1969):

עתון "מעריב" מיום 10 בפברואר 1969 מוסר, כי דיפלומט אמריקני ביקר ברצועת עזה בשליחות הנשיא ניקסון.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?
2. אם כן — עם מי נפגש הדיפלומט האמריקני?

שר-החוץ א. אבן:

לא היו דברים מעולם. אחד מפקידי השגרירות האמריקנית ביקר שיגרנית ברצועת עזה ואחד

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום ו' בניסן תשכ"ט (25 במאדרס 1969):

ביום 23 במאדרס 1969 התפרסמה בעתון "הארץ" ידיעה, כי הד"ר יארינג שינה את אופי שליחותו ונטל לעצמו יזמה עצמאית של מתווך. הידיעה מוסיפה, כי ישראל קיבלה למעשה את השינוי באופי השליחות.

אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?
2. אם כן — האם הסכימה ישראל לשינוי מעמדו של הד"ר יארינג והפכתו למתווך?
3. אם לא — מהי עמדת ישראל לגבי שינוי מעמדו של הד"ר יארינג כאמור?
4. האם הביעה ישראל הסתייגות ממעמד המתווך של הד"ר יארינג?

שר-החוץ א. אבן:

אין סימוכין לדעה שהשגריר יארינג שוקל הפסקת שליחותו או שינוי באופי השליחות, אשר מהותה נקבעה בסעיף 3 של החלטת מועצת הבטחון מ-22 בנובמבר 1967.

עם זאת אציין — כפי שעשיתי בכמה הזדמנויות — שהיזמה לקיום התייעצות בין ארבע המעצמות על המצב באזורנו עיכבה את פעולתו הנוספת של השגריר יארינג.

36. הסכם בדבר אי-הפצתו של הנשק הגרעיני

חבר-הכנסת א. טיאר שאל את שר החוץ ביום כ"ג בשבט תשכ"ט (11 בפברואר 1969):

אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם נערכה לאחרונה פנייה רשמית מצד ארצות-הברית לישראל בדבר חתימה על ההסכם לאי-הפצתו של הנשק הגרעיני?
2. אם כן — מה היתה תגובת ישראל?

שר-החוץ א. אבן:
התשובה שלילית.

37—40. עמדתה של ישראל לגבי אפשרות חילוף האניות התקועות בתעלת סואץ

חבר-הכנסת א. אבנר שאל את שר החוץ ביום כ"ט בשבט תשכ"ט (17 בפברואר 1969):

"מעריב" של יום 14 בפברואר 1969 מוסר, כי ממשלת מצרים הודיעה, שהיא נענית בחיוב להצעת בעלי האניות הלכודות בתעלת סואץ לערוך סקר בחלק הדרומי של התעלה, בהמשך הידיעה נאמר, כי סקר קרקעית התעלה יערך לאורך 40 ק"מ, מן האגם המר הגדול דרומה עד לסואץ.

הנני מבקש לדעת:

1. האם נכוונתה של ממשלת מצרים לביצוע הסקר הנ"ל הובאה גם לידיעת ישראל?
2. האם הודיעה ישראל לבעלי האניות על הסכמתה לביצוע סקר זה?

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום א' באדר תשכ"ט (19 בפברואר 1969):

אבקש את כבוד השר להשיבני:

כל יום. ביקשנו מאת הנציגות באתונה להכריז מיד כאשר תתקבל ידיעה על סיום החקירה.

46. הסיבה לאי־פנייתו של ישראל למועצת הבטחון לאחר ההתקפה על מטוס "אל־על" בציריך

חבר־הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום ז' באדר תשכ"ט (25 בפברואר 1969):

1. האם פתחה ישראל למועצת הבטחון לאחר ההתקפה על מטוס "אל־על" בציריך?
2. אם לא נערכה פנייה כנ"ל — מה סיבת הדבר?

שר־החוץ א. אבן:

לשאלה 1: לא.

לשאלה 2: לא פנינו למועצת הבטחון, לאור נסי־יונו: עם המוסד הזה בבואו לטפל בעניינים שאנו מעלים לפניו. אי־אפשר לסמוך על מועצת הבטחון בהרכבה הנוכחי, אפילו בעניין כמו חופש הטיס הבין־לאומי. הערכתי היא כי מועצת הבטחון לא היתה מקבלת החלטת המוקיעה מעשי זוועה כתקיפת המטוס בציריך.

לא החלטנו מעולם לא לפנות למועצת הבטחון, אך בכל פנייה צריכה להיות הערכה מציאותית של הסיכוי.

47. עמדתה של ממשלת ארצות־הברית לגבי יישוב הסכסוך במזרח התיכון

חבר־הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום כ' באדר תשכ"ט (10 במארס 1969):

בידיעה שנתפרסמה ב"הארץ" של יום 7 במארס 1969 נמסר, כי לפי הנתונים הנמצאים כיום בידי ישראל, ושבחלקן הושגו על סמך אינפורמציה שנמסרה לשגריר רבין בווינגטון, אימץ לעצמו הממשל החדש בארצות־הברית כמה יסודות מן העמדה האמריקאית הקודמת, שנקבעה על־ידי הנשיא הקודם.

הנני מבקש לדעת:

1. האם הידיעה דלעיל נכונה?
2. אם הידיעה נכונה — האם נמסרה אינפורמציה כלשהי לישראל על קווי מדיניות של הממשל הקודם בארצות־הברית לגבי בעיות האזור, שלא אומצו על־ידי הממשל החדש?

שר־החוץ א. אבן:

עמדת ממשלת ארצות־הברית מוצאת ביטוי בפי דובריה. השוואת עמדה זו עם עמדת הממשל הקודם יכולה להיעשות על־ידי בדיקת ההודעות הפומביות של הממשל, לרבות זו של סגן שר החוץ מר סיסקו ב־24 באפריל, אם חבר הכנסת יעיין באותה הודעה, יתברר כי ארצות־הברית דוגלת בכמה עקרונות שניסוחם לא נשתנה מאז יוני 1967. מאידך גיסא, פועלת המדיניות האמריקאית בהקשר חדש, לאמור: היא מדגישה את הצורך לעשות מאמץ הידברות עם ברית־המועצות. ואילו אנו סבורים כי תפקיד ברית־המועצות ביזימת המלחמה ובעיבוד התקדמות לשלום, על־ידי מידוך חימוש, אינו מזכה אותה למעמד מרכזי במאמצים לקי־דום השלום באזורנו.

עלי להוסיף, כי ניסוחי המדיניות האמריקאית מאז

מתושבי המקום בשיחתו עם עתונאי הכתיר אותו "שליח הנשיא ניכסון".

43. הכחשת ידיעה על דרישת הבהרות בעניין החזרת שטחים

חבר־הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום ל' בשבט תשכ"ט (18 בפברואר 1969):

בעתון "הארץ" מיום 13 בפברואר 1969 נמסר, כי שגריר ארצות־הברית באו"ם, צ'רלס יוסט, תבע משגריר ישראל, יוסף תקוע, הבהרות בעניין החזרת שטחים.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?
2. אם כן — אילו הבהרות ניתנו לשגריר יוסט?

שר־החוץ א. אבן:

לשאלות 1 ו־2: התשובה שלילית.

44. הכחשת ידיעה שמשלחת צרפת באו"ם ניתקה מגיעה עם נציגי ישראל

חבר־הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום ו' באדר תשכ"ט (24 בפברואר 1969):

"מעריב" של יום 20 בפברואר 1969 מוסר, כי מאז נקטה צרפת ביזומה לשיחות בין ארבע המעצמות הגדולות על המזרח התיכון, ניתקה משלחתה באו"ם את כל מגיעה עם נציגי ישראל.

הנני מבקש לדעת:

האם יש אמת בידיעה זו?

שר־החוץ א. אבן:

לא היו דברים מעולם.

הי"ר י. נבון:

שאלה נוספת לחבר־הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

כבוד השר, האם בדקה המשלחת באו"ם את הטענה, שאישיות בכירה במשלחת האמריקאית השמיעה הערה אנטישמית בזמן האחרון?

הי"ר י. נבון:

השר פטור מלהשיב לשאלה זו כלשאלה נוספת, כי היא איננה קשורה לשאלתה זו.

45. חקירת המתנקשים במטוס "אל־על" באתונה

חבר־הכנסת נ. פלד שאל את שר החוץ ביום ו' באדר תשכ"ט (24 בפברואר 1969):

הריני מתכבד לשאול:

1. האם נסתיימה חקירת המתנקשים במטוס "אל־על" באתונה?
2. האם נמסרו לשלטונות ישראל ממצאי החקירה?
3. מתי יועמדו המתנקשים למשפט?

שר־החוץ א. אבן:

חקירה המוקדמת של המתנקשים טרם נסתיימה. יחד עם זאת, עלי להעיר כי החקירה עשויה להסתיים

חוברת כ"ה, ישיבה ת"ד
— שאלות ותשובות (אבן, נבון, אבנר, ורדיגר, פלד) —

50. מגבלות נציגי ישראל בחוץ-לארץ לגבי הבעת דעות בענייני דת

חבר-הכנסת א. אבנר שאל את שר החוץ ביום ו' בניסן תשכ"ט (25 במרס 1969):

נוכח הדרישה שהועלתה לאחרונה להחזרתו של הסופר אהרן מגד מכהונתו כנספח לענייני תרבות בשגרירות ישראל בלונדון, הנני מבקש לדעת:

1. האם השקפתו הדתית או החילונית של נציג דיפלומטי ישראלי מהווה אחת הסגולות המכשירות נציג לכהן בתפקידו?

2. האם זכאים נציגים ישראליים, במיוחד נספחים לענייני תרבות, לבטא השקפותיהם בענייני דת?

3. האם הוגבלו אי-פעם נספחים כנ"ל בהשמעת דעותיהם בנושא דלעיל?

שר-החוץ א. אבן:

לשאלה 1: משרד החוץ אינו בודק את השקפותיו של עובד או נציג כלשהו בשירות בחוץ-לארץ לגבי ענייני דת, כשם שאינו שואל על דעותיו הפוליטיות. מכאן שהשקפה דתית או חילונית איננה סגולה או כישור לכהן בתפקיד. מאידך גיסא, ידיעה והתמצאות באמונת ישראל, בתולדות העם וביצירתו המקורית הן סגולות הכרחיות לכל מי שיוכח לייצג את המדינה בחוץ-לארץ.

לשאלות 2 ו-3: נציגי ישראל, ובמיוחד נספחים לענייני תרבות והסברה, אינם רשאים להביע בפומבי דעות בענייני דת אשר יש בהן משום פגיעה ברגשותיהם של חלק ניכר של הציבור הישראלי או הקהילות היהודיות בחוץ-לארץ.

היו"ר י. נבון:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנר.

אורי אבנר (העולם הזה—כוח חדש):

לגבי התשובה האחרונה—האם זה נכון גם לגבי התבטאויות שיכולות לפגוע באתאיסטים ובאנשים אחרים שאינם דתיים?

שר-החוץ א. אבן:

אין תפקידם של נציגיו דווקא לפגוע ברגשות. אולם הואיל והם מייצגים את מדינת ישראל—הרי מדינת ישראל מורכבת מכמה גורמים וכמה יסודות, ומהם בודאי המורשה הרוחנית של ישראל, ואי אפשר, לדעתי, לייצג את מדינת ישראל בלי להזדקק ליצירתה המקורית ורבת התעודה ביותר של האומה העברית, לאמור: מורשתה הדתית.

51. התחשבות שלטונות הצבא הבריטי בחורם הערבי

חבר-הכנסת נ. פלד שאל את שר החוץ ביום כ"ז בניסן תשכ"ט (15 באפריל 1969):

לפי "מעריב" מ-4 באפריל 1969 הודיע בבית הנבחרים המיניסטר הממונה על המינהל של כוחות הצבא, שהתנ"ך אינו כלול ברשימת ספרים פרי עטם של סופרים יהודיים, ששלטונות הצבא הבריטיים ממליצים לחיילים שלא ליטול עמם בעת יציאתם לתפקידים מסוימים במדינות ערב.

1967 ואילך אינם ניסוחים ישראליים. מדיניות ישראל היא זו שנקבעה על-ידי הממשלה והכנסת.

היו"ר י. נבון:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנר.

אורי אבנר (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד השר, האם לגבי הערכת העמדות האמריקאיות יש שינויים או הבדלי הערכה בין כבוד השר ובין השגריר בווינגטון?

שר-החוץ א. אבן:

במשרד החוץ נתקיימה לאחרונה התייעצות על מכלול יחסי ישראל וארצות-הברית, והדעות וההערכות אשר הביע השגריר נתקבלו על דעתי ועל דעת כל המשתתפים בהתייעצות. על כן התשובה על השאלה הנוספת הזאת היא שלילית.

48. מגעים בין נציגי ארצות-הברית ונציגי מצרים

חבר-הכנסת א. אבנר שאל את שר החוץ ביום כ' באדר תשכ"ט (10 במרס 1969):

העתון הקאהירי "אהראם" טוען בגליון יום 28 בפברואר 1969, כי בין ארצות-הברית למצרים עומדות להיערך שיחות על המזרח התיכון בפאריס, ב-7 במרס.

הנני מבקש לדעת:

האם הודיעה ממשלת ארצות-הברית לממשלת ישראל על כוונתה לקיים שיחות כנ"ל?

שר-החוץ א. אבן:

קורה לעתים תכופות שהעתון "אהראם" כותב דברים שאינם כלילי הדיוק. מתקיימים בוודאי מגעים רבים בין נציגי מצרים ונציגי ארצות-הברית. ממשלת ארצות-הברית אינה מסתירה את העובדה כי קיימים מגעים רצופים בינה לבין ממשלת מצרים. אך אין בידי לאשר כי מדובר ב"שיחות על המזרח התיכון".

49. שלילת ידיעה על הצעה להציב כוחות אמריקניים וסובייטיים במזרח התיכון

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר החוץ ביום א' בניסן תשכ"ט (20 במרס 1969):

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם הציעו לישראל במסגרת הצעות השלום של מדינות, אישים וגופים ברחבי תבל, להציב בגבולותינו כוח שיטור אמריקני-סובייטי?

2. אם כן, מי הוא בעל ההצעה?

3. האם הובהר לראשי ארבע המעצמות הגדולות, כי ישראל תתנגד להצבתו של כוח כזה בלי הסכמי שלום חוזיים?

4. מה היתה תגובת המעצמות להבהרה זו—אם אכן היתה כזו?

שר-החוץ א. אבן:

לשאלה 1: התשובה שלילית. לא עלתה ולא קיימת שום הצעה להצבת כוחות אמריקניים וסובייטיים במזרח התיכון.

שאלות 2, 3 ו-4 אינן מתעוררות איפוא.

לשאלה 4: אני מפנה תשומת-לב לתשובתי על קבוצת שאלות ב'14 במאי, בעניין זה.

54. עמדת ישראל לגבי פתרון בעיית הפליטים הערביים

חברי הכנסת א. טיאר שאל את שר החוץ ביום י"ח באייר תשכ"ט (6 במאי 1969):

ביום ג', 7 באפריל 1969, מסר עתון "הארץ", בצטט את ה"ניו יורק טיימס", כי בשיחות ארבע המעצמות יש הסכמה כי ההסדר המדיני מחייב "עיסקה כוללת", אשר תכלול גם הסכמים על בעיית הפליטים ומעמד ירושלים.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נמסר לישראל על תוכן השיחות בין המעצמות, הכוללות ידיעה זו?
2. האם הבהירה ישראל למעצמות לפני התחלת שיחותיהן, כי מעמד ירושלים המזרחית הוא סופי ואינו ניתן לעירעור?
3. האם הבהירה ישראל את עמדתה לגבי בעיית הפליטים?
4. אם כן, מהיו?

שר החוץ א. אבן:

לשאלה 1: כן.

לשאלה 2: ממשלת ישראל הבהירה כי לא חלה תמורה בעמדה, שהסבירה לכל ממשלות העולם באמצעות מכתבי למוכיר הכללי של האו"ם ב-7 ביולי 1967.

לשאלה 3: עמדת ישראל בעניין פתרון בעיית הפליטים הובהרה במדויק בנאומי בעצרת האו"ם ב-8 באוקטובר 1968. אנו מבהירים כי ישראל תתרום לפתרון בעיה זו במסגרת השלום, אך תרומה זו תבצע מהחלטתה החפשית והריבונית של ישראל. אין לאנשים שמחוץ לתחום ישראל חופש בחירה עקרוני לתחילה לגבי כניסה לתחום ישראל, מעבר למה שקובע החוק הישראלי. ליש-ראל הריבונית הזכות — השייכת לכל מדינה ריבונית בעו-לם — להחליט על מתן או אי-מתן זכות הכניסה וההת-אזרחות, לפי שיקולי ריבונותה, בטחונה ושלומה הפנימי והחיצוני, ובהתאם לערכים האנושיים שכל מדינות העו-לם חייבות בהם במידה שווה.

היו בעולם בעיות פליטים עוד יותר גדולות מאלו שנוצרו על-ידי המלחמה שיומו מדינות ערב נגד ישראל. העקרונות שהופעלו לגבי פתרון אותן בעיות כוחם יפה גם לגבי בעיה זו.

לשאלה 4: ההצעות שהצעתי בעצרת האו"ם ב-8 באוקטובר 1968 קיימות ושרירות.

אנו מציעים כינוס ועידה בין-לאומית עוד לפני השלום, בהשתתפות ממשלות המזרח התיכון, המדינות המסייעות להחזקת מוסדות הסיוע והשיקום, והסוכנו-יות המיוחדות של האו"ם, כדי לעבד תכנית חומש לפת-רון בעיית הפליטים.

במשא-ומתן עם ממשלות ערב על כריתת חווי שלום מוכנים אנו לדיון יסודי ומקיף על בעיות פלי-טים, מיצויים, פיתוח וכיוצא בהן. בעיית הפליטים נוצרה על-ידי מלחמה, ותפתר על-ידי שלום.

אם כי אין אפשרות לפתרון יסודי בלי השלום,

עם כל ההערכה ליחס המיוחד לתנ"ך, שנתגלה בהודעה הנ"ל, הריני מתכבד לשאול:

האם ידועה לכבודו רשימת הספרים "פרי עטם של סופרים יהודיים", ששלטונות הצבא הבריטיים כללו אותם באותה מעין-רשימה-שחורה, ואם ידועה לכבודו הרשימה — מהיו?

שר החוץ א. אבן:

למיטב ידיעתי אין קיימת רשימה כזאת. ההמלצה שאליה מתייחסת השאלתה עוררה, כפי שבודאי ידוע לשואל הנכבד, תגובה כללית בציבור ובעתונות בבריטניה, שנושאה אופי של תמיהה וגיוחך נוכח החששות המופרזים מפני החרם הערבי.

52. אינפורמציה לישראל על דיוני ארבע המעצמות בענייני המזרח התיכון

חברי הכנסת א. אבנר שאל את שר החוץ ביום כ"ז בניסן תשכ"ט (15 באפריל 1969):

1. האם לאחר שהחלו דיוני ארבע המעצמות בשאלת המזרח התיכון נמסרה על-ידי ארצות-הברית לישראל אינפורמציה כלשהי על מהלך שיחות אלו?
2. אם נמסרה אינפורמציה — מהיו?

שר החוץ א. אבן:

אנו מקבלים ידיעות שוטפות על מהלך השיחות של שגרירי ארבע המעצמות באו"ם. מאחר שאינפור-מציה זו חסויה — אני נוהג למסור אותה לוועדת החוץ והבטחון. מאידך גיסא, עמדת ארצות-הברית הוסברה בפומבי, ובמיוחד בנאומיו של עוזר מזכיר המדינה מר סיקסו. אני מפנה תשומת-לב מיוחדת לנאומי ב-26 באפריל 1969.

53. דיווח לישראל על שיחות ארבע המעצמות ועמדת ארצות-הברית

חברי הכנסת א. שוסטק שאל את שר החוץ ביום י"ח באייר תשכ"ט (6 במאי 1969):

עתון "מעריב" מיום 6 באפריל 1969 מוסר כי ישראל אינה מקבלת דיווח על מהלך השיחות המתקיי-מות בין ארבע המעצמות בענייני המזרח התיכון. ומצב המלחמה בין ישראל לארצות הערביות.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?
2. לפי מיטב הידיעות שבדי השר — מי נוסף לממשלות שנוציגותיהן משתתפות בשיחות מקבל דיווח שוטף על מהלך השיחות?
3. האם ידוע לכבוד השר מה היא העמדה שמציגה משלחת ארצות-הברית בשיחות?
4. היכול כבוד השר למסור על כך לכנסות?

שר החוץ א. אבן:

לשאלה 1: הידיעה אינה נכונה. ישראל מקבלת דיווח מתמיד ורצוף על אותן שיחות.

לשאלות 2-3: הנוציגים האמריקניים מביעים עמ-דות לפי ההגדרות שקבעה המדיניות האמריקנית מיוני 1967 עד היום. בינתיים פורסמו הגדרות של מדיניות זו על-ידי נציגים ודוברים של הממשל.

שר-החץ א. אבן:

ראה תשובתי על קבוצת שאלות בנושא זה, מיום 14 במאי 1969.

**56. ידיעה על הסכמה להצעות להסדר
מזרח התיכון מטעם ארבע המעצמות**

**חבר-הכנסת ש. תמיד שאל את שר החץ ביום י"ח
באייר תשכ"ט (6 במאי 1969):**

העתון "מעריב" מיום 10 באפריל 1969 מצטט את ה"ניו-יורק טיימס", המוסר על רעיונות יסוד של הסדר מטעם ארבע המעצמות שיוכלו להתקבל על-ידי ישראל.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?
2. האם נמסרו הצעות אלו לנציגים ישראלים רשמיים?
3. אם כן, מה כוללות הצעות אלו?
4. מה היא תגובת ישראל להצעות אלו?

שר-החץ א. אבן:

לשאלות 1 ו-2: התשובה שלילית.

ואף על פי שהפתרון מחייב פעולה בין-לאומית ואזורית, ולא ישראלית בלבד, הרי בודקים גורמים ממשלתיים בהגת ראש הממשלה את בעיות הפיתוח והתעסוקה בשטח הממשל, תוך שימת לב מיוחדת להשלכות האפשריות לגבי הפליטים, בזמן שיקדם לכינון השלום.

**55. העמדות של ארצות-הברית ושל
צרפת בדיוני ארבע המעצמות**

**חבר-הכנסת ש. תמיד שאל את שר החץ ביום י"ח
באייר תשכ"ט (6 במאי 1969):**

על התקרבות בין ארצות-הברית וצרפת בשאלת הגבולות בדיוני ארבע המעצמות בשאלת המזרח התיכון, הנערכים בניו-יורק, כתב עתון "מעריב" מיום 18 באפריל 1969.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מה נמסר למשרד החץ על השיחות הנערכות בין ארבע המעצמות בשאלת המזרח התיכון?
2. במה התקרבו עמדות ארצות-הברית וצרפת בשאלת הגבולות המוצעים?
3. מה היא עמדתה העכשווית של ארצות-הברית כפי שהוצעה לישראל בשאלת הגבולות?

**ה. חוק החברה לישראל בע"מ, תשכ"ט—1969
(המשך הדיון)**

הי"ד י. נבון:

אנחנו עוברים לסעיף ג' בסדר-היום: חוק החברה לישראל בע"מ, תשכ"ט—1969, קריאה ראשונה, המשך הדיון. רשות הדיבור לחבר-הכנסת בדר, ואחריו לחבר-הכנסת דגני.

יוחנן בדר (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. הייתי נוכח באולם בנייני האומה כאשר צץ שם הרעיון להקים חברה גדולה, בהון של 100 מיליון דולר, על-ידי יהודים טובים וחשובים שהשתתפו באותה ועידה, וכוונתה של החברה לסייע לפיתוח הארץ. כולנו היינו אז נרגשים, כי התופעה הנפלאה של האהבה לישראל, היוקדת בלבותיהם של רבבות יהודים בעולם, בפרט כאשר ישראל נמצאת במצוקה, היא תופעה הנותנת לכולנו עידוד רב.

אני חושב כי ההצעה שלפנינו היא "אנטי-קליימט" לאותה שעה. עלי לומר שעם כל הבנת, שניסיתי לגייס כדי שאוכל להיות מרוצה מהצעה זו, לא הצלחתי. ראשית, הצעה זו פוגעת בכלל הגדול של החקיקה במדינה מסודרת — הוא הכלל שהחוק חייב להיות כללי, לגנוע לכל אחד מתוך שוויון. יש כמובן בחקיקה המקובלת גם יוצאים מן הכלל, שהם לפעמים הכרחיים, לפעמים יש להם סיבות מיוחדות, לא תמיד מוצדקות. הדוגמה האופיינית היא הזכויות לפעולה שמטבע הדברים, אם מסיבות פיסיות ואם מסיבות כלכליות, צריך למסור אותה רק לגורם אחד. לדוגמה: הזכויות של חברת החשמל. אני חושב שגם מבחינה כלכלית טוב הדבר למדינה שיש בה חברת חשמל אחת. כן

אני מניח שלא היה טוב אילו היו שתיים, שלוש או ארבע חברות מנצלות את אוצרות ים המלח, ולכן נתננו זכיון. הוא הדין לגבי צינור הנפט אילת—אשדוד. אולם גם במקרים אלה מדינה מתוקנת שוקלת למי לתת זכיון. מכל מקום היה זה עניין אדמיניסטרטיבי לפני שנתקבל חוק הזכויות הדרוש.

היה במדינה מקרה של חוק מיוחד מסוג אחר — היה זה חוק העובד של הנשיא הראשון. אני נאמתי בכנסת נגד החוק ההוא, משום שאפילו לנשיא לא צריך לתת פריבילגיה כזאת. במקרה זה אין הפריבילגיה ניתנת על זכויות של עבר, אלא על חשבון העתיד.

הייתי מבין אילו הוציעה הממשלה חוק אשר יבטיח את הזכויות המוצעות בחוק זה לכל חברה אשר תבוא ותמלא את התנאים וההתחייבויות הכתובים בחוק זה. אינני מבין איך נוכל לעמוד אם תבוא קבוצה אחרת ותאמר: אנחנו רוצים למלא אחרי כל התנאים הכתובים בחוק זה ולקבל את כל הזכויות שנותנים בו לחברה לישראל בע"מ. מה נעשה אז, האם נחוקק חוק שני? הרי זה מגוחך. ואם תבוא חברה שלישית, נחוקק חוק שליש?

ברור שאם רוצים להעניק את הזכויות האלה, הן צריכות להיות פתוחות מראש לכל מי שיבקש אותן בתנאים שווים.

קוראים לחברה זו — "החברה לישראל בע"מ". אנחנו יודעים שכל משקיע, אפילו קטן, כאשר הוא מבקש זכויות, הוא אומר: מה שאעשה, לא אעשה חס וחלילה כדי להרוויח; מה שאעשה, הרי זה טוב למדינה.

הדבר שמבנה ההון, שמדובר עליו כאן, פותח דרך להקצות 20% של המניות בלירות ישראליות. למי?

צריך גם להבין שאלה מניות לא כל-כך רגילות. הצעת חוק זו מעניקה זכויות-יתר לא רק לחברה, כי אם גם לבעלי המניות. האם פירוש שתהיה אמיסיה והזמנה לציבור לרכוש מניות נוחות כל-כך — בלי מס הכנסה, בלי מס בולים, בלי זה ובלי זה — בלירות ישראליות? ואם כן, מי הם האנשים האלה, אדוני סגן שר האוצר, אשר יזכו ליהנות מזכויות אלה? מה זכות מיוחדת יש להם, ואיזה אופי יש להם, שנותנים להם 20% פריבילגיות? ומה יאמרו שאר האנשים שלא יוכלו לרכוש מניות אלה, שלא יוכלו להזמין אותן בלירות?

אבל אין זה הכל. יש לנו חוק לעידוד השקעות הון. אחד הכללים — אמנם לא כלל אבסולוטי — או התנאים למתן אישור למפעל, תנאי חשוב הקובע במקרים לא מעטים, הוא התנאי שהחברה המבקשת את האישור בנויה על מטבע-חוץ. במקרים רבים דבר מכריע הוא, שתכנן הרוצה לבנות מפעל מאושר תגייס הון בחוץ. יתר על כן, אם מדובר באישור דו"ח חדשי ושנתי של מרכז ההשקעות מבדילים בין השקעות בלירות לבין השקעות בדולרים.

אני שואל את עצמי עוד דבר: מה יאמר משקיע הון, אשר משקיע במטבע-חוץ ומקבל זכויות קטנות יותר מאשר אותם אנשים אשר לפי החוק ירכשו 20% של המניות, כלומר 6 מיליון דולר, שהם כ-20 מיליון לירות, במטבע ישראלי, ויקבלו זכויות גדולות יותר?

העובדה שכאן מדובר בסכום גדול איננה יכולה להיות הקובעת כשלעצמה. כי סוף כל סוף, כבר יש כאן איזו ירידה מקנה-המידה. חשבנו שתוך חודש-חדשיים יהיו 100 מיליון דולר לחברה הזאת. עברה שנה ויותר. עכשיו מתנים תנאי שהחברה תגייס 30 מיליון דולר. היא לא גייסה את הסכום הזה. אני זוכר אותו תנאי כתוב בחוזה מסויים, שהחברה מסויימת, חזקה כסלע, קיבלה על עצמה לגייס הון לבניית בית-מלון מסויים על-ידי איגרות-חוב. טוב, אני יודע מה זה יעלה למדינה — תכנית לגייס הון על-ידי איגרות-חוב בחוץ-לארץ שעדיין לא הופצו. אבל העיקר לגבי דירי זוהי הגישה הקיימת אצלנו לגבי הון גדול מאוד. אנו נוקטים גישה מיוחדת להון גדול.

לפני שנה בערך הוגשה לוועדת הכספים הצעה מוזרה בקשר עם ניכויים ממס הכנסה. כיום כלולה הצעה זו בחוק, בסעיף החדש, סעיף 46 לפקודת מס הכנסה. נאמר שאם חברה, שהכנסתה השנתית היא 200,000 לירות ויותר, תתרום אחת מחמש מאשר 20,000 לירות למטרה ציבורית (סעיף 9א) לאותה פקודת מס הכנסה, כי-אז תינהג מפטורים ומניכויים גדולים ממס הכנסה. וזאת זו לא ניתנה לאדם או חברה שהכנסתה היא רק 100,000 לירות, ואשר תורמים 20,000 לירות, אף-על-פי שכאן מדובר בהכנסה קטנה יותר. וזאת זו לא ניתנה לאדם שמחצית הכנסתו תינתן כתרומה למטרה ציבורית. התנאי הראשון בדבר סכום של 20,000 לירות, שהוא רק 10% מן ההכנסה, פירושו הכנסה מינימלית של 200,000 לירות. והפטור או הניכוי לגבי יחיד או חברה יינתן רק על 10% מן המס. כאשר הבענו פליאה על כך

במקרה זה אני מאמין שיוזמי חברה זו, בכל אופן אלה שראינו אותם בוועידה, באמת חושבים על טובת המדינה, אבל הם חושבים גם על רווחים, על הכנסות, כי לולא היו חושבים על הכנסות, לא היו דורשים חוק, לא היו דורשים אותן זכויות-יתר.

למה חברה זו היא חברה לישראל? כל חברה שקמה בישראל לצרכים קונסטרקטיביים, לקידום המשק, היא חברה לישראל. האם גם השם הזה יהיה מוגזל? אולם השם עצמו אינו חשוב כל-כך.

הובטחו בהצעת החוק לחברה זו זכויות, בעיקר פיסקליות. בסעיף 5 אמר, בין השאר, כי חברה זו תהיה פטורה מכל המסים, מלבד מס חברות בשיעור שלא יעלה על 28%. זוהי הצעה שאנחנו מקבלים בכנסת בשנת 1969!

אני שואל: למה ביקשה החברה הזאת, ואם לא ביקשה — למה היא מקבלת פטור מהיטל בטחון? אני רואה את היטל הבטחון כעיסור רב-כבוד לכל אזרח המשלם אותו. להציע היום לחברה, אשר מדובר על אופיה המיוחד, והנקראת "החברה לישראל", פטור גם מהיטל בטחון? אני חושב שדבר לא-טוב הוא. ואין אני מדבר על סך המסים. הייתי מעדיף לתת לה איזה פטור אחר. אולם חושבני, שתהיה זו שגיאה גדולה, במצב שלנו, לתת פטור מהיטל בטחון, כשיש לו אופי מסויים — לאומי, חברתי, סוציאלי. לא צריך שמישהו ידרוש פטור כזה וגם לא צריך שהמדינה תיתן אותו.

יש עוד בעיה: מדוע בעצם מעניקים את הזכויות האלה? כתוב בחומר שתחת יד, שזה על שום אופיה של החברה ומיבנה ההון שלה. אשר לאופי — אינני יודע מה זה. לשום חברה אין אופי. אופי יש לבני-אדם. אינני יודע אם הכוונה לאופיו של הטיפול בסירה-ליאונה. אינני יודע אם הכוונה לאופיים של אותם אנשים אשר ראינו אותם שם, ושאיננו חושבים שהם בעלי אופי טוב מאוד — האנשים אשר ראינו בוועידה, שרק כבוד אנחנו ולוקים להם.

אבל מה זה מבנה ההון? אני רואה שיש הגבלה לגבי גיוס ההון, כלומר, עד שיגויסו לפחות 30 מיליון דולר, שזה סכום בעל-משקל. אולם כאשר אני קורא סעיף 10 של החוק, המסדיר ביתר פירוט את בעיית 30 מיליון הדולר, הרי נזכרים שם דולרים ונזכרים גם סכומים שאמנם יש להם קשר עם דולרים, אבל אינם דולרים; סכומים, שבזמנו החליף מישהו בלירות, יתקבלו כדולרים; כספים של איגרות-חוב, שיתקבלו כאילו היו מזומנים בדולרים. אין אני יודע באילו מק-רים ייראו כספים אלה כדולרים, ובאילו מקרים — לא ייראו כדולרים. האם כל מי שאי-פעם החליף דולרים בלירות יוכל להיות בעל מניות? האם תהיה זו אמיסיה פתוחה לציבור כולו? האם כל מי שיש לו איגרות-חוב של מיליוה העצמאות יורשה לרכוש מניות אלה כאילו רכש אותן בדולרים, כלומר במזומנים?

מלבד זאת, יש שם איזכור המפקח על המטבע, אשר פותח פתח למחשבה שגם בעניין זה תהייה אפליות — לפלוני הן ולאלמוני לאו.

אבל מה שלא מובן לי ביותר הוא, שאותה רכישה בדולרים מחייבת רק לגבי 80% של המניות. פירוש

אדוני היושב-ראש, האם המצב במדינת ישראל מבחינת השקעות הון יש לו אח ורע עם איוו שהיא מדינה בעולם? האם יש דמיון בין המצב במדינת ישראל לבין המצב במדינות אחרות? האם מכירים אנו הרבה ארצות הנתונות כמעט 20 שנה במצב מלחמה באופן בלתי פוסק? הרי לפחות בשנתיים האחרונות ברור כשמש שאנו נמצאים במצב של מלחמה מתמדת.

האם יש הרבה מדינות קטנות כמונו, שמוציאות 400,000 לירות לשעה לצרכי בטחון? ובכל זאת נמצאים משקיעים שבאים לארצנו על-מנת להשקיע בה. חבר-הכנסת בדר המלומד אולי ישכיל אותנו, איפה קרה בהיסטוריה דבר כזה? אנו יודעים שבמלחמת העולם השנייה לא רק שלא באו משקיעים לאנגליה, צרפת ויתר המדינות, אלא שאנגליה כמעט והתפרקה מכל נכסיה; היא מכרה כמעט הכל ושיעבדה את עצמה לדורות. עד היום היא מלקקת פצעים מהם פרי מלחמת העולם השנייה.

זה דבר בלתי הגיל שיהודים מכל חלקי תבל משקיעים במדינת ישראל, אם בדרך של תרומות, אם בדרך של רכישת בונדס ואם בדרכים אחרות. עובדה היא שעד היום לא נמצאו יזמים מסוג כזה ובעלי שם כזה בישראל. אני חושב שעלינו לבדוק על עצם העובדה שבמצבנו הבטחוני, כפי שהוא קיים, נמצאו אנשים המוכנים להשקיע בישראל. ואלה אנשי עסקים, הם אינם באים לתת תרומות. יש ביניהם כאלה שבפעם הראשונה קשרו את שמם עם השקעות במדינת ישראל. ופה מדובר על השקעות, על ביזנס ממש.

אמר חבר-הכנסת בדר, שהוא יכול להבין חוק ספציפי לגבי העבר. אני נוטה לחוק ספציפי לגבי העתיד. עם כל הכבוד לעבר, אני חושב שעלינו לראות לגד עניינו את העתיד. חלילה לנו מלשלול איוו שהיא זכות של העבר. כולנו נכבד לאנשים שיש להם עבר גדול. ברם עלינו לראות את העתיד. אחרי ככלות הכל מדובר על השקעות שצריכות להגדיל את יתרות מטבע החוץ שלנו, ואינני צריך להסביר לחבר הכנסת מה מצבנו בתחום יתרות מטבע חוץ. מדינת ישראל העומדת על נפשה צריכה בעת ובעונה אחת להרחיב את תשתית המשק שלה והכלכלה שלה. תוך כדי המלחמה, שאנו עדיין נתונים בה, אנו רוצים להביא עשרות אלפי יהודים לישראל - והלוא יבואו רבים - שהוצאות קל-טם מרובות לאין שיעור מאלה שהיו בשנות החמישים. איוו מדינה בעולם, שיש לה הוצאות בטחון כמו למדינת ישראל, נוסף לכך מקציבה לשיכון קרוב למיליארד לירות בשנה? לכן חייבים אנו לרתום יותר ויותר יהודים להשקעות בישראל.

שאל חבר-הכנסת בדר, האם חוק זה יחול על כולם? אני בעד זה שהחוק יחול על כולם. אני יודע שאין זה פשוט, שחוק זה הוא חוק ספציפי. אני רוצה שנחייב את הממשלה, שאם תקום קבוצת יזמים מסוג זה, ועל פי אותם תנאים, הם ייהנו מאותם תנאים כמו "החברה לישראל". שאל חבר-הכנסת בדר: מה יקרה? כל יום נחוקק חוק כזה? אני בעד זה, שאם יבואו יזמים, שיהיו מוכנים להשקיע 100 מיליון דולר, נחוקק כל שבוע חוק כזה. עדיין לא ראיתי חקיקה כה נכבדה כמו החקיקה הזאת. היא איננה פחות חשובה מההצעות לסדר-היום. אני בעד זה שכל שבוע תביא הממשלה חוק ספציפי, בתנאי שתימצא קבוצת יזמים מסוג כזה.

ושאלנו שאלות, השיבו לנו, שיש שניים - שלושה גרפים שיש להם הכנסה גדולה ורוצים לתרום. אדוני היושב-ראש, האם אפילו לגבי הזכות לתרום צריכה להיות אפליה לרעה לגבי האנשים הקטנים?

לאחר שהוכנסה הוראה זו לפקודת מס הכנסה, אפילו ידידי חבר-הכנסת שם-טוב הביע את תמahuו - והוא לא יכול היה להתנגד, כי הרי כולנו תומכים בממשלה זו ובחוקים הפיסקליים שהיא מציעה, אבל יש כאן אולי איוו קירבה נפשית, פסיכולוגית, סוציאלית ופוליטית לעניין זה.

אני חושב שוועדת הכספים, שאלה תועבר הצעת החוק, תצטרך לעשות עבודה יסודית כדי להכינה לקריאה שנייה ושלישית. ועדת הכספים תצטרך לעמול כדי להפוך את החוק לחוק כללי, קודם כל, ובהזדמנות זו לשאול: האם זכויות כאלה דרושות לחברה שאופייה הו-עלה על נס מעל במת הכנסת בשם הממשלה כמחייב מתן פריבילגיות אלה? ואם אמנם תגייס החברה סכום זה בתנאי שנבטיח לה מראש את הזכויות בחוק מיוחד, האם לא מוטב לעשות בכלל רביזיה בחוק לעידוד השקעות הון?

אני נמנה עם תומכי ממשלה זו ואצביע בעד העברת החוק לוועדה, אבל חושבני שדווקא כתומך בממשלה הזאת אני רשאי לבקש זכויות תמורת תמיכה זו. ומשאלתי היא: אל תולולו בהסתייגויות ובעצות של תומכים.

היו"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ברעם, ואחריו לחבר-הכנסת שם-טוב.

משה ברעם (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הקשבתי קשב רב לביקורת שהשמיע ידידי חבר-הכנסת בדר בקשר לחוק החברה לישראל בע"מ. לאחר שהצעת החוק תועבר לוועדת הכספים, נצטרך ללא ספק לבחון בצורה יותר שקטה ויסודית אותם סעיפים שנגעו בהם. אולם חבר-הכנסת בדר ערער על עצם החוק, שהוא חוק מיוחד. כמובן, יש היסטוריה לחוק זה ויש טעמים לכך מדוע הוא חוק מיוחד ואיננו חוק מסגרת. זהו נסיון חדש שיש עמו הרבה סיכויים, ואינני רואה בו כל-כך הרבה סיכונים.

קודם-כל אני רוצה לקבוע אם באמת זה החוק הספציפי היחיד שאושר בכנסת. נסיתי להעלות כמה חוקים, חוקים וחכיונות שאושרו במדינת ישראל, שהיו בפירוש ספציפיים ולא היו מסגרת של חוק כולל. גם חבר-הכנסת בדר הזכיר זאת בדבריו. אני יכול להביא כדוגמה את חוק צינור הנפט, שהוא חוק ספציפי המתייחס אך ורק לעניין צינור הנפט, שהוא מפעל עם השקעה גדולה מצד הממשלה, עם התחייבויות כמעט מונופוליסטיות לגבי בעלי המניות של חברת הצינור. אני יודע ומכיר עוד נושאים כאלה, כמו החוזה המיוחד של אשדוד, שהיו צריכים לאחר כמה שנים לבחון ולתקן אותו. יש להזכיר את הזכיון המיוחד של קיסריה. ואוכל למנות עוד כהנה וכהנה חברות מסוג זה.

חבר-הכנסת בדר הוסיף ואמר, שאולי אפשר היה להשלים עם חוק זה. ברם חוקים מסוג זה אינם מקובלים במדינות מתקונות.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) : כמה מיליונים בכל חוק?

משה ברעם (המערך, עבודה—מפ"ם) :

על כל פנים רק קבוצה זו ביקשה חוק ספציפי. יכול להיות שתהיה קבוצת יומים שנעניק לה אותם תנאים בחוק מסגרת כולל. קבוצה זו ב-1968/69 מוכנה ללכת להשקעה בתנאים אלה, במצב בו נמצאת מדינת ישראל, ואנו רשאים לקבל את ההצעה או לדחותה.

מה אני רואה בהצעת חוק זו? יכול להיות שתהיה כאן אכזבה. אם יתברר כי התקוות שאנו תולים בחוק זה יאכזבו, הרי יש סנקציות הקובעות מה יקרה אם היומים לא יקיימו את התנאים. כתוב בהצעת החוק, ששר האוצר רשאי לתבוע החזר הטבות, והוא יכול לבטל הטבות, ועוד סנקציות כיצא באלה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני יודע את מאמציה של מדינת ישראל מיום הקמתה למשוך משקיעים גדולים לישראל. אנו יודעים את היחס העמוק של העם היהודי למדינת ישראל. ראינו את התגייסותו של העם בתפוצות, מבחינה מוסרית, מדינית וכספית בשנים 1967, 1968 ו-1969. ואני מקווה שהעם לא יתעייף. אנו ראינו את יחסו לישראל ברכישת בונדס. אבל עובדה היא שעד היום חלק גדול מבין בעלי המניות של "החברה לישראל" לא באו לישראל כמשקיעים ולא ראו את המשק הישראלי כבסיס לעשיית עסקים. אני מצטער על עובדה זו. אני מאמין שישדראל יתבנה ותתפתח על שלושה יסודות: (1) הון שגוייס בכל הצורות — ממלכתי, פרטי, ציבורי והסתדרותי; (2) התגייסות גדולה של אזרחי ישראל במימון תקציב המדינה; (3) מכירת איגרות פיתוח של מדינת ישראל להשקעות בפיתוח תשתית המשק, שכן איננו בטוח אם הון פרטי ילך להשקעות אלה.

אני מרשה לעצמי להגיד, גם אם חברי הכנסת יתמהו על כך, שאני רואה בחזוני שתוך 15 שנה תהיה חברה זו בעלת הון של מיליארד ולא מאה מיליון. אני רואה חברה זו כחברה יהודית כלל-עולמית שמשקיעיה בעלי מוניתין עולמי. בחברה זו שותפים אנשים המנהלים עסקים במיליארדים של דולרים. האם זו תהיה בשבילם בעיה לפתח את הבסיס התעשייתי והשירותי של המשק שלנו? עובדה היא שכל המומחים שלנו טוענים, כי השנה יכולנו להגדיל את היצוא ב-60%—70 מיליון דולר, אילו מסוגל היה המשק לייצר יותר. הגורם המפריע היה חוסר יכולת הייצור של המשק.

חבר הכנסת בדר יודע שבתוך לעידוד השקעות הון יש הטבות גדולות המבטאות בהנחות במסים ובתמריצים. שליש מן הציוד מקבל המשקיע כמענק, אם הוא הולך לאזורי פיתוח. אני מוכן לצלם אותו משקיע שישקיע לא באזור פיתוח ולא יקבל את התמריץ. לפי החוק לעידוד השקעות הון מקבל המשקיע 60%—70 אחוז הלוואה ממשלתית, ונוסף לכך מענק לצרכי בנייה של המפעל. האם התנאים שבחוק שלפנינו הם חידוש יוצא מגדר הרגילו אני יודע שיש חברי כנסת שכל השקעה יהודית הם רואים כ"אימפריאליזם והשתלטות של הון זר". עם אלה אינני מתווכח. האם הרבה פעמים היתה מוכנה משפחת וברוג לתת שמה להשקעות בישראל?

אני מעריך את הרגישות שאנו מגלים לגבי חוקים ספציפיים. אנו חייבים להקפיד בעניין זה בכל מקרה, כקטן כגדול. אולם מה ערך לטענה זו לעומת צרכי המשק או פיתוח המשק?

לכן, אדוני היושב-ראש, אני חושב שחוק זה במציאות שלנו עשוי לתרום תרומה נכבדה. ועם כל דברי הביקורת, שאפשר להשמיע לגבי חוק ספציפי, אני חושב שהתועלת שבו מרובה מכל מה שאפשר להגדיר כמגורעת שבו. לכן אני תומך בו ומציע להעבירו לוועדת הכספים להכנה לקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר י. נבון :

רשות הדיבור לחבר הכנסת שם-טוב, ואחריו לחבר הכנסת קרגמן.

ויקטור שם-טוב (המערך, עבודה—מפ"ם) :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. בתחילת מושב הקיץ של הכנסת כתבו העתונים שהכנסת תיהפך במושב זה לכמה לתעמולת בחירות. כשלעצמי לא חשבתי שדבר זה מוכרח להיות, אבל אני מצטער לציין שדווקא חוק זה נתן אפשרות לכמה מחברי הכנסת להפוך את הבמה לבמה של תעמולת בחירות זולה. חבר הכנסת מיקוניס, למשל...

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש) : אתה רוצה שיהיה בזבוז בתעמולה יקרה?

ויקטור שם-טוב (המערך, עבודה—מפ"ם) :

הגבלנו את תקופת התעמולה בבחירות. אבל חבר הכנסת מיקוניס אמר בנאומו שהוא גם איננו יודע איך הופכים את הבמה הזאת לבמה של תעמולת בחירות. אלא כשקראתי את הסטנוגרמה של נאומו ראיתי שהוא איננו כל כך בלתי-מוכשר. הוא נתן לנו דוגמה טובה איך עושים את הבמה הזאת לבמה לתעמולת בחירות זולה, אם כי לא הגיע לשיאים של חבר הכנסת תמיר. יש שיאים שקשה לשבור אותם. חבר הכנסת מיקוניס מצא, בהזדמנות הדיון על החוק הזה, את הסיבה מדוע נכנסה מפ"ם למערך, והסביר לציבור כי מפ"ם נכנסה למערך כדי להבטיח את כסאותיה בכנסת. חבר הכנסת מיקוניס אומר למתיישבי עמק יזרעאל ולמתיישבי עמק החולה שהוא התחתן לפני שלושים שנה עם המלריה והם התחתנו עם הכסאות בכנסת. אני חושב שזוהי דוגמה של תעמולה זולה. העניין הרבה יותר רציני.

שמואל מיקוניס (מק"י) :

שמעתי דברים כאלה בישובים שלכם.

ויקטור שם-טוב (המערך, עבודה—מפ"ם) :

הבינותי. אבל אתה מבין שזאת לא הסיבה שנכנסנו למערך — לשמור על כסאות מפ"ם בכנסת. אתה אומר זאת כתעמולת בחירות. אני בטוח שאתה אומר זאת כתעמולת בחירות.

בקשר לחוק, שאנו דנים בו, אני רוצה לומר בכל הכנות, שהיו לי לגבי היסוסים רבים. אבל היות ובסמך מחוזיים כבר מדברים על החוק הזה, והיה גם דיון מעמיק מאד ומעניין בסיעת "המערך" בכנסת, ושמעתי שם הסברים — נותרתי עם היסוסי לגבי חלק מן העניינים.

מה שמדאיג אותי, ואולי יותר מאשר החוק המיוחד, היא העובדה שבאמצעות החוק הזה, חוק החברה לישראל, נקבעים סטנדרטים חדשים של משיכת הון, לאמור מחיר גבוה יותר של משיכת הון. אינני יודע אם המשק שלנו יוכל לעמוד לאורך זמן בסטנדרטים החדשים האלה למשיכת הון.

הדבר החמור ביותר בעיני אלה הם ההיסוסים שהיו לי ואשר נשאלו לי — ואני רוצה להשמיע אותם בקול רם — לא כל כך לגבי הדרך כיצד מגייסים את המיליונים, אם נגייס אותם — ואני מאמין שנגייס אותם — אלא במה עומדים להשקיע אותם.

חברי הכנסת, הוועידה הכלכלית הגתה את הרעיון הזה של החברה לישראל מתוך תקווה שהחברה הזאת שתקום תקים בארץ מפעלים חדשים עתירי מדע, תקים לנו תעשיות חדשות ליצוא ותרחיב לנו תעשיות קיימות, תפתח לנו שווקים חדשים לסחורות ישראליות. במקום זה אנו שומעים על אובייקטים להשקעה שאינם אלא מכירת מפעלים קיימים למשקיעים החדשים.

דובר על חברת החשמל. חברת-הכנסת מיקונים הביע ספקות באיזו מידה משפיעה מפ"ם במערך, והוא כבר קבע שהשפעתנו היא אפס. כי אפשר לומר: באיזה מידה אנו משפיעים במערך? — במידה ש-8 מתוך 63 חברים יכולים להשפיע, אבל אני רוצה לומר לחברי-הכנסת מיקונים, שרק לפני חודשיים עמדנו לפני אפשרות קונקרטית מאוד וריאלית מאוד של מכירת השליטה בחברת החשמל. ואני בטוח שאנו, יחד עם עוד חברים באותו מערך, שאנו פועלים בתוכו...

שמואל מיקונים (מק"י):

יחד עם הרבה חברים בסיעת העבודה.

ויקטור שם-טוב (המערך, עבודה-מפ"ם):

הוא הדבר שאמרת בדיוק. איך אתה רוצה ש-8 ישיפיעו על 163 יחד אתם, מתוך השפעה הדדית, גילינו התנגדות. ההתנגדות עשתה רושם על מי שצריך להחליט והגענו לכך שגם המשקיעים הבינו שדבר זה "לא ילך". אילו היינו מוכרים את השליטה בחברת החשמל, היה חברת-הכנסת מיקונים מקים קול צעקה, ובמידה דבה של צדק. אבל אנו ביטלנו את זה. אני מניח שביטלנו זאת לתמיד, ואיש אינו יכול לומר: אין לכם שום השפעה. עכשיו מדברים על מכירתם של אובייקטים אחרים. אני מתייחס בפחות חומרה למכירת שליטה בבתי הויקוק. אני פחות מקבל זאת מבחינת מכירת השליטה בשם "בצים". זאת חברת ספנות לאומית. הייתי יותר מקבל את ההליכה להקים מפעל חדש להתכתב עפרות נחושת בתמנע מן העפרות שיש לנו, במקום למכור אותה. שם הייתי מוכן לשתף הון כזה אפילו באחוזים גדולים יותר.

אבל, אדוני סגן השר, איננו צריכים ללכת בדרך הקלה. אם החברה לישראל, כפי שאתם מצפים וכפי שאנו מאמינים, תיהפך למכשיר לגיוס השקעות, והם יצאו לשוק הכספים בארצות-הברית וירכשו מניות ויבטיחו עוד הלוואות — הבה נאפשר להם ונכשיר את הקרקע באמת כדי לקיים אותן המטרות הגדולות של הוועידה הכלכלית: של הקמת תעשיות חדשות ומפעלים חדשים ולא רכישת מפעלים קיימים.

אבל, חברי הכנסת, אי-אפשר להבין את החוק, ולי קשה מאוד לבלוע אותו, מבלי לשים לב לרקע שמוליד את הצורך להתייחס אחרת לחוק שכזה, שאולי לפני שנים לא הייתי יכול להסכים לו בשום פנים ואופן. ורקע זה אסור להתעלם ממנו. הרקע הוא שגדלה באופן חמור ובקצב מסחרר ההזדקקות למטבע חוץ לצרכי הבטחון. הרקע מצביע על כך שגדל בצורה מפחידה החוב הלאומי בדולרים, והוא יגיע בסוף שנה זאת לשני מיליארד דולר. עם זאת יש דלדול הרזרבות במטבע חוץ בצורה מחרידה ומדאיגה. אנו מתקרבים בסוף שנת 1969 לאותו קו אדום של 500 מיליון דולר, דורבה שתספיק לשלושה חודשי יבוא, ואינני בטוח שאמנם לא נרד מעבר לקו הזה. אין להתעלם מעובדות אלה, עם כל אכזריותם, ולדבר בקלות ובזלזול על כך — "מה זה בכלל יתן אם נגייס עוד כמה מיליוני דולרים?" שמעתי או קראתי בסטנוגרמה את המשפט הדמגוגי של חברת-הכנסת תמיד שאמר בלגלוג: "חוק מיוחד למאה מיליון דולר"; וגם חברת-הכנסת מיקונים שאל בנאומה: "מה יתנו 11 מיליון דולר?"

אני אומר: אין המדובר בסכום של 11 מיליון דולר, המדובר הוא ב-30 מיליון דולר בשלב ראשון ו-100 מיליון דולר בטווח ארוך. אמנם אינני בטוח שזה יתגשם, אבל אם זה יתגשם — זהו מכשיר גדול למשיכת הון. משקיעים חדשים וההון המונופוליסטי הזר אינם עומדים בתור כדי להשקיע במדינה שנתונה במלחמה, כפי שאנו נתונים בה.

אני רוצה לומר לחברי-הכנסת מיקונים שישמע ויקח לתשומת לבו את העובדה שאני, למשל, כאשר הביאו לנו לראשונה את ההצעה על מכירת ה"בונדס" ואגרות מילווה הפיתוח, אני התנגדתי לזה כי חששתי שמא יפגע הדבר בתרומותיהם של יהודים למגבית. ניבאנו אז — ואתה תמצא זאת בסטנוגרמה של "דברי הכנסת" — ואמרנו: כמה זה יתן? עוד 10 מיליון, עוד 20 מיליון דולר באתון שנים וכאשר אני רואה עכשיו את המספרים — כמיליארד או מיליארד וחצי דולרים זרמו למדינה הזאת באמצעות הבונדס ואיגרות מילווה הפיתוח — כלום יכול אני בקלות כזאת לומר: שום דבר זה לא יכניס? אם אני רוצה להתייחס ברצינות לעניין הזה, אני צריך לקחת שאנסה, שמא ניצור כאן מכשיר נוסף על ה"בונדס", אשר ישמש מעבר גם להשקעות שישקיעו במשק. מראש אינני מתייחס לעניין זה בשלילה.

אבל יש כאן כמה בעיות שאין לי עליהן תשובה ועל כך אני צריך לדבר.

הבעיה הראשונה אינה בעיני אותה בעיה שמצאה ביטוי בדברי כמה מחברי הכנסת. ויש בה אולי פגם אסתטי, וזה העניין של התוק המיוחד. הייתי מעדיף שהדבר יהיה במסגרת של חוק כללי, אבל זה איננו כל כך חוק מיוחד, כי אני בטוח שאם תקום קבוצה דומה לו, יתנו לה, בצורה זו או זו, אותן ההקלות. אותי מדאיגה יותר העובדה שקיימות מציאות שמכתיבים לכנסת במה לעסוק. אומרים לנו: או שתקבלו זאת כך, או שהמפעל לא יקום. אני דוחה מצב זה שנוצר מצב המעמיד אותי לפני הבחירה לוותר על המכשיר הזה — ואינני יכול בקלות לוותר עליו — או לקבל את התנאים כמות שהם.

מחייב השקעה עצומה של עשרות רבות של מיליוני דולרים. מניין תיקה המדינה הזאת, העמוסה חובות, המוציאה את הפרוטות האחרונות שלה לצרכי בטחון, את הסכומים האלה?

אני מקדם איפוא בברכה את החוק המוצע, אם כי אין כל התחייבות אבסולוטית שהעניין יצלח, אך יש אתגר בעניין גם לחברה הזאת, המקבלת את החוק, לגייס את הכספים על מנת להשקיעם, למשל, בשני אוניברסיטאות אלה, שהם חיוניים כל-כך למשק המדינה, והם לא פחות חיוניים מאשר תמנע, אם כי גם זה חשוב. אולי ייעשו ההשקעות הדרושות גם שם, אך גם אלה דברים חשובים מאוד.

אינני רוצה להכניס את עצמי לוויכוח שנתעורר לגבי חברת החשמל. אני נוהג לפי עקרון התפיסה הסוציאל-ליסטיית שלי, לא רק שלי, האומרת שהמשק בארץ, המשק הממלכתי והמשק הציבורי, יכולים וצריכים לשתף הון פרטי, כי אין ביכולתו של המשק הממלכתי-ציבורי בעצמו להתרחב ולהתבסס יותר, אך כל זאת בתנאי שהשלטון תישאר בידי המדינה. ומה פירושה של שליטה? אינה צריכה להיות של 100%. אם יש למדינה 55%, 60% או 65%, הרי כבר יש שליטה של המדינה, של הממשלה ושל הכנסת, ובכך אני מסתפק.

הועלתה טענה, כי החוק הזה, חוק החברה, יפלה בין משקיע למשקיע. הבה נבחן את הדבר: כולנו, ואני בכלל זה, רוצים שיהיה בארץ שוויון בין הקפיטליסטים. מה פירושו של שוויון בין הקפיטליסטים? המדובר בשוויון בהתאם למעמדם, שיקבלו אותם התנאים ואותן ההנחות. לא יימצא בקרבנו איש אחד רציני שיחשוב, כי ממשלה כלשהי, וגם ממשלה זו, תרצה לוותר על הכנסות המדינה, לוותר על מסים בהיותה זקוקה להם. ואם היא מסכימה ללכת בכיוון של מתן הנחות ממסים ומוותרת על מסים, הרי אך ורק משום שיש פה דבר חשוב יותר, והוא—משיכת קפיטל, שיושקע בפיתוחו של המשק בארץ, שייצור אפשרויות של יצירת יצוא ומטבע-חוקי. באים ואומרים: יש פה הפליה. הבה נבחן את הדבר. גם בחוק לעידוד השקעות הון יש הפליה מסוימת, ואני טוענת זאת מעל במת הכנסת, אף-על-פי שהייתי בעד החוק. אמרתי, כי הקפיטליסט הוותיק שבנה ויצר בארץ אינו מקבל אותן הזכויות שיקבל אדם חדש שירצה להשקיע. אולם רצינו למשוך השקעות. בשנת 1966, כדי לעודד השקעות הון ולעודד הקמת מפעלים, בשעה שהיה חוסר-עבודה גדול, אמרנו: ניתן מענק בגבולות של כך וכך אחוזים לכל מי שיבוא וישקיע, בהתאם לאיזור ששם ישקיע. לא במידה שווה לכל אחד ואחד, הכל לפי האיזור. מי שילך לאזורי פיתוח יקבל יותר, וההולך לאזורים אחרים— יקבל פחות. גם זו הפליה, אך היא נבעה מן הצרכים.

הוא הדין כאן. מי שישקיע בחברה זו סכום גדול, והחברה התחייבה לגייס כך וכך עשרות מיליונים, יקבל תמריץ נוסף. וכבר אמר סגן שר האוצר, וזה גם ייאמר, שאם תהיה קבוצה של יהודים שתתחייב לגייס סכום כזה וכזה, תקבל גם היא אותם התנאים.

ועוד דבר על החוק לעידוד השקעות הון, בתשובה לחברים שרצו להשוות ושאלו מדוע לא יהיה זה תחת גג אחד. חוק זה בנוי בכלל בשני מישורים. פה מדובר על מתן הלוואות עד 8%, על מתן מענקים של 35%, על

כבר אמרתי בפודום אחר, ואני רוצה לחזור על כך, שדרכה ההיסטורית של תנועת העבודה הישראלית במציאות שנוצרה עכשיו במדינת ישראל, והקיימת כבר 21 שנה, היא להמשיך ולקיים את המשק הפלורי-ליסטי במדינה עם המיגורים השונים תוך התחרות הוגנת ביניהם ומתוך מדיניות מכוונת, המחזקת את הסקטור הפרטי, הסקטור הציבורי והסקטור ההסתדרותי. נדאג לכך שהמשק הממלכתי יפתח מיגורים חלוציים של המשק, שההון הפרטי אינו הולך אליהם, וגאפשר להון הפרטי לפתוח מפעלים חדשים. אם נלך בדרך זו תצמח ברכה גדולה גם מן החברה לישראל, אך אם נמכור את הקיים — מי יפתח את המפעלים?

מתוך תקווה שגלך לא בדרך הקלה, ומתוך היסוסים וחרדות רבים, נתמון בכל זאת בהצעת החוק.

ה"ר י. גבון :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת קרגמן.

ישראל קרגמן (המערך, עבודה—מפ"ם) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הערה אחת לחבר-הכנסת מיקוניס: לצערי, לא היה לי זמן לחפש בספריה, ואני מרוחק קצת מביתי, כדי למצוא את כתביו של לנין על מנת לצטט כמה פסוקים שלו על השקעות הון וזו ועל עידוד השקעות הון וזו ברוסיה אחרי המהפכה, והוא, כידוע, עמד בראש הדעיון הזה. אני מניח, שחבר-הכנסת מיקוניס, כקומוניסט נאמן, בודאי שאב הרבה ממקורות התורה הקומוניסטית שלנו הוא אחד מגדולי מבססיה, אך כנראה את הפרק הזה שכח. אני מצטער שלא אוכל לצטט, אך ראיתי חובה לעצמי לומר זאת. נכון הוא, שאחד כך רצח סטאלין את כל הרעיונות האלה וגם את אלה שדגלו בהם, אך כאן אין לי ויכוח עם חבר-הכנסת מיקוניס, כי גם הוא יודע זאת בדיוק כמוני.

שמואל מיקוניס (מק"י) :

אני רוצה השקעות.

ישראל קרגמן (המערך, עבודה—מפ"ם) :

יפה. אם כך — אין בינינו ויכוח. נחפש יחד דרך למשוך השקעות.

אמנם לא יקשה, לא מבחינה הגיונית ולא מבחינה דיאלקטית, למצוא ליקויים בחוק המוצע. בקלות אפשר לשלול את החוק, אך הרבה יותר קשה לשלול מציאות, מציאות אשר היא היוצרת את הדרישה הזאת, את התביעה הזאת ואת חיפושי הדרך כדי לשפר אותה, והוא הבסיס לחוק זה. ועל כך כבר דיברו חברי-הכנסת ברעם, שם-טוב, בדר ואחרים, שהזכירו את המציאות שלנו בתחום ההשקעות ובתחום מטבע-חוקי.

אני לא לגמרי מסכים עם דבריו של ידידי חבר-הכנסת שם-טוב לגבי השאלה: במה להשקיעו למשל — בתחום הספנות בישראל, על מנת שזו לא תתנוון, על מנת שתוכל לצאת למרחב ותוכל להתחרות בשוק הספנות בים הפתוח, לשם כך צריך להשקיע לפחות 200 מיליון דולר. ואני שואל: האם יכולה המדינה הזאת להוציא מתוכה 200 מיליון דולר להשקעות אלה? זאת ועוד: אנו רוצים לבנות בית-זיקוק נוסף, והוא דבר הכרחי למדינה, ואין זה יכול להיות באותו בית-זיקוק קיים, זה צריך להיות במקום אחר, והדבר

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הקשבתי הקשב היטב לכל דבריהם של חברי הכנסת שדיברו כאן לפני והשתתפו בדיון על החוק שהונח על שולחן הבית.

עם חלק מן החברים אין לי ויכוח. לא יכול להיות לי ויכוח, דומני, עם דבריו של חבר הכנסת מיקוניס ששמעתי אותם, קראתי אותם ושמעתי אותם שנית; את חשבונותיו עם מפ"ם, חשבונותיו עם המערך, חשבונותיו עם גומולקה ועם בר/נייב בהודמנות חגיגות זו. במה זה נוגע לחוק? אני בטוח שהיית אומר אותם הדברים אילו היו מביאים למשל חוק להקמת חווה לגידול תישיש. אני מניח שהיו אלה אותן הערות-אגב. אין לי איפוא ויכוח עם חבר הכנסת מיקוניס.

שמואל מיקוניס (מק"י):

לא. הנה אני קורא את הסטנוגרמה; הכל מכוון לחוק הזה.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

בוודאי. לפי אותו סיפור על פרשת קורח. פותחים בעניין כלשהו, ומסיימים במשהו אחר. אבל הואיל ועשית עצמך שותף עם סוואיב, ואמרת שאתה בכלל מייצג אותו כאן — אזי עם סוואיב אני יכול להתווכח. בה במידה שהצגת כאן את סוואיב ואמרת מה שאמרת — אני בכל אופן אתייחס לאותן נקודות שייחדת לחוק, פרט לכל אותו "אוביטר דיקטום" שאינו נוגע לעניין.

רבותי, בהרבה מן הדברים שנאמרו פה יש, לדעתי, הרבה אי-הבנות, שאני מניח שנבעו מחוסר דיעת הפרטים. בלי לנקוב שמות, חושבני שכמה חברי כנסת, שהשתתפו בדיון זה, אולי אפילו לא טרחו לקרוא את הצעת החוק, אלא הסתמכו על פירסומים עתונאיים או שמועות ולחישות, ועל בסיס זה נטלו את רשות הדיבור ואמרו מה שאמרו. אינני יכול לתאר לעצמי שמי שעניין בחוק יכול היה לבוא לכלל אותן מסקנות.

אני מבין הרבה טענות שנשמעו כאן. חבר הכנסת גרוס, שמעתי אותך אומר שבכלל בחוק עידוד השקעות הון שלנו, נותנים הטבות למשקיעי הון מן החוץ יותר מאשר למשקיעי פנים. החוק לעידוד השקעות הון שלנו הוא חוק לעידוד השקעות הון, ורוב האישורים באופן אבסולוטי מתייחסים להון ישראלי דווקא, ואין כל אפליה בין הון חוץ והון מקומי. במידה שמדובר על הון-חוץ — אנו נותנים להון-חוץ זה אותם הדברים שהוא זקוק להם: היינו — קונטרס ביולי, או, במידת הצורך, היתרי יבוא ליבוא שממנה מאותה השקעה. כל שאר ההקלות זהות, ואין כל הבדל.

רבותי חברי הכנסת, דובר כאן בעיקר, הייתי אומר, על שתי נקודות. נקודה אחת היתה לגבי ההקלות המפליגות כביכול, והנקודה השנייה התייחסה לנו"ש שא של חוק מיוחד. הייתי רוצה באמת שלא להרחיב את הדיבור (אני מתאר לי שלדיון ממצה ומפורט יותר ניכנס בוועדת הכספים), אבל אינני רואה עצמי פטור מלהעיר על שתי נקודות אלו, בלי לנגוע במצבנו הכספי מבחינת מטבע-החוץ והצרכים. אמנם ידעתי שכאשר אנו מדברים על צרכים — הכל מדברים בסוגר-לטיבים עליהם. וכשבאים לדברים תכליתיים, אל הצורך

פטור ממס הכנסה לחמש שנים. חברה זו אינה בנויה על יסוד זה. היא בנויה על יסודות אחרים. אין שם הלוואות, אין שם מענקים. זוהי השקעה במניות, תמורת הנחות, הנחות גדולות. אינני חושב שאנו צריכים לשאוף למתן הנחות. הלוואי ויבוא יום ולא נצטרך לתת בכלל הנחות ולוותר על מסים שהם כ"כ דרושים לנו, מס חברות ומס הכנסה. אבל כורח המציאות מחייב אותנו לכך.

ועוד דבר. החברה פתוחה. איננה סגורה. אדם איננו צריך להיות מיליונר, כמו שאמר חבר הכנסת בן-מאיר שזהו חוק בשביל מולטי-מיליונרים. כל מי שיש לו 100,000 דולר יכול להצטרף לחברה הזאת. היא פתוחה. אבל מי שאינו רוצה להשתמש בה, ויש לו 100,000 דולר — יקבל תמריצים שונים אם ילך לאיזור זה, לאיזור שני או לאיזור שלישי, תמריצים של 80%, מענקים, מסים וכו'.

לכן אין לחפש פה אוניפורמיות כזו. כל זמן שהמציאות חמורה כל-כך מבחינת הצורך לגייס כספים — צריך לחפש אמצעים יעילים שימשכו את הקפיטל הזה, תוך שליטה של המדינה, גם בבתי-זיקוק וגם ב"צים", כי לא מוכרים אותם. וגם ההצעה עכשיו בעניין חברת החשמל לא היתה למכור, להשתחרר מנכסי המדינה, אלא לשותף הון, תוך שליטה מכרעת של המדינה, הממשלה או הכנסת. אין כאן עניין של התפרקות מנכסים של המדינה תמורת 35 או 100 מיליון דולר.

האתגר כאן ביחס לחברה הוא אחר. על כל פנים, מי ששומע על קבוצת היהודים הקפיטליסטים האלה שיכולים, חברי הכנסת מיקוניס, להרוויח יותר במקום אחר, באותם הסכומים — אומר: ייתכן שהחברה הזאת, אם יצליח העניין, תוכל גלוש גם מעבר למסגרת הזאת ומעבר לסכומים האלה ולהיות אחד המכשירים הגדולים לגיוס קפיטל לבניינה של ישראל, ובשליטתה המסויימת ובפיקוחה של ממשלת ישראל. דבר גדול הוא. אי-אפשר לומר מראש שכך יהיה, אבל על כל פנים ייתכן שתוך שנים מספר ניווכח אם פעל הדבר או לא פעל.

לכן, בשים לב לכל הדברים הללו, אני חושב שאפשר כמובן להסתייג מעצם העניין שהמדינה צריכה לתת למישהו הנחות במסים, ולא יהיה אתי בעניין זה ויכוח. אבל יש איזו מציאות המוכרת לכולנו — פרט לאלה שהם אויבים של המדינה, ויש בבית הזה גם כאלה.

הרשני נא, אדוני היושב-ראש, להעיר רק עוד הערה אישית, בקשר לדבריו של חבר הכנסת אבנרי, אשר כרך בדרך אגב בוויכוח הזה את שמי בקשר לפירסום בעתון על מועמדותי לרשות ממשלתית. הוא לא אמר דבר זה בדיוק, אבל הוא מניח שיתכן שגם אני בין מדלפי הידיעה הזאת. אילו היתה ההגינות מדריכה אותי, היה מצטט את מכתבי שפירסמתי למחרת באותו עתון "הארץ", ובו הדעתי שזהו "ברווז" עתונאי טיפסי, שאין לו יסוד. אבל הגינות בדרך כלל קשה לי במקצת לדרוש מחבר הכנסת אבנרי.

היו"ר י. נבון:

רשות הדיבור לסגן שר האוצר, לתשובה.

בוויכוח על המערך תמשוך, חברי-הכנסת מיקונים, משקיעים?

חוקקנו איפוא חוק - חוק טוב, חוק מאוון, לדעת. ויש בו כדי למשוך הון, ואמנם מגיע הון. עכשיו אנו הולכים לצורה קצת שונה בחברה הזאת. ואני חושב שבסך הכל, אם החברה הזאת תשקיע במפעל כבתי-ויקוק או תקים מפעל, אם נשווה את ההטבות - אין הטבות מפליגות בחוק זה יותר מאשר בחוק לעידוד השקעות הון, אם נביא בחשבון את כל הנתונים והגורמים, ואת החשבון הזה אני רוצה לעשות כאן. חברי-הכנסת אבנרי, אין איפוא שלושה סוגים, של משקיע, ותיק וכו'. חברי-הכנסת מיקונים נקב כאן את השם קליר. כל מפעל שמקים קליר הוא לפי החוק לעידוד השקעות הון. וכשעברו ממקום למקום - גם כל הרחבה והרחבה נהנית, וכל הרחבה של מפעל תעשייתי נהנית, אם היא נושא לתכנית שמאושרת על-ידי מרכז ההשקעות. אין איפוא שלושה סוגים. אנו צריכים רק להפריד בין הדברים ולראות שאינם זהים, אינם דומים.

אני מוכן לרגע להשוות את החוק לעידוד השקעות הון עם החוק המונח לפנינו, ולהגיד במה הייחוד של החברה הזאת, מדוע איננה מקבלת יותר משמניק החוק הקיים, ובסך הכל אינני יודע אם היא יוצאת נשכרת מן החוק הזה. אלא שהחוק לעידוד השקעות הון אינו מתאים לה.

מס רווחי הון שווה לפני החוק לעידוד השקעות הון ולפי החוק המונח כאן. בזה אין הבדל. חברי-הכנסת בדר, גם לפי החוק לעידוד השקעות הון, את התוספת למס חברות (מ' 28 ל-30%) מטילים כעבור תקופת ההטבות ולא בתקופת ההטבות. בחוק לעידוד השקעות הון אנו נותנים תקופת פטור של חמש שנים. ולפי החוק הזה אנו נותנים עשר - אחת-עשרה שנים. עכשיו, רבותי, לפי החוק לעידוד השקעות הון, שלפני אנו נותנים חמש שנים - חמש השנים הן מהשנה הראשונה שבה יש "chargeable income", הכנסה חייבת במס, לאחר שאנו נותנים את כל הפחת, והפחת בשנים הראשונות דווחה את התחלת מתן ההקלות של חמש השנים. כך שהייתי אומר, בדרך ההגיון, אם אנו נותנים פחת מואץ, וכן בחוק לעידוד התעשייה אנו נותנים על ציד תעשייתי המיוצר בישראל פחת מואץ שבמואץ - הרי למעשה חמש השנים מתארכות אוטומאטית עד לשמונה, תשע ועשר שנים, כי זה מהשנה הראשונה שיש הכנסה החייבת במס, לאחר הפחת המואץ שבמואץ, אלא שלפי החוק לעידוד השקעות הון דבר זה קיים לאחר שהמפעל כבר עומד על תלו ולאחר שנים של פעולה. ואילו כאן, בחברה לישראל, כשמשקיעים את המיליון הראשון - יש רווח. לא שלושים מיליון; כשמשקיעים את המיליון הראשון יש רווח, מן השנה הראשונה. כך שבסך הכל אינני יודע איזו תקופה ארוכה יותר, חמש השנים שלפי החוק לעידוד השקעות הון, או עשר השנים שכאן.

עכשיו לגבי מס הכנסה, ואולי כאן ההקלה העיר-קרית שיש בחוק הזה.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):
מותר לשאול שאלה, כבוד סגן השר? למען הכל מופיע בדברי התשובה ולא בדברי ההקדמה של החוק?

למצוא דרכים למימון אותם הצרכים, אם על-ידי מיסוי ואם על-ידי משיכת השקעות - הרינו שוכחים את הצרכים, ומדברים אך ורק על ההצעות השונות, ואז פת-אום התמונה מיטשטשת ואיננו רואים את היריעה כולה. אבל הייתי רוצה להניח שכולנו מסכימים לגבי הנטל הבטחוני העצום שלנו, ואני רוצה גם להניח ש-30 מיליון דולר בעיני כולנו הם סכום צריני ומכובד; אלה הם שישה פאנטומים לפחות, וזהו סכום גדול.

גם אינני יודע מניין לקח חברי-הכנסת מיקונים את הסכום של 11 מיליון דולר. אנו מקווים שסכום זה של 30 מיליון דולר יגוייס במהירות, בתקופה הרבה יותר קצרה; אני מקווה, פחות משנה. אלא שקבענו בחוק מסגרת זמן מקסימלית. אני מקווה שבשלוש שנים יהיו לנו יותר 30 מיליון דולר - הלוואי, כולנו מקווים. על כל פנים, במה שנוגע לנטל, יש משמעות לדבר בדולרים, אם אנו רוצים למשוך השקעות הון - ואני רוצה להאמין שמדיניות זו של משיכת הון השקעות מהחוק מקובלת על הכל. רבותי, המשק הזה על אוכלוסייתו ושטחו וחמרי הגלם שלו, שישיראל איננה משופעת בהם, יכול להתפתח בכיוון מסוים. אם אנו רוצים לבנות כלכלה שתעמוד על רגליה היא, כלכלת עיבוד המבוססת על יבוא חמרי גלם, עיבודם ויצואם - לא נוכל לעשות זאת בכוחות עצמנו, על כל פנים בטווח הנראה לעין. אנו חייבים להתקשר לכלכלה העולמית, בטכנולוגיה, בשוקים. היצוא הוא חיינו. נצטרך להגיע לכך - ואולי כאן החומרה שלפניה ניצב משקנו - ששליש או 40% מכל התוצר הלאומי הגלמי בישראל יהא מיועד ליצוא.

איך נעשה זאת? חייבים לבנות בסיס תעשייתי לשם כך. איך נמשוך השקעות שבעזרתן נייצר כל אותן סחורות שאנו חייבים לייצא כדי להחזיק את רמת החיים, שכולנו רוצים לחיות בה, ולעמוד בכל הנטל הבטחוני ושאר העמסים שעלינו? איך נעשה זאת לבדנו? - זאת השאלה שאנו צריכים לתת עליה קודם כל את התשובה, כל אחד לעצמו, ובכנות, ואחר-כך לבוא לידי מסקנות.

מדברים על הטבות מפליגות. רבותי, אני סבור שהחוק לעידוד השקעות הון שלנו הוא חוק מאוון. טעות בידכם אם אתם חושבים שהוא נותן הטבות מפליגות והוא יכול להתחרות עם חוקים אחרים בעולם, וזאת אפילו ללא כל הבעיות הסבוכות והבטחוניות שלנו - למה יבואו לישראל אם לא באמת בגלל אותה משיכה אמנויאלית של יהודים ואחרים? מדוע לא ישקיעו בפורטוריקו החוק שם הרבה יותר מפליג, ומעניק הרבה יותר הקלות, וכל השוק הענק והאדיר הזה של ארצות-הברית פתוח לפניה, ללא כל מכס. החוק שם מעניק תקופה של עשר שנים ללא כל מס, לכל יום שמקים שם מפעל. לא משקיע אמריקני צריך לחשוב אם עליו ללכת לפורטוריקו או לישראל, משקיע הנמצא קרוב מאוד לפורטוריקו (אם כי בעינינו זה נראה רחוק) - מדוע ילך לישראל והוא הדין בהרבה ארצות אחרות. במדינה כאיטליה - מדרום לרומא נותנים יותר, ויש לנו עניין עם משקיעים איטלקיים האומרים: באיטליה אני יכול לקבל עד 80% הלוואה, בדיבית של 3% - 4%, וכאן אין לנו כסף כזה, - מדוע אשקיע במדינת ישראל?

רבותי, אנחנו צריכים לדעת מה אנו רוצים. האם

גדעון האונזר (המפלגה הליברלית העצמאית):
זה כדי שתפלו בפח.

שמואל מיקוויס (מק"י):
ואתה חושב שזו תורה מסיני?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אם תקרא אחר-כך בעיון את הדברים, תראה שהכל מופיע.

לגבי מס ההכנסה — מפעל רגיל חייב אחרי תקופת ההטבות של חמש שנים ב-25% מס הכנסה, על רווחים בלתי-מחולקים. אגב אורח, אני רוצה לומר שבחוק הזה יש פטור, כלומר: החברה לא תשלם מס הכנסה על רווחים בלתי-מחולקים, זאת אומרת: אותו הצבר הון שנשאר בתוך החברה להשקעות נוספות. ואני רוצה לתקן איוו אייבהנה. במידה שחברה זו תחלק רווחים לבעלי מניותיה, בין זרים ובין ישראלים, היא תשלם באופן מלא, את השיעורים המלאים. כאן יש פטור רק לגבי הרווחים הבלתי-מחולקים, לא כמו לפי החוק לעידוד השקעות הון. בחוק התעשייה, שאנחנו עומדים להביא בימים הקרובים לקריאה ראשונה, כדי לעודד הצבר הון בחברות, אנחנו מציעים להקטין את מס ההכנסה מ-25% ל-15%. הרבותה איפוא של החוק הזה של התבדה לישראל היא ב-15% על רווחים בלתי-מחולקים.

כל מבנה ההון של החברה לישראל, העתידה לקום, הוא כזה שהוא מורכב כולו מהון מניות. האם יש במדינה חברה אחרת שכל מבנה ההון שלה מורכב מהון מניות? לרוב 80% מהון החברות מורכב מהלוואות, ואז כל ההוצאות לתשלום הון ההלוואות והריבית. נחשבות להוצאה לצרכי מס הכנסה. כאן כל ההון הוא הון מניות. דיבידנד צריך לשלם מכל ההון. האם אין זה שקול כנגד 15% שיש בחוק לעידוד השקעות הון הקיים, לכשיתקן על-ידי חוק התעשייה שהזכרתי? אני יכול להמשיך כך לגבי כל נקודה ונקודה. טוענים על הפטור ממס רווחי הון. הרי כל נייר-ערך שנשחרר בבורסה פטור ממס רווחי הון, בין שהמפעל מאושר על-ידי מרכז ההשקעות בין לאו. מה הרבותה שאתם רואים בזה?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
מה על מס עובד?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

בסיכומי של דבר, אינני יודע מה מפליגות יותר, ההקלות המוצעות בחוק זה, או ההקלות לפי החוק לעידוד השקעות הון, שגם הוא אינו מוגזם. הוא מאוזן, אבל לא מוגזם.

זוכרתי בסיפור, דומני מן המשנה. חמורא זה גם חמור וגם יין. נשאלת השאלה: איך מבחינים אם זה חמור או יין? אומרים: צריך לבחון: אם זה באבוס — זהו חמור, ואם זה במרתף — סימן שזהו יין. גם כאן נראה אם זה באבוס או במרתף.

איך מדברים בצורה גלובלית על פתרונות מפלי-גים בלי לרדת לפרטי העניין ולעשות השוואה? הרי אנחנו רוצים שהחברה הזאת תפטור את המדינה מן הצורך להשקיע הון. כדי להקים בית-זיקוק, יש צורך בהוצאה של 20 דולר לערך לטון, ואם מדברים על 3-4 מיליון טון, פירושו — 80 מיליון דולר. אם רוצים

לבנות בית-זיקוק, שיהיה מרכז לתעשייה פטרוכימית. הרי גם בנושא זה של הפרטוכימיה יש צורך בהשקעה בסכומים כאלה. חברת-הכנסת קרגמן הביא לדוגמה את חברת "צים"; אם רוצים לפתח את הצי שלנו, יש צורך בהשקעה של מאות מיליוני דולרים. המשק אינו יכול לקחת על עצמו את המשימה הזאת.

אנחנו עושים כאן נסיון. אנחנו מקווים שגלציה. אנחנו מקווים שאפשר יהיה לגייס הרבה יותר מ-30 מיליון דולר. אין לנו ערובה לכך, אולם נעשה נסיון. השותפים לעניין מבטיחים גדולות, ומעמדם גותן מידת סבירות לאמנותם.

הנקודה השנייה היא בנושא: על שום מה חוק מיוחד ולא חוק מסגרת לכל. רבותי, גם אני שאלתי: חוק מיוחד — על שום מה? אני רוצה להביא כאן את הנימוקים שהביאו לקבל את הגירסה הזאת שמן הנכון להציע כיום לכנסת, במאי 1969, חוק מיוחד. אנחנו הולכים לעשות נסיון במתכונת שונה. חשבנו מה שחשבו היוזמים, שלא יהיה נכון להכין חוק מסגרת, מפני שאז יכול להיות שיקומו שלוש-ארבע חברות קטנות, כל אחת תפעל, אך לא תוכל לעשות גדולות. אולי מוטב לרכז באמצעות חברה אחת את כל המאמצים, ולא שסוכנים שונים יתחילו להתרוצץ בקהילות השונות כדי לגייס כספים. אולי מן הנכון להתחיל את הנסיון הזה בחקיקת חוק מיוחד שיתן ביסוס לחברה גדולה. לאחר שאנחנו רואים בחברה זו את כל ה"מי ומי", והם אומרים לנו: ממשלת ישראל הנכבדה, אנחנו מעוניינים בטובתה וביקרה של כלכלת מדינת ישראל. אם יצליח הנסיון ונראה שהדרך נכונה, תחוקק חוק מסגרת, אולם תנו לנו "שאנסה" לראות אם הדרך נכונה ואם נוכל להצליח. כך גם מקובל בעולם. אין מניעה איפוא שבעוד כמה שנים נבוא ונאמר כי הנסיון עלה יפה ואפשר לחוקק חוק כללי, חוק מסגרת לכל, לאחר שהחברה תהיה מבוססת ותשמש דוגמה טובה מה ניתן לעשות. הם חושבים שפיצול המאמצים כיום יהיה בעוכרי העניין, בייחוד כאשר הם אומרים: הרי החברה פתוחה לכל, ואם חברות אחרות תרצינה להשקיע אצלנו, השערים פתוחים ונקבל כל אחד ואחד.

אינני רואה, חברת-הכנסת בדר, מה הרע בכך שקבענו כי 80% מההון יגיע מחוץ-לארץ. רצינו שבאמת כל המאמצים יתרכזו שם, שיביאו הון מהחוץ, כי אנו זקוקים למטבע-חוץ. איזה פסול יש בזה? אם יגייסו יותר מן 20% מהון מקומי, זה ידרבן אותם לגייס יותר כדי להגיע ל-80% חוץ. אנחנו יודעים, פחות או יותר, מה יכול לתת שוק הכספים הישראלי. אין בכוחו לתת סכומים גדולים.

על כן החוק הוא זמני. אנחנו רוצים לעשות את הנסיון הזה. אני יצילתי, אדרבה, נאמר: הנסיון הצליח, הבה נתחוקק חוק מסגרת לכל. אדרבה, יקומו עוד חברות כאלה, שייזמו מפעלים ויפטרו את המדינה מהשקעות שהיתה נוהגת להשקיע בעבר.

עוד הערה: בכלל תמהתי — אני מניח שאין כאן רצון דע — אולי באמת הליקוי הוא בתחום ההסברה של המשרדים הכלכליים. מתקבל רושם כי מה שיצא מן הוועידה הכלכלית, זוהי החברה לישראל בע"מ. דומני שחברת-הכנסת בן-מאיר, או מיישהה אחר — איננו רוצה לעשות לו עוול — דיבר על ועידת לונדון. היתה זו ת-

— חוק החברה לישראל בע"מ (דינשטיין, מיקוניס, גבון); מסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת (גבון, ליאור) —

אני רוצה להדגיש, שהוועידה הכלכלית לא נועדה למשיכת הון בלבד. אנחנו רוצים להבטיח את הצמיחה הכלכלית של המדינה, אנחנו רוצים להבטיח שווקים למוצרים שלנו. בעניין זה — כפי שאמר גם חבר הכנסת קרגמן — יש ממש תהפוכה מקצה לקצה. אנחנו נמצאים היום במצב, שיכולים לשווק יותר סחורות משיש לנו, בעוד שבעבר היה מצבנו הפוך — היו לנו יותר סחורות משיכולנו לשווק. אנחנו צריכים איפוא להבטיח את הצמיחה הכלכלית של משקנו, כי רק על-ידי כך נוכל לשאת בגטל הבטחוני העצום המוטל עלינו.

החברה הזאת איננה פאנאציה. היא בלבד לא תביא גאולה. אין בכוחה של חברה אחת ואין בכוחו של פרטון אחד להביא גאולה. אולם היא אחד האמצעים, והלוואי והייתי יכול להביא לכנסת לעתים יותר מזומנות רעיונות כאלה, שגדולה מידת סבירותם לשגשוג, ותומתם רבה לחיזוקה ולביצורה של המדינה.

אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים, לדיון מפורט וממצה.

היו"ר י. גבון:

גיגש להצבעה. לפנינו שתי הצעות: האחת, להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים, והשניה, להחזיר את הצעת החוק לממשלה. אעמיד את שתי ההצעות להצבעה זו מול זו.

הצבעה

9 —	בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים
3 —	בעד ההצעה להחזיר את הצעת החוק לממשלה
	ההצעה להעביר את הצעת חוק החברה לישראל בע"מ, תשכ"ט—1969, לוועדת הכספים נתקבלה.

ו. מסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת

- התוספת (הוראת שעה מס' 120), תשכ"ט—1969; 7. בצו מס' קנייה (סחורות ושירותים) (הטלת מס ושיעור) (תיקון מס' 20), תשכ"ט—1969; 8. בצו מס קנייה (סחורות ושירותים) (הטלת מס ושיעור) (תיקון מס' 22), תשכ"ט—1969; 9. בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 13), תשכ"ט—1969; 10. בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 14), תשכ"ט—1969; 11. בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה) (תיקון מס' 15), תשכ"ט—1969; 12. בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה על טובין מיוצרים בארץ) (תיקון), תשכ"ט—1969.

היו"ר י. גבון:

הישיבה הבאה של הכנסת — ביום שני הבא, בשעה 16.00. ישיבה זו נעולה.

כנסות מועצת המנהלים של החברה ואין לקרוא לאסיפה זו ועידת לונדון, כאילו התקיימה ועידת ירושלים, אחר-כך ועידת לונדון, ואחר-כך מקיימים ועידת יוני. יכול להיות שבנו האשם. זו היתה אחת היזמות, ואם תצליח, תהיה זו יזמה ברוכה.

ועידת ירושלים, מאפריל 1968, פתחה לפנינו אופקים נרחבים, התחייבה ביוזמות רבות. מאז אפריל 1968 ועד היום יש עשרות תכניות למפעלים בביצוע ועוד עשרות רבות של תכניות הנמצאות בטיפול. איננו אומרים: "שישנו בני מעינו", איננו חושבים שהשגנו הכל, אנחנו מצפים ליותר מכך.

עניין של השקעות אורך זמן. אין זו שאלה שאתה מתרים משהו כשעובר עליו גל של התלהבות והוא נותן לך סכום כסף במתנה. אדם אשר רוצה להשקיע בוחן מאלף עד ת"ו את תנאי ההשקעה — תנאי השוק, הדיע, כוח-האדם המקצועי, מקום המפעל וכו', וכל זה אורך זמן. אולי ציפינו ליותר מכך, אבל החברה לישראל זוהי תכנית אחת, יזמה אחת, ובצידה עשרות מפעלים אחרים.

ביולי יתקיים כנס כל הוועדות המקצועיות השונות שהוקמו עקב הוועידה הכלכלית, ובוודאי יימסר באותו כנס דין-וחשבון על עשרות רבות, אולי למעלה ממאה תכניות. לומר שהחברה לישראל היא כביכול התוצאה היחידה של הוועידה הכלכלית, ומישהו אפילו אמר, נדמה לי: הר שהוליד עכבר...

שמואל מיקוניס (מק"י):

אני אמרתי שההר הוליד עכבר, והלוואי ואתבדה.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

ההר הזה הוליד הרבה מאוד עכברים, הרבה מאוד תכניות. חברי הכנסת מיקוניס, אתה בוודאי אמרת על דברים רבים במדינה שההר הוליד עכבר, אמרת זאת על כל יזמה ויזמה שהיתה. אבל אני רוצה לציין שזוהי רק אחת היזמות.

היו"ר י. גבון:

לפני נעילת הישיבה, אבקש את מזכיר הכנסת להודיע על המסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת.

מזכיר הכנסת ח. ליאור:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי היום הוגחו על שולחן הכנסת החלטות בדבר אישור הוראות: 1. בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 112), תשכ"ט—1969; 2. בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 114), תשכ"ט—1969; 3. בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 117), תשכ"ט—1969; 4. בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 118), תשכ"ט—1969; 5. בצו תעריף המכס והפטור (תיקון התוספת) (הוראת שעה מס' 119), תשכ"ט—1969; 6. בצו תעריף המכס והפטור (תיקון

נספחות

א. סדר-היום לישיבות ת"ב – ת"ד

- א. הצעת סיעת אגודת ישראל להביע אי-אמון יח. חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (תשלומי חובה), לממשלה. תשכ"ט–1969 (קריאה שנייה ושלישית).
- ב. שאילתות. יט. חוק מס עזבון (תיקון מס' 4), תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה) – הצעת חברי-הכנסת מ. חוני.
- ג. חוק החברה לישראל בע"מ, תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה) – דיון.
- ד. סקירת שר השיכון על פעולות משרדו.
- ה. הצעות חוק של חברי כנסת (דיון מוקדם).
- ו. חוק הביטוח הלאומי (תיקון), תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה).
- ז. חוק קביעת שיפוט בענייני התרת גישואין, תשכ"ט–1969 – דיון.
- ח. חוק לתיקון דיני העונשין (בטחון המדינה, יחסי חוק וסודות רשמיים) (תיקון), תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה).
- ט. חוק לתיקון פקודת המטבע (מס' 4), תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה) – הצעת חברי-הכנסת ש. ז. אברמוב.
- י. סקירת שר הדואר על פעולות משרדו – סיום הדיון ותשובת השר.
- יא. סקירת שר הבריאות על פעולות משרדו – דיון.
- יב. סקירת שר הדתות על פעולות משרדו – דיון.
- יג. הקדשת אמצעים לזירוזו ועידודו של התפתחות המחקר המדעי (הצעת חברי-הכנסת מ. ביבי) – המשך הדיון וסיכומו.
- יד. חוק אימוץ ילדים (תיקון), תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה).
- טו. חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון), תשכ"ט–1969 (קריאה שנייה ושלישית).
- טז. חוק שירות הציבור (הגבלות לאחר פרישה), תשכ"ט–1969 (קריאה שנייה ושלישית).
- יז. חוק הסעד (טיפול במפגרים), תשכ"ט–1969 (קריאה שנייה ושלישית).
- יח. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 26), תשכ"ה–1965 (קריאה ראשונה).
- יט. חוק בתי קברות צבאיים (תיקון), תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה).
- כ. חוק חוקרים פרטיים ושירותי שמירה, תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה).
- כא. חוק המועצות למוצרי פירות וירקות (ייצור ויצוא), תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה).
- כב. שביתות המורים (הצעות חברי-הכנסת א. טיאה, א. אבנרי, י. רפאל וא. רויאל-נאור).
- כג. המצב בגמלי הארץ (הצעת חברי-הכנסת י. בדר וג. האוזנר).
- כד. החלטת ועדת הכנסת בדבר הוספת סעיפים 31, 33, 131 לתקנון הכנסת.
- כה. החלטת ועדת הכנסת בדבר תיקון סעיף 96 לתקנון הכנסת.
- כו. חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון), תשכ"ז–1967 (קריאה ראשונה) – דיון.
- כז. חוק הרשות להשכלה גבוהה (הוראה ומחקר), תשכ"ח–1968 (קריאה ראשונה).
- כח. הצעות מעשיות להגברת העלייה מארצות הרווחה (הצעת חברי-הכנסת ב. אבניאל).
- כט. חוק למניעת הונאה בכשרות, תשכ"ז–1966 (קריאה ראשונה).
- ל. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 26), תשכ"ה–1965 (קריאה ראשונה).

ב. הצעת חוק למתן עיטורים, תשכ"ח–1967

(הוגשה על-ידי חברי-הכנסת א. אבנרי)

– "חייל" –

1. הגדרות

בחוק זה –

"עיטור" – אות הערכה שיינתן לכל חייל, אשר –

- (1) נפצע בעת פעולה קרבית;
 - (2) ביצע את שירותו, בעת לחימה, מעל לצו התפקיד ומעבר לקריאת החובה;
 - (3) הציל חיי אדם תוך סיכון חייו שלו.
- "צבא" – צבא הגנה לישראל.

- (1) אדם הנמנה עם הכוחות הסדירים של הצבא, על-פי חוק שירות בטחון, תשי"ט–1959 (נוסח משולב), או על-פי התנדבות, בין בדרך של התחייבות לשירות קבע ובין בדרך אחרת;
- (2) אדם הנמנה עם כוחות המילואים של הצבא, על-פי חוק שירות בטחון, תשי"ט–1959 (נוסח משולב), או על-פי התנדבות, כשהוא בשירות.

2. מתן העיטור

העיטור יוענק על-ידי נשיא המדינה לאחר שהרשות למתן עיטורים, המוקמת על-פי חוק זה, קבעה כי החייל זכאי לעיטור.

3. מספר עיטורים

מתן עיטור בעבר אינו מונע הענקתו מחדש לאותו חייל, אם נתקיימה נסיבה המצדיקה הענקת עיטור.

4. נשיאת העיטור

העיטור יוצמד למדיו של החייל והזכאי לו יהיה רשאי להצמידו גם לבגדיו האזרחיים כגמר שירותו כחייל.

5. הרשות למתן עיטורים

(א) מוקמת בזה רשות למתן עיטורים שתפעל במסגרת הוראות חוק זה והתקנות שיוקנו לפיו (להלן — הרשות).

(ב) הרשות תעמוד תחת פיקוחו של ראש הממשלה.

(ג) הרשות תהיה גוף מבוקר כמשמעותו בסעיף 29(2) לחוק מבקר המדינה, תשי"ח-1958 (נוסח משולב).

(ד) הרשות היא תאגיד, כשר לכל חובה, זכות ופעולה משפטית.

6. רשויות הרשות

רשויות הרשות הן —

- (1) מועצת הרשות;
- (2) מינהלת הרשות.

7. מועצת הרשות

(א) הרשות העליונה של הרשות היא מועצת הרשות (להלן — המועצה) שהרכבה, דרך הקמתה ותנאי הפסקת החברות בה ייקבעו בתקנות, לאחר התייעצות בוועדת החוץ והבטחון של הכנסת.

(ב) תקופת כהונתה של המועצה היא חמש שנים.

(ג) המועצה הראשונה תתמנה על-ידי ראש הממשלה לאחר התייעצות בוועדת החוץ והבטחון של הכנסת, והודעה על המינוי תפורסם ברשומות.

(ד) חברי המועצה לא יקבלו כל גמול תמורת חברותם במועצה.

8. תפקידי המועצה

המועצה —

- (1) תפקד על פעולות הרשות;
- (2) תייעץ לראש הממשלה בבואו להתקין תקנות;
- (3) תהא רשאית להמליץ לפני ראש הממשלה על התקנת תקנות;
- (4) תתווה את קווי פעולתה של הרשות;
- (5) תנחה את מינהלת הרשות במילוי תפקידיה;
- (6) תמלא כל תפקיד אחר המוטל עליה בחוק זה, לרבות כל תקנות שיוקנו על-פיו.

9. ועדות המועצה

המועצה רשאית למנות ועדות, מבין חבריה או שלא מבין חבריה, ולהעביר להן מסמכיותיה.

10. יושב-ראש המועצה

ראש הממשלה יהיה יושב-ראש המועצה.

11. נוהל

המועצה תקבע את סדרי דיוניה ועבודתה, במידה שלא נקבעו בתקנות, וכן את סדרי דיוניה ועבודתה של מינהלת הרשות.

12. המינהלה

(א) הרשות המנהלת והמבצעת של הרשות היא מינהלת הרשות (להלן — המינהלה).

(ב) חברי המינהלה יהיו: מנהל הרשות, שיהיה עובד מדינה המתמנה על-ידי ראש הממשלה, ולפחות ארבעה מבין חברי המועצה, שיפעלו בהתנדבות.

(ג) מנהל הרשות יהיה יושב-ראש המינהלה.

(ד) המינהלה רשאית לאצול מסמכיותיה לחבר מחבריה.

13. הבאת מקרים לפני המינהלה

(א) שר הבטחון (להלן — השר), או מי שיתמנה לכך על ידו (להלן — נציג השר), יביא לפני המינהלה נסיבות עניינו של כל חייל הזכאי לעיטור על-פי חוק זה.

(ב) המינהלה תבחן את נסיבות המקרה ותקבע אם זכאי החייל לקבלת העיטור.

(ג) החליטה המינהלה, כי נסיבות המקרה אינן מצדיקות הענקת העיטור, תובא ההחלטה לידיעת השר או נציגו וכן לידיעת החייל או קרובי משפחתו אם החייל אינו בחיים או שהנסיבות אינן מאפשרות הבאת ההחלטה לידיעתו.

(ד) שר הבטחון, נציגו, החייל או קרוב משפחתו — כל אחד מהנ"ל יהיה זכאי לערער לפני המועצה על החלטת הסירוב.

(ה) לא יוגש יותר מאשר ערעור אחד על כל מקרה.

(ו) לא הביאו השר או נציגו מקרה כלשהו לידיעת המינהלה תוך פרק זמן של ארבעה חודשים מאז אירע המקרה, יהיו רשאים החייל או קרובי משפחתו בהעדרו, או קרובי משפחתו של החייל בהעדר כל אפשרות רפואית מטעמו להתייצב לפני המינהלה, להביא לידיעת המינהלה את נסיבות עניינו של אותו חייל, ועל הדיון בבקשה לחולו הוראות סעיף זה, בשניימים המחוייבים על-פי העניין.

(ז) החלטת המועצה בערעור תהא סופית.

(ח) בסעיף זה —

"קרוב משפחה" — בן-זוג, אב, אם, בן, בת, אח, אחות, סב, סבה, מאמץ, מאומץ.

14. תפקידים נוספים של המינהלה

המינהלה תבצע כל תפקיד ופעולה על-פי חוק זה, שלא הוטלו על המועצה.

15. מירוסם

הרשות תפרסם בצורה שתמצא לנכון מעשהו של כל חייל שאושר על-ידיה כזכאי לעיטור.

16. תרומות ותקציב

(א) הרשות תהא רשאית לאסוף תרומות בקרב הציבור למימון פעולותיה.
(ב) תקציב הרשות יאושר על-ידי הממשלה, וה' ממשלה תקציב לרשות את הכספים שיידרשו לה.
(ג) דרכי הכנת התקציב, מסירתו לממשלה לא-י שור ודרכי אישורו ייקבעו על-ידי שר האוצר בתקנות.

17. הענקת עיטור למי שאינו חייל

בהתקיים נסיבות מיוחדות וזכאית המועצה לקבוע, כי עיטור יוענק גם למי שאינו חייל.

18. ביצוע

ראש הממשלה ממנה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו.

דברי הסבר

מוצע להעניק עיטור מטעם המדינה לכל חייל, אשר (1) נפצע בעת פעולה קרבית; (2) ביצע את שירותו

בעת לחימה, מעל לצו התפקיד ומעבר לקריאת החובה; (3) הציל חיי אדם תוך סיכון חייו שלו.

העיטורים יוענקו על-ידי נשיא המדינה, לאחר ש-ר שות מיוחדת, שמוצע להקיימה לצורך בחינת הזכאים לקבלת עיטורים, תמליץ לפני הנשיא על הענקת העיטור. חייל יהיה זכאי לקבל כמה עיטורים, אם נפצע או הצטיין כמה פעמים, היינו - לכל פציעה וכן לכל מעשה הצטיינות.

הרשות תעמוד תחת פיקוחו של ראש הממשלה. רשויות הרשות הן שתיים: (1) מועצת הרשות; (2) מינהלת הרשות.

המועצה תורכב מנציגי ציבור ותהיה זכאית לדון בערעורים על החלטות סידוב של מינהלת הרשות להע- ניק עיטורים לחיילים מצטיינים.

חייל יהיה זכאי להצמיד את עיטורו למדיו, ולאחר גמר שירותו הצבאי - ללבושו האזרחי.

בהתקיים נסיבות מיוחדות תהא הרשות זכאית לקבוע כי עיטור יוענק גם למי שאינו חייל.

שלא בדומה לצבאות אחרים מוצע להעניק את העיטור לא נושאי תפקידים, כי אם למגלי מידת הקר- בה גבוהה מהרגיל. העיטור הוא ביטוי צנוע של הערכה לעוז רוחו וגבורתו של המצטיין.

ג. הצעת חוק הירושה (תיקון), תשכ"ט-1969

(הוגשה על-ידי חברת-הכנסת ט. סנהדראי)

1. תיקון סעיף 57

בסעיף 57 (א) לחוק הירושה, תשכ"ה-1965, במקום פיסקה (2), יבוא:

"(2) לילדי המוריש - עד גיל 18, לילד נכה - כל זמן נכותו, ולילד מפגר, כמשמעותו בחוק הסעד (טיפול במפגרים), תשכ"ט-1969, - כל עוד הוא מפגר."

דברי הסבר

הפרק הרביעי לחוק הירושה, תשכ"ה-1965, דן בזכויות קרובי המוריש, הזקוקים למוזנות, לקבלם מן העזבון, בין בירושה על-פי דין ובין בירושה על-פי צוואה. לפי סעיף 57(א) לחוק, הזכות למוזנות היא -

"(1) לבן-יוגו של המוריש - כל זמן אלמונות, אולם רשאי בית-המשפט לתת מענק חד-פעמי לאלמנת המוריש הנישאת שנית אם נראה לבית- המשפט לעשות כן בנסיבות העניין ובשים לב לילדי המוריש;

(2) לילדי המוריש - עד גיל 18, ולילד נכה - כל זמן נכותו;

(3) לילד בגיר של המוריש שבית-המשפט ראה לפי הנסיבות שמן הראוי לקבוע לו מוזנות - עד גיל 23;

(4) להורי המוריש שהדאגה לפרנסתם היתה עליו ערב מותו - כל ימי חייהם."

הכלל הוא כי ילדי המוריש זכאים למוזנות רק בהיותם קטינים; כאשר הנסיבות מצדיקות זאת, רשאי בית-המשפט לפסוק מוזנות גם לילד בגיר שטרם מלאו לו 23 שנים; ואילו ילד נכה זכאי למוזנות משך כל זמן נכותו.

מוצע לתת מעמד מועדף בענייני מוזנות לא רק לנכה אלא גם למפגר. לעתים מי שסובל מחוסר התפת- חות שכלית מסוגל פחות מנכה להתפרנס ולדאוג לצרכיו. על כן מן הצדק כי ילד מפגר, הזקוק למוזנות, יהיה זכאי לקבלם מעזבון הורתו לא רק בהיותו קטן, אלא כל עוד הוא נשאר מפגר. תקופה זו תהיה, בדרך כלל, כל ימי חייו.

חוק הסעד (טיפול במפגרים), תשכ"ט-1969, שה- צעה זו מסתמכת עליו, דרן עתה כהצעת חוק בוועדת השיירות הציבוריים של הכנסת, והוא מגדיר "מפגר" לאמור:

"מפגר - אדם שמחמת חוסר התפתחות או הת- פתחות לקויה של כשרו השכלי מוגבלת יכולתו להתנהגות מסתגלת והוא נזקק לטיפול, אולם חולה נפש כמשמעותו בחוק לטיפול בחולי נפש, תשט"ו-1955, אינו בבחינת מפגר לעניין חוק זה."

ההנחה היא שהצעת החוק הנוכחית תידון לאחר שיתקבל חוק הסעד (טיפול במפגרים), תשכ"ט-1969, ועל כן אפשר יהיה לאמץ את ההגדרה של מפגר.

ד. הצעת חוק נפגעי תאונות דרכים, תשכ"ט-1968

(הוגשה על-ידי חברי-הכנסת ת. טובי)

1. הגדרות

בחוק זה -

"נפגע" - כל אדם שנפצע או נחבל כתוצאה מתאונת דרכים;

"קרן" - הקרן לסיוע נפגעי תאונות דרכים - שתוקם בהתאם לסעיף 2.

2. קרן סיוע

(א) תוקם קרן סיוע לנפגעי תאונות דרכים אשר תמומן - 50% על-ידי חברות הביטוח ו- 50% על-ידי הממשלה.

(ב) קרן הסיוע לנפגעי תאונות דרכים תנוהל על-ידי המוסד לביטוח לאומי.

3. טיפול רפואי לנפגע

(א) כל אדם שנפגע בתאונת דרכים יהיה זכאי לטיפול הרפואי הדרוש לריפוי פציעתו שנגרמה לו בתאונת הדרכים.

(ב) הוצאות הריפוי ימומנו על-ידי קרן הסיוע לנפגעי תאונות דרכים. הקרן תממן כל הוצאות הריפוי - ריפוי בבית-חולים, ריפוי אמבולאטורי, תרופות ושיקום.

4. תשלום גימלה עד גמר הליכים משפטיים

(א) נפגע שאיבד כתוצאה מהתאונה את מקורות מחייתו ואין לו מקורות הכנסה אחרים מספיקים לקיומו

וקיום משפחתו, תשלם לו הקרן גימלת קיום חודשית מיום פציעתו עד גמר ההליכים המשפטיים הקשורים לקביעת הנוזקים וקבלת הפיצויים שייקבעו.

(ב) לצורך חישובו של שיעור גימלת הקיום לנפגע בהתאם לסעיף 4(א) תשלם הקרן לנפגע אותו סכום אילו היה נפגע מתאונת עבודה.

5. תנאי התזרת גימלה

(א) נפגע שהוכרה לו תביעת הנוזקים וקיבל פיצוי-יים בעד פציעתו בתאונת הדרכים וזכה לסיוע מהקרן - טיפול רפואי וגימלת קיום - יחזיר לקרן את דמי הסיוע שזכה להם.

(ב) הנוזקים מדמי הפיצויים של הנפגע לקרן בעד הסיוע שקיבל לא יפגעו בסכום הראשוני של 3,000 לירות.

6. תשלום גימלה חודשית

אדם שנפגע בתאונת דרכים ולא זכה בתביעת הנוזקים או זכה בסכום של פחות מ-3,000 לירות ונתקיימו בו התנאים הבאים:

(1) נשאר נכה באופן שגשגל ממנו כושר העבודה;

(2) נשאר נכה ללא מקור קיום.

יהיה זכאי -

לתשלום גימלת קיום חודשית מביטוח לאומי בשיעור הגימלה המשולמת לנפגע בתאונת עבודה.

